

T. C.

GİRESUN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

“VARLIK” DERGİSİNDE DİL YAZILARI (1934-1980)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EMİNE ŞENLİKOĞLU

DANIŞMAN

DR. HATEM TÜRK

GİRESUN 2018

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün ..... tarihli toplantısında oluşturulan jüri, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Emine ŞENLİKOĞLU'nun "VARLIK DERGİSİNDE DİL YAZILARI (1934-1980)" başlıklı tezini incelemiş olup aday 13.07.2018 tarihinde, saat 10.00 da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Aday çalışma, sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans/~~Doktora/Sanatta Yeterlik~~ tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Jürisi	Unvanı, Adı Soyadı	İmzası
Üye (Başkan)	Prof.Dr., Funder KARA	
Üye	Dr. Öğr. Üy. Emine Bilgehan Türk	
Üye	Dr. Öğr. Üy. Hatun Türk	
Üye		
Üye		

ONAY

...../...../201..

Enstitü Müdürü

Doç. Dr. Güven ÖZDEM

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “‘ Varlık’ Dergisinde Dil Yazıları (1934-1980)” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../...

Emine ŞENLİKOĞLU

 (imza)

ÖN SÖZ

Edebiyatımızda şüphesiz süreli yayınlar önemli bir yere sahiptir. Toplumun edebi zevk ve bilince sahip olmasına katkı sağlayan bu yayınlar aynı zamanda bir iletişim aracıdır. Dergiler basım süresince döneminin edebiyat ve sanat zevkini yansıtmasının yanı sıra siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal yapısına da ışık tutmaktadır. Toplumun gündemini tutan dergiler zamanla dönemin fikir adamlarının birçok düşünce ve meseleleri tartışıp değerlendirdiği, sanatsal faaliyetlerin yürütüldüğü ve edebiyatın gelişimine katkı sağlandığı bir platform haline gelmiştir. Geçmişte bir fikrin açıklanması, desteklenmesi ve geniş kitlelere ulaşabilmesi dergiler ile mümkün olduğu için dergilerde çok çeşitli konular işlenmiştir.

Birçok konuda tarihe kaynaklık eden dergiler edebiyatın çeşitli kollarına da inceleme alanı sağlamıştır. Dil alanında gerekli malzemeyi sunan ve dönemin dil konularındaki çalışmalarına ışık tutan dergiler önem teşkil eden kaynaklardandır. Bu açıdan incelenmeye değer olan 15 Temmuz 1933 yılında Yaşar Nabi Nayır tarafından çıkarılan *Varlık* dergisi halen yayın hayatına devam etmektedir. Dolayısıyla Cumhuriyet Döneminin en uzun soluklu dergilerinden biri olmayı başarmıştır. *Varlık* genç kalemlere kendini tanıtmaya fırsatı vermiş ve yeni fikirlere her zaman kapısını açık tutmuştur. Usta kalemlerin yazılarıyla da edebiyat ve fikir dünyasına yön vermiştir.

Bu çalışmada *Varlık* dergisinin 1-868. sayıları aralığında yayımlanmış alan dil yazıları taranmış ve konularına göre başlıklar halinde gruplandırılmıştır. Bu yazılar açıklamalı dizin ile birlikte verilmiştir. Gerekli inceleme ve değerlendirilmenin yapılabilmesi için *Varlık* dergisinin genel itibarıyla ele alınması gerekliliğinden doğan bilgiler de çalışmada yer almıştır.

Varlık dergisinin 15 Temmuz 1933 tarihinden bu yana halen yayın hayatına devam ediyor olması, çalışmanın bu uzun zaman aralığında yapılmasını güçlendireceği için inceleme alanına bir kısıtlama getirilmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Bu kapsamda derginin 1-868 aralığındaki sayıları ele alınmış ve incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmamda büyük emeği geçen danışman hocam Dr. Hatem TÜRK'e ve yardımlarını esirgemeyen fikirleriyle bana yol gösteren arkadaşım sayın Dr. Mehmet ÖZDEMİR'e teşekkürlerimi bir borç bilirim...

Emine şENLİKOĞLU

GİRESUN-2018

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Varlık Dergisinde Dil Yazıları (1934-1980)

Emine ŞENLİKOĞLU

Giresun Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Hatem TÜRK

Giresun-2018

Dönemlerin siyasi, toplumsal, sanatsal ve kültürel konularının ele alınmasına imkân sağlayan ve en önemli bilgi kaynaklarından biri olan süreli yayınlar, edebiyat ve dil tarihinin aydınlatılması için önemli kaynaklardır. Uygarlık tarihinin bir kolu olan “dil”le ilgili gelişmeler de süreli yayınlarda kendine yer bulmaktadır. 15 Temmuz 1933 tarihinde Yaşar Nabi Nayır tarafından “hakiki sanat mecmuası eksikliğini gidermek” amacıyla çıkarılmaya başlanan ve günümüzde de yayın hayatına devam eden *Varlık* dergisi, Türk kültürünün uzun soluklu dergilerinden biri olarak edebiyat ve dil tarihine katkı sağlamıştır.

Bu çalışmada 1933-1980 yılları arasında *Varlık* dergisinin 1-868 sayıları aralığında yayınlanan dil yazıları incelenmiştir. Bu incelemeyle belirtilen tarihler arasında dergide yer alan dil yazılarından yola çıkarak Türk Diliyle ilgili gelişmelere ışık tutmak ve bundan sonra yapılacak olan bu konudaki çalışmalara katkı sağlamak amaçlanmıştır. Üç ana bölümden oluşan çalışma şu başlıklar altında toplanmıştır: “Giriş: *Varlık* Dergisi ve Dil Politikası, I. Bölüm: İnceleme, II. Bölüm: *Varlık* Dergisindeki Dil Yazılarının Açıklamalı Dizini.”

Giriş bölümünde dönemin basın hayatına değinilmiş ve *Varlık* dergisinden hareketle süreli yayınların önemi üzerinde durulmuştur. Alt başlıklar halinde *Varlık*

dergisinin genel özellikleri verilmiştir. Birinci bölüm olan inceleme kısmında ise dergideki dille ilgili konularda yazılan yazılar başlıklar halinde gruplandırılmış ve konularla ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur. İkinci bölümde *Varlık* dergisindeki dil yazılarının açıklamalı dizini verilmiştir. Açıklamalı Dizin konularına ve yazar adlarına göre iki farklı şekilde sunulmuştur.

Bu çalışmanın sonucunda *Varlık* dergisinin sanat ve edebiyat ağırlıklı olmasının yanında dille ilgili gelişmelere de kayıtsız kalmadığı anlaşılmıştır. Dergi, başlangıcından beri kendine göre bir dil politikası belirlemiş ve bundan pek taviz vermemiştir.

Anahtar Kelimeler: *Varlık* Dergisi, dil, edebiyat, süreli yayın.

ABSTRACT

Master Thesis

Language Articles in *Varlık* Magazine (1934-1980)

Emine ŞENLİKOĞLU

The University of Giresun

The Institute of Social Science

The Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Dr. Hatem TŐRK

Giresun-2018

The periodicals that provide an opportunity to be handled political, social, and cultural subjects and one of the most important source of information are significant resources in the name of enlightening the history of literature and language. The developments about language which are the section of civilization history find place in periodicals. *Varlık* magazine, that was published on the purpose of "filling the deficiency of authentic art magazine" by Yaşar Nabi Nayır on 15th July 1933 and is continuing its broadcast life, has contributed for the history of literature and language as one of the long winded magazines.

In the study, the language articles between the years of 1933-1980 in the range of 1st-868th issues of *Varlık* magazine have been observed. Clearing up the advance about Turkish language and contributing next studies related to the topic on the basis of the language writings of the magazine between the specified dates are aimed with the research. The study consists of three parts and the chapters have been banded together with the following titles: "Introduction: *Varlık* Magazine and Its Language Policy, Part I : Review, Part II : Explanatory Index of The Language Articles in *Varlık* Magazine."

The life of press of the term has been mentioned in the introduction and the importance of periodicals has been laid emphasis on with the reference to *Varlık* magazine. The general features of *Varlık* magazines have been given in subheadings. In the first part, the articles about the language in the magazine have been classified with under titles and evaluation about the topics has been made. In the second part, the explanatory index

of language articles in magazine has been given. The explanatory index has been presented two different ways according to their subjects and the names of poets.

At the end of the study, it will be understood that magazine was not unconcerned about the development related to language while it was concentrating on art and literature. The magazine has specified a language policy and it hasn't made much concessions.

Key Words: *Varlık* magazine, language, literature, periodical.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
KISALTMALAR.....	IX
GİRİŞ: VARLIK DERGİSİ VE DİL POLİTİKASI	1
VARLIK DERGİSİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ	4
<i>Varlık</i> Dergisinin Adı ve İlk Sayısı	4
<i>Varlık</i> Dergisinin Çıkış Amacı	5
<i>Varlık</i> Dergisinin Şekil Özellikleri	7
Derginin Fiyatı, Sayfa Sayısı, Basım ve Dağıtımı	7
Derginin 868. Sayısına Kadar Bulunan Şair-Yazar Kadrosu	8
I. BÖLÜM:İNCELEME.....	10
1.1.Dil Devrimi ile İlgili Yazılar	10
1.2.Dil ve Kültür ile ilgili Yazılar	18
1.3.Yabancı Dil Eğitimi ile İlgili Yazılar	23
1.4.Eskiye Karşı Yeni Dil ile İlgili Yazılar	28
1.5. Dilin Özleşmesi ile İlgili Yazılar.....	44
1.6.Dil-Toplum İlişkisi ile İlgili Yazılar.....	46
1.7.Dil-İçerik Konusu ile İlgili Yazılar.....	48
1.8.Dil Aileleri ile İlgili Yazılar	50
1.9.Dilin Diğer Sanatlarla İlgisi Üzerine Yazılar.....	51
1.10.Dönemin Dil Alanındaki Sorunları ile İlgili Yazılar.....	52
1.11.Gün veya Ayın Olayları ile İlgili Yazılar.....	64
1.12.Konuşma ve Yazı Dili ile İlgili Yazılar	67
1.13.Sözlük ve Kılavuzlar ile İlgili Yazılar.....	71
1.14.TDK ile İlgili Yazılar	73
1.15.Türkçedeki Ek ve Heceler ile İlgili Yazılar.....	83
1.16.Türkçedeki İmla Hataları ile İlgili Yazılar.....	92
1.17.Vezin ve Aruz ile İlgili Yazılar	94
1.18.Yabancı Diller ile İlgili Yazılar	98
1.19.Yazım Kuralları ve Dilbilgisi ile İlgili Yazılar	106

2. BÖLÜM: VARLIK DERGİSİNDEKİ DİL YAZILARININ AÇIKLAMALI DİZİNİ	113
2.1. Konularına Göre	113
2.1.1. Dil Devrimi ile İlgili Yazılar	113
2.1.2. Dil ve Kültür ile İlgili Yazılar	114
2.1.3. Yabancı Dil Eğitimi ile İlgili Yazılar	114
2.1.4. Eskiye Karşı Yeni Dil ile İlgili Yazılar	115
2.1.5. Dil Özleşmesi ile İlgili Yazılar	115
2.1.6. Dil Toplum İlişkisi ile İlgili Yazılar	116
2.1.7. Dil İçerik Konusu ile İlgili Yazılar	116
2.1.8. Dil Aileleri ile İlgili Yazılar.....	116
2.1.9. Dilin Diğer Sanatlarla İlgisi ile İlgili Yazılar	116
2.1.10. Dönemin Dil Alanındaki Sorunları ile İlgili Yazılar.....	117
2.1.11. Gün veya Ayın Olayları ile İlgili Yazılar.....	118
2.1.12. Konuşma ve Yazı Dili ile İlgili Yazılar	119
2.1.13. Sözlük ve Kılavuzlar ile İlgili Yazılar.....	119
2.1.14. TDK ile İlgili Yazılar	119
2.1.15. Türkçedeki Ek ve Heceler ile İlgili Yazılar.....	120
2.1.16. Türkçedeki İmla Hataları ile İlgili Yazılar.....	121
2.1.17. Vezin ve Aruz ile İlgili Yazılar	121
2.1.18. Yabancı Diller ile İlgili Yazılar	122
2.1.19. Yazım Kuralları ve Dilbilgisi ile İlgili Yazılar	123
2.2. YAZAR ADINA GÖRE	123
SONUÇ.....	136
KAYNAKÇA.....	138
ÖZ GEÇMİŞ	148

KISALTMALAR

C : Cilt

TDK : Türk Dil Kurumu

S : Sayı

s. : Sayfa

hk. : Hakkında

GİRİŞ: VARLIK DERGİSİ VE DİL POLİTİKASI

Osmanlı Türkçesinde dergi yerine Arapçadan gelen mecmua – cem yani "toplamak" kökünden türetilen sözcük - terimi kullanılırdı. Dergi, kelimesi Eski Türkçe "ter-" eyleminden türetilerek Cumhuriyet döneminde kullanılmaya başlandı (Bahadıroğlu, 2016).Tanzimat döneminde Batılılaşma cereyanı ile birlikte gazete ve mecmuaların yaygınlaşması ve içerik olarak birbirlerine zaman zaman benzemeleri söz konusudur. İlk gazeteler haftalık olarak çıktığı için gazete ve mecmua arasındaki fark daha çok hacim, boyut ve yayınlanma aralıklarından tespit edilebilmektedir. Batı ile olan diyalogların artışıyla birlikte gazete ve mecmualar da içerik yönüyle birbirinden ayrılmaya başlamıştır. Günlük siyasi vb. olaylar gazetelerde verilirken edebi, fenni konular ise mecmualarda sunulmaya başlanmıştır (Şen, 2009, 382-383).

Yaşamın sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi vb. durumunu yansıtan en az gazeteler kadar önemli yayın organlarından biri olan dergiciliğin Batıda ortaya çıkışı 17. yy iken ülkemize gelişi 19. yüzyılı bulmuştur. Bu gecikmenin en önemli sebeplerinden biri olan matbaanın kullanımının ülkemize geç gelmesi basın hayatına geçişi de geciktirmiştir. Zaman içerisinde gerekli koşulların sağlanmasıyla dergicilik çalışmaları da hız kazanmış ve her tür derginin basımı sağlanmıştır. Ülkemizde dergiciliğin dönemlere ayrılması gerekirse öncelikle Osmanlı Dönemi sonra Kurtuluş Savaşı yılları ve daha sonra Cumhuriyetin ilk yılları olmak üzere üç dönem başlığı altında sunulabilir (Yapar Gönenç, 2007, 64).

İnceleme konumuzun ana kaynağı olan *Varlık* dergisi ise tarih itibariyle Cumhuriyetin ilanından yaklaşık 10 sene sonra 15 Temmuz 1933 tarihinde Yaşar Nabi Nayır'ın çıkardığı "*Varlık-Sanat ve Fikir Mecmuası*" ile yayın hayatına başlamıştır. *Varlık* dergisini değerlendirmeye geçmeden önce o dönemin tarihi, sosyal, ekonomik, siyasal ve kültürel durumunun iyi analiz edilmesi gerekmektedir. İnsan ve toplum birbirinden ayrı düşünülemediği gibi toplumun ve yaşadığı çevrenin insanın düşünüş ve eğilimlerindeki değişim ve gelişimine de etkisi yadsınamaz derecede önemlidir. Bu da dönemin düşünür, şair, yazar ve aydınlarının ortaya koydukları ürünleri hangi amaç, ortam ve ideolojide meydana getirdiklerini bilmeyi gerekli hale getirmektedir. *Varlık* dergisinin çıkış tarihinden yola çıkılarak

dönemin genel durumunun değerlendirilebilmesi mümkündür. Bu değerlendirme için Cumhuriyetin ilanından sonraki dönemin esas alınması isabetli görülmektedir.

Cumhuriyet Dönemi, Türk toplumunun Tanzimat Dönemi ile başlayan değişim sürecinin bir devamı niteliğindedir. Bu değişim Cumhuriyet Döneminde özellikle sosyo-kültürel alanda ivme kazanmıştır. Ülkenin çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşabilmesi amacıyla bu dönemde her alanda değişime gidilmiştir. Cumhuriyetin ilan edilmesi aşamasında ve sonrasında şüphesiz en büyük ihtiyaç halka yaşanan olay ve gelişmelerin doğru aktarılmasıdır. Bunun yanı sıra sürecin istenilen doğrultuda yürütülmesi için bir kamuoyu oluşturmak, halkın bilinçlendirilmesi ve gerekli desteğin sağlanabilmesi önem arz eden konulardır. Tüm bunların sağlanabilmesinin en hızlı ve pratik yolu basındır. Basın aracılığıyla aynı anda çok sayıda insana ulaşılabilmesi, yapılan köklü yeniliklerin daha çabuk yayılabilmesi basın organlarının önemini daha da arttırmıştır. Cumhuriyet'in kurucusu ve lideri olan Mustafa Kemal Atatürk de bu ideolojinin yayılması ve halka ulaşabilmesi yolunda en önemli aracın basın olduğunun farkındadır. Bu düşüncesini 5 Şubat 1924 günü dönemin gazete sahibi ve başyazarlarıyla yaptığı görüşmedeki şu açıklamayla dile getirmiş ve konuya dikkat çekmiştir: *“Türk Basını, milletin gerçek seda ve iradesinin kendisini belirtmeyi olan Cumhuriyet'in etrafında çelikten bir kale vücuda getirecektir. Bir fikir kalesi, zihniyet kalesi, Basınla ilgili kişilerden bunu istemek Cumhuriyet'in hakkıdır. Bugün, milletin samimi olarak bilinir ve dayanışma içinde bulunması zaruridir. Umumun kurtuluşu ve saadeti bundadır. Mücadele bitmemiştir. Bu hakikati milletin kulağına, milletin vicdanına lüzumu gibi ulaştırmada basının vazifesi çok ve çok mühimdir”* (5 Şubat 1924, “İzmir'de Gazetecilerle Konuşma”, ASD, C. II, s. 171). M. Kemal askeri alanda kazandığı zaferi siyasi, sosyal ve kültürel alanda da kazanmak istemiştir. Bunu yapabilmesi için öncelikle basının desteğine ihtiyaç vardır. Bu düşünceden hareketle basını her zaman desteklemiş ve her fırsatta basının önemini vurgulamıştır (Uluskan, 2010, 136).

Dergiler bir toplumun geçmişini gözler önüne seren en mühim unsurların başında gelmektedir. Dönemin en yaygın basın organı olan gazeteler kadar önemlidir. Türkiyede başlangıçta gazete ve dergiler birbirine benzer özellikleri

barındırmaktadır. İlerleyen dönemlerde gazete daha gündelik olay, haber ve siyaseti iletme organı olarak kullanılırken, dergiler ile sanatsal, kültürel, fenni ve edebi gelişmeler iletmeye başlanmıştır. Süreli yayınlar için dönemin ve toplumun nabzını tuttuğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Herhangi bir süreli yayın incelenmek istendiğinde dönemle ilgili birçok veri de elde edilebilir. Bu yayınların toplumun fikir ve sanat hayatında da önemli bir yeri vardır. Yayımlanan bu yazılar sayesinde edebiyatın, sanatın, kültürün, sosyal tarihin gelişim safhaları takip edilebilmiştir. Süreli yayınlar döneme tutulan bir ayna olarak düşünülürse onların her açıdan incelenmeye değer olduğu görülecektir. Bu yayınları oluşturanlar o günün aydınları ve toplumda söz sahibi olan kişilerdir. Böylelikle yayımlanan yazılara bakılarak o günün kamuoyunu oluşturan olay ve düşünceleri başlıklar halinde ele alabilmemize imkan sağlamaktadır. Tüm bunlar düşünüldüğünde süreli yayınların incelenmesi gerekliliğinden yola çıkılarak, dönemine dil alanında da ışık tutan *Varlık* dergisi kaynak seçilmiş ve inceleme alanımız olan dil yazıları taranmıştır. Bu yazılar başlıklar halinde sınıflandırılmış ve açıklamalı dizin ile birlikte verilmiştir. Bir başka başlıkla aynı dizin yazar adına göre de sıralanmıştır. İnceleme bölümüne geçmeden önce *Varlık* Dergisi ve Dil Politikası ile alakalı görüş ve düşünceleri sunmak yerinde olacaktır.

Varlık dergisinin çıkış tarihi neredeyse Cumhuriyetle yaşıt olduğu görülmektedir. Dergi, Cumhuriyet ilke ve inkılaplarına bağlı olmakla kalmamış; yapılan bu köklü değişime de destek vermiştir. Harf inkılabından sonra yayın hayatına başladığı için de başlangıçtan itibaren yazılarını yeni yazıyla yayımlamıştır. Dil devrimi sürecini gözlemleyebileceğimiz önemli kaynaklardan biri olan derginin bu bağlamda da çalışmaya kaynak seçilmesi kaçınılmaz olmuştur.

Varlık incelendiğinde dil alanında göz doyurucu yazılara rastlanmış ve dille ilgili çeşitli konuların ele alındığı görülmüştür. Dilimizin bu güne gelene kadar geçirdiği süreçler, karşılaşılan sıkıntılar, zaman zaman oluşan güzel olaylar *Varlık*'ta yer bulmuştur. Dergi; yazarların düşüncelerini ifade edebilecekleri, önerilerde bulunup sürecin hızlı ve sağlam ilerlemesine katkı sağlayabilecekleri bir ortam

barındırmaktadır. İlerleyen dönemlerde gazete daha gündelik olay, haber ve siyaseti iletme organı olarak kullanılırken, dergiler ile sanatsal, kültürel, fenni ve edebi gelişmeler iletmeye başlanmıştır. Süreli yayınlar için dönemin ve toplumun nabzını tuttuğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Herhangi bir süreli yayın incelenmek istendiğinde dönemle ilgili birçok veri de elde edilebilir. Bu yayınların toplumun fikir ve sanat hayatında da önemli bir yeri vardır. Yayımlanan bu yazılar sayesinde edebiyatın, sanatın, kültürün, sosyal tarihin gelişim safhaları takip edilebilmiştir. Süreli yayınlar döneme tutulan bir ayna olarak düşünülürse onların her açıdan incelenmeye değer olduğu görülecektir. Bu yayınları oluşturanlar o günün aydınları ve toplumda söz sahibi olan kişilerdir. Böylelikle yayımlanan yazılara bakılarak o günün kamuoyunu oluşturan olay ve düşünceleri başlıklar halinde ele alabilmemize imkan sağlamaktadır. Tüm bunlar düşünüldüğünde süreli yayınların incelenmesi gerekliliğinden yola çıkılarak, dönemine dil alanında da ışık tutan *Varlık* dergisi kaynak seçilmiş ve inceleme alanımız olan dil yazıları taranmıştır. Bu yazılar başlıklar halinde sınıflandırılmış ve açıklamalı dizin ile birlikte verilmiştir. Bir başka başlıkla aynı dizin yazar adına göre de sıralanmıştır. İnceleme bölümüne geçmeden önce *Varlık* Dergisi ve Dil Politikası ile alakalı görüş ve düşünceleri sunmak yerinde olacaktır.

Varlık dergisinin çıkış tarihi neredeyse Cumhuriyetle yaşıt olduğu görülmektedir. Dergi, Cumhuriyet ilke ve inkılaplarına bağlı olmakla kalmamış; yapılan bu köklü değişime de destek vermiştir. Harf inkılabından sonra yayın hayatına başladığı için de başlangıçtan itibaren yazılarını yeni yazıyla yayımlamıştır. Dil devrimi sürecini gözlemleyebileceğimiz önemli kaynaklardan biri olan derginin bu bağlamda da çalışmaya kaynak seçilmesi kaçınılmaz olmuştur.

Varlık incelendiğinde dil alanında göz doyurucu yazılara rastlanmış ve dille ilgili çeşitli konuların ele alındığı görülmüştür. Dilimizin bu güne gelene kadar geçirdiği süreçler, karşılaşılan sıkıntılar, zaman zaman oluşan güzel olaylar *Varlık*'ta yer bulmuştur. Dergi; yazarların düşüncelerini ifade edebilecekleri, önerilerde bulunup sürecin hızlı ve sağlam ilerlemesine katkı sağlayabilecekleri bir ortam

oluşturmuş ve beğenmedikleri düşünceleri eleştirebilecekleri aynı zamanda yapılan eleştirilere yanıt verebilecekleri bir fırsat da doğurmuştur.

Dönemin dil alanındaki en dikkat çekici konuları dilde özleşme hareketiyle birlikte ortaya çıkan ve çözüm gerektiren bir takım meselelerdir. Yabancı kelimelerin atılması ve yerine Türkçelerinin kullanılması, karşılıkları bulunamayan kelimeler yerine yenilerinin türetilmesi uzun süre gündem oluşturmuştur. Öz Türkçenin oluşturulması özel bir gayret de gerektirmektedir. İşte bu hususta *Varlık*'ın gayret gösterdiği, dil hassasiyetini taşıdığı ve halkın bilinçlenmesi için birçok yazıya yer verdiği fark edilmektedir.

Derginin kurulduğu yıldan bu yana bir dil politikasının olduğunu ve belirlenmiş yazarlarının dışında dergide yazı yazmanın belli nitelikler gerektirdiğini söylemek yerinde olacaktır. Yayın hayatı boyunca dil politikasından taviz vermemiş kendine has kurduğu tarzla birlikte devam etmiştir.

VARLIK DERGİSİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

***Varlık* Dergisinin Adı ve İlk Sayısı**

Varlığın çıkışından bahsetmeden öncederginin kuruluş aşamasına nasıl geldiğine kısaca değinmek yerinde olacaktır. Bu dönem aslında Sabri Esad, Cevdet Kudret, Yaşar Nabi, Vasfi Mahir, Muammer Lütfi, Ziya Osman ve Kenan Hulusi Beyler'in seçilmiş yazılarının "Yedi Meşale" isimli bir kitapta toplanması ve sonrasında *Meşale* adında bir derginin çıkarılmasıyla başlayan bir süreçtir. Fakat *Meşale* dergisi kısa sürede yayın hayatına son vermiştir. Bunun ardından Yaşar Nabi, Yedi *Meşale* arkadaşlarını ve hakikaten bir *Varlık* olan şairleri, *Varlık* isimli bir dergide toplamak istemiştir (Türk, 2017, 545-546).

Yaşar Nabi Nayır, *Varlık* dergisinin ilk sayısını 15 Temmuz 1933 tarihinde Sabri Esat Siyavuşgil ve Nahit Sırrı Örik'in teşvik ve destekleriyle Ankara'da çıkarmıştır. Derginin adının "*Varlık*" konulması bir tesadüf sonucu değildir. *Varlık* adının seçilmesi, dönemin her alanda bir yokluk içinde olması ve özellikle yazın

alanındaki yokluktan yola çıkılarak sanat mecmuası alanında bir *Varlık* ortaya koyma isteğinden doğmaktadır.

Derginin ilk sayısındaki şair ve yazar kadrosu şu şekildedir:

Yasar Nabi, Kemalettin Kâmi, Kazım Nami, Cevdet Kudret, Hâmit Macit, Abdülhak Şinasi, Ziya Osman, Vasfi Mahir, Sabri Esat, Behçet Kemal, Feridun Fazıl, Ahmet Kutsi, Muzaffer Reşit, İbrahim Necmi, Ahmet Muhip, Nahit Sırrı, Ahmet Hamdi ve Şevket Hıfzı. Bu isimlerin yanı sıra yabancı Kontes dö Noay ve Etilenne Tömörkeny de bulunmaktadır.

***Varlık* Dergisinin Çıkış Amacı**

Varlık dergisinin 15 Temmuz 1930 tarihli ilk sayısında “ *Varlık* Ne İçin Çıkıyor?” adlı yazıda derginin çıkış amacı, nedeni ve ilkeleri açıkça belirtilmiş ve ortaya konmuştur. Gerçek anlamda sanat mecmuası ortaya koymak en önemli gayeleridir. Bu düşünce şu sözlerle açıklanmıştır:

“*Memlekette bir tek hakiki sanat mecmuası yok. İnkılâbın, her sahada yokluktan Varlık yaratmak işine girişmiş olduğu bir devirde acısı hissedilen bu boşluğu doldurmak, duyulan bir ihtiyaca cevap vermek gayesiyledir ki VARLIK çıkıyor*” (*Varlık*, 15Temmuz 1933,16).

Derginin bir diğer çıkış amacı ise Cumhuriyeti emanet alan Türk gençlerinin değişim sürecinde sanat alanında da çalışmalar yaptığını göstermektir:

“ *VARLIK, Cumhuriyeti en büyüğümüzden emanet alan bir Türk gençliğinin, yaratıcı bir inkılâp neslinin sanat sahasında da var olduğunu göstermek ve onun için çalışmak istiyor*” (*Varlık*, 15 Temmuz 1933,16).

Varlığın çıkış döneminin Atatürk ilke ve inkılaplarının uygulandığı dönemle paralel olması dil ve düşünce alanında da ortak bir yol izlenmesine olanak sağlamaktadır. Dil devrimiyle beraber dilde sadeleşmeye gidilmiş, dergide bu hassasiyete önem verilmiştir. Dergide yayımlanacak yazıların öz Türkçe olacağı belirtilmiş ve dil devrimine verilen destek şu özlerle ifade edilmiştir:

“ *VARLIK*, yardımlarını temin ettiği yazı arkadaşlarından mümkün olduğu kadar öz Türkçe yazmalarını rica etmiştir. Dil hareketleri için yazılacak yazılara da daima sayfalarını açık tutarak, dil özleşmesi işinde yararlı bir Varlık göstermek istiyor.” (*Varlık*, 15 Temmuz 1933,16).

Derginin yayın hayatına girişini ve hangi durumda cereyan ettiğini Yaşar Nabi Nayır *Varlık* dergisinin 790. sayısında yayımlanan “*Kırkıncı Yılımız*” adlı yazısında şu şekilde belirtmiştir:

“*Başkent Ankara, henüz nüfusu yüz, iki yüz bin sularında, binlerce yıl sürmüş uykusundan uyanmaya çabalayan bir kasaba, toz toprak içinde. Ama inanılmaz bir iyimserlik ve inanç havası esiyor bu kentte. Atatürk’ün karamsarlıkları dağıtan umut aşılایıcı sözleri çınlıyor kulaklarda. Bir şevk, bir çaba atılımı içinde herkes. İşte bu yaratıcı soluğun dürtüsü ile doğdu Varlık. 1933 yılının 15 Temmuz’unda, Nahit Sırrı ve Sabri Esat’ın da teşvik ve destekleriyle*” (Nayır,1 Temmuz 1973, 3).

“ *Varlık Ne İçin Çıkıyor*” adlı yazıda yine derginin genel hususlardaki ilke ve tutumları şu sözlerle ortaya konulmuştur:

“*Lüzumundan çok ağır yazılarla okuyucularımızı yormaktan çekineceğiz. Sanatın allâmeliğinden fazla kendisini vermeye çalışacağız; faydasız, kötü, zayıf ve hasta yazılar sayfalarımızda yer bulmayacaktır.*

Telif yazılara daima en fazla yer ayırmakla beraber garbın şaheserlerini ve edebî hareketlerini okuyucularımıza tanıtacağız. Ve gözlerimizi şimdiye kadar yapıldığı gibi yalnız Fransa’ya çevirmeyeceğiz, bütün garp dillerinden ve edebiyatlarından sırası ile eserler neşredeceğiz.

VARLIK, okuyucu avlamak için bilmece, merakı tahrik edici yazılar usulüne miiracaat etmeyecektir. Bir mecmuadan bütün bekleedikleri bunlardan ibaret olanlar varsın okuyucularımız arasından eksik olsun, yeter ki biz, inandığımız ve bağlandığımız memleket davasına en küçük bir hizmette bulunmuş olalım.” (*Varlık*, 15 Temmuz 1933, 16).

Dergi gençlerin kalbinin inkılap heyecanı ile doldurulması için elinden gelenin yapılacağını ve Garpten geri kalınan asırları telafi etmek için çok çalışılacağını temin etmektedir.

Varlık Dergisinin Şekil Özellikleri

Varlık dergisinin ilk sayısının büyük boyutlarda 33x23 cm olduğu görülmüştür. 15 Ocak 1939 tarihinden sonra İkinci Dünya Savaşı ile birlikte seferberliğin ilan edilmesi beraberinde ekonomik sıkıntıları da getirmiştir. Bu sebeple de tasarrufa gidilmiş ve derginin boyutları küçültülmüş ve daha öncesinde 15 günde bir çıkan dergi ayda bir çıkarılmaya başlanmıştır.

Derginin ön kapağında büyük puntolar halinde "On Beş Günlük Sanat ve Fikir Mecmuası" yazısı bulunmaktadır. "Bu sayıda" başlığı altında sayıda yazıları olan yazar ve şairlerin adları verilmiştir. Sağ alt köşede derginin fiyatı sol alt köşede sayı numarasının altında tarih yer almıştır. Derginin yine ön kapağında sonra "Gelecek Sayılarımızda" başlıklı şiir ve yazı müelliflerinin isimlerinin alt alta yer aldığı kısım bulunmaktadır.

Sayıların ön sayfasında, büyük harflerle yazılan "On Beş Günde Bir Çıkar Sanat Ve Fikir Mecmuası" ibaresi, derginin abone ücreti, künye bilgileri ve yazışma adresi belirtilmiştir. Yazılar genellikle üç sütuna bölünmüş kimi zaman da iki sütun olarak verilmiştir. Derginin son sayfasının sağ alt köşesinde neşriyat müdürünün ve matbaanın ismi yer almaktadır.

Dil ile ilgili yazılar sayfanın sağ üst köşesinde küçük puntolarla "Dil sayfası" yazısından sonra verilmiştir.

Derginin Fiyatı, Sayfa Sayısı, Basım ve Dağıtımı

15 günde bir çıkan sanat ve fikir mecmuası *Varlık*'ın ilk sayısı 15 Temmuz 1933'ten 193. sayısı 15 Temmuz 1941'e kadar olan dönem aralığında 15 kuruşa satılmıştır. 1 Aralık 1940 tarihine kadar senelik abone ücreti 3 TL, 6 aylık 1.60 Türk Lirasıdır. Bu tarihten itibaren yıllık 360 kr, 6 aylık 180 kr.

13. sayıdan itibaren muallim ve talebeler için abone ücreti 6 aylık 130 kuruş senelik 240 kuruş olarak belirlenmiştir. Böylelikle muallim ve talebelere özel bir indirim yapılmış ve dergi aylık 10 kuruştan verilmiştir.

Derginin 868. Sayısına Kadar Bulunan Şair-Yazar Kadrosu

Varlık dergisi çıkışından bu yana güçlü şair ve yazar kadrosuna sahip olması yönüyle Cumhuriyet döneminden bu yana okunmaya devam edilen iddialı dergilerden biri olmuştur. Döneminin birçok usta kalemi yazılarıyla dergiyi hep bir adım öne taşımıştır. Atatürkçü düşünce ışığında yazılar yayımlayan dergi, genç yazarların fikir dünyalarını da yansıtmasına olanak sağlamıştır. Okuma-yazma oranının düşük olmasına rağmen halkı her konuda aydınlatmayı hedefleyen yazarlar bu ülküden hiç vazgeçmemiştir. Belki de bu idealler sayesinde günümüze kadar yayın hayatına devam edebilen bir süreli yayın olmayı başarmıştır.

Başta derginin kurucusu olan Yaşar Nabi Nayır olmak üzere daha birçok önemli şair ve yazar derginin kadrosunu oluşturmaktadır. Dergide çok sayıda şair ve yazar olmasının yanı sıra ilk çıkışından itibaren yapı taşı niteliğindeki bir kadro da mevcut olduğu söylenebilir. Necip Fazıl, Ahmet Hamdi, Ahmet Muhip, Cahit Sıtkı, Feridun Fazıl, Kemalettin Kâmu, Ziya Osman, Abdullah Şinasi, Cevdet Kudret, Halit Ziya, Cemil Sena bu önemli isimler arasındadır.

Yazar kadrosunda adı geçen diğer isimler şunlardır: Dr.Ahmet Caferoğlu, A. N. Papazoğlu, A. Gaffar, Ağa oğlu Samet, Burhan Ümit, Enver Behnan, İbrahim Hoyi, İhsan Naim, Kemal Turan Ünal, Hasan Cemil, Halil Nimetullah, Nahit Sırrı İltan, Necip Ali Küçüküka, Reşat Ekrem, Osman Halit, Veli Necdet, Ragıp Şevki, Sehap Nafiz, A. İsmet, Ali Mustafa, A. Avni Ali Candar, Abtullah Ziya, Adile Maksudi, Ahmet Halil, Avr.N. Papazoğlu, Bedrettin, Behçet Kemal, Sait Faik, Yakup Kadri, Behiç Enver, Selim Sırrı, Burhan Asaf, Bunin, Elif Naci, Enis Behiç, Ümran Nafiz, Esat Âdil, Etem İzzet, Falih Rıfkı, Fazıl Ahmet, Fehmi Hilmi, Feridun Fazıl, Fikret Âdil, Fikret Muallâ, Halit Fahri, Hamdi Gökalp, Hamit Zübeyr, Hamit Macit, Hüseyin Namık Orkun, İbrahim Tarık, İhsan Aygün, İlhami Bekir, Kadri Kemal, Kâzım Nami, Mahmut Nedim, Malik Vicdani, Mehmet Cemil, Mehmet Saffet, Mehmet Şükrü, Mimar, Abdullah Ziya, Mustafa Hakkı, Mustafa Şekip,

Muvaffak Naci, Muzaffer Reşit, Dr. Muhlis Ethem, Nasuhi Esat, Necip Fazıl, Neşet Halil, Niyazi Hüsnü, Niyazi Sabri, Nurullah Ata, Nurullah Cemal, Nusret Kemal, Nüzhet Haşim Sinanoğlu, R. Gökalp Reşat Enis, Reşat Şemsettin, Reşit Hayrı, Reşit Saffet, Ruksan, S Behzat, Sabahattin Rahmi, Sabahattin Ali, Sabri Esat, Sadri Esat, Sadri Etem, Samed Akaoglu, Server Ziya, Suat Derviş, Suphi Nuri, Suut Kemalettin, Şaban Dağarı, Şaziye Berin, Şehap Nafiz, Şevket Hıfzı, Vasfı Mahir, Yusuf Kenan, Ziya Osman.

Derginin şair kadrosunda ise şu isimler bulunmaktadır: Ahmet Cemil Miroğlu, Ahmet Hamdi, Ahmet Kutsi, Ahmet Muhip, Cahit Sıtkı, Feridun Fazıl, Kemalettin Kâmu, Hâmit Macit, Ömer Bedrettin, Ziya Osman, Necip Fazıl, Mehmet Nurettin, Şevket Hıfzı, Sabri Esat, Vasfı Mahir, Haşim Nazihi, Behçet Kemal, Rifat Neced, Reşad Cemal, Ahmet Rauf, Ali Mümtaz, Baki Süha, Celâl Sahir, Cemil Miroğlu, Cevdet Kudret, Esat Demiray, Enis Behiç, Fuad Ömer, Gavsi Halit, Halit Fahri, Hamdi Gök Alp, Hayrettin Kâzım, Hıfzı Oğuz, Hüseyin Zati, İlhami Bekir, Muzaffer Reşit, Nazım Kemal, Necmettin Halil, Orhan Seyfi, Sabahat Reşat, Server Ziya, Suzi Can, Vasfı Mahir , Yusuf Ziya.

Cumhuriyetçi bir dergi olan *Varlık*'ın bünyesinde Fevziye Abdullah, Nezihe Şefik gibi kadın şair ve yazarlar da bulunmaktadır.

Bu şair ve yazarların yanı sıra dergide Leo Spitzer, Naville, Man Winterstein gibi yabancı isimler de dikkat çekmektedir.

Dergide birçok yabancı yazar ve şairin de eserleri tercüme edilmek üzere yayımlanmıştır. Bu isimlerden bazıları şunlardır: Anatole France, Albert Samain, F. Freundlich, Francis de Miomandre, G. Ksenopulos, Gundolf, Lukianos, L. Nikolova, Lebit Fehmi, Strati Mirivilis, Gundolf, Pol Moran...

I. BÖLÜM: İNCELEME

1.1.Dil Devrimi ile İlgili Yazılar

Latin alfabesinin kabulü ve Türk Dil Kurumunun kurulmasıyla dil çalışmalarına büyük önem verilmiştir. Devrim her alanda yapılırken dil alanında da yapılması hedeflenen birçok değişiklik vardır. Latin alfabesinin kabulüyle yazı dili değişmiştir fakat konuşma dili ve yazı dili arasındaki uçurumun giderilmesi için yeni çabalar gerekmektedir. Dil alanında da yenilik hedeflerine ulaşabilmek için yazı diliyle konuşma dilinin birleştirilmesi lazımdır. Dil hassasiyetiyle oluşan çabalar neticesinde öncelikle yazı dilinin büyük bir alanını kaplayan Arapça ve Farsça kelimeler dilden atılmalıdır. Tabii olarak atılan bu kelimelerin oluşturduğu boşluğu doldurmak için yeni kelimelerin türetilmesi ihtiyacı da doğmuştur. Bu konuyla ilgili yazarlar düşüncelerini dil devrimine destek veren dergi olarak *Varlık*'ta dile getirmişlerdir. *Varlık*'ın kurucusu olan Yaşar Nabi konuyla ilgili Türk Dili Araştırma Derneği'nin çıkardığı *Tarama Dergisi*'yle dil özleşmesi adına büyük çapta bir iş başarıldığını belirtmiş, Türk dilinin zenginliğine tanıklık eden bu derginin dil çalışmaları için bitmez tükenmez bir kaynak oluşturduğunu söylemiştir. Bununla birlikte bu derginin tek başına yeterli olamayacağını Türk söz köklerinden yeni anlamların da kolaylıkla öğrenilebilecek sınırsız yeni sözler yapılabileceğinin altını çizmiştir. Aynı zamanda da Türk dilcileri ve yazarlarının dergide karşılıkları bulunmayan, bulunup da pek güzel olmayan yabancı sözler için yeni sözler yaptıklarını da belirtmiştir. Bu durumun doğal bir sonucu olarak da o dönemde farklı yazarlar tarafından bir yabancı söze karşılık birkaç yeni Türkçe sözcük oluştuğunu, deneme çağında olduğu için bunun doğru ve yerinde olduğunu, aranılan dilin bu araştırmaların sonucunda kendiliğinden ortaya çıkacağını da cümlelerine eklemiştir (Nayır, 1934, 162).

Yaşar Nabi tüm bu düşüncelerinin yanında ortaya yeni bir fikir sunmuştur. Dil Derneğince bütün bir ulusu göreve çağırarak bir çalışma daha yapılması gerektiğini düşünmüştür. Tüm yurttaşların yabancı sözlere karşılık kendi bulduğu ve kullanılabilirliğini düşündüğü sözleri dil derneğine gönderebileceği, gönderilen bu sözlerin yeni bir dergide toplanarak Türkçe Sözlük'ün bu iki derginin yardımıyla

yapılabileceği önerisinde bulunmuştur. Bu önerisine örnek teşkil edecek olan kendi bulduğu şu sözcükleri de misal olarak vermiştir:

“Beslem, gıda. Yeyim, mekûlat. İçim, meşrubat. Bildirim, beyanat. Anlatım, izahat. Anayasa, kanunu esasi. Tekçeşit, uniforme. Tekçeşitlendirme, standardisotion. Diren, azim. Uludeniz, bahrimuhit. Öziş, meslek. Öldürüm, cinayet. Alsat, ticaret. Alsatçı, tacir. Sözerdem, edebiyat. Girişim, teşebbüz. Ayrım, fark. Bağlam, şerit” (Nayır, 1934, 162).

Yaşar Nabi bu önerisindeki asıl amacın Anadolu'daki yurttaşların dediğini anlamak, söylediklerini yapmak ve söylenenleri kolayca anlamalarını sağlamak olduğunu, bu şekilde iletişim kurmanın da daha kolay olacağını belirtmiştir (Nayır, 1934, 162).

Yaşar Nabi daha sonra başka bir yazısında o dönemlerde son birkaç yılda yapılan dil çalışmalarının o zamana kadar yapılan tüm çalışmalardan üstün olduğunu belirtmiş dil özleşmesi hareketiyle birlikte yazıcı ve sanatkârların üstün çabalarını takdir etmiştir. Dil cemiyetinin tamamen ilmi yollardan yürüyerek bütün Türk sözlerini derlediğini, Türk ekleri, grameri ve sentaksı üzerinde etüdler yaptığını, bu suretle de cemiyetin dil işlerinde millete rehber vazifesi gördüğünü söylemiştir. Dil cemiyetinin bütün çalışmalarının ilmi metodlarla söz toplamak, grameri tespit etmek ve bunları millete tanıtmak ve tavsiye etmek çerçevesinde kaldığını, dil işinin ise estetik işi olduğunu, ne kadar ilmi bir görüşle hazırlanmış olursa olsun estetik kaidelere uymayan kelimelerin halk diline çok güç yerleşeceğini dile getirmiştir. Söz yayma işinin sanatkârlara düştüğüne onların yaşayacak sözleri diğerlerinden ayıracağına ve en doğru yerlerde en doğru şekilleriyle kullanarak halkın dilinde yeniden dirilteceğine veya yoktan var edeceğine inanmaktadır. Ahenkten ve zevkten yoksun olan kelimeler cansız kalıplar olarak kalmaya mahkum oldukları için önce onların ayıklanması gerektiğini bu tarz sözlerin diriltilmeye çalışılmasındansa yerine dilimizin ahengine uygun yeni sözler yaratmanın daha doğru olacağını ileri sürmüştür (Nayır, 1934, 81).

Öz Türkçesi mevcut olan sözlerin Arapça ve Farsçalarının kullanılmaması gerektiğini ve halk diline girmiş Arapça kelimelerin kök kelime haline getirilip

bunların söz ailelerini atıp Türkçe eklerle yeni kelimeler yaparak kökü yabancı olan sözü Türkçeleştirmek suretiyle yeni kelimelerin oluşturulabileceğini belirtmiştir. Düşüncesini örnekler vererek şu cümlelerle açıklamıştır:

“Meselâ ‘Millet, kelimesi halk dilimize girmiştir. Fakat ‘milet,, «millî, ‘milliyet,, gibi kelimeler ancak münevverler arasında bilinir. Şu halde biz millet kelimesinden gelen arapça kelime ailesini dilimizden kolayca atabiliriz. Bunun için de milli mukabilinde, yerine göre, milletçe veya milletlik, beynel milel yerine milletlerarası, milliyet yerine de başka bir ekle bulunacak yeni bir söz kullanabiliriz.” (Nayır, 1934, 81).

Yabancı sözleri bu şekilde en küçük parça haline getirerek Türkçe eklerle bunları halk için kolay anlaşılır hale getirmenin mümkün olduğunu dile getirmiştir. Bütün yabancı sözleri dilimizden çıkarmanın mümkün olmadığı için öz Türkçeleri mevcut veya söz birleştirme suretiyle bulunabilir olan yabancı sözleri dilimizden çıkarmamız gerektiğini belirtmiştir. Bu hususta Türk yazıcılarına büyük bir vazife düştüğünün altını çizmektedir (Nayır, 1934, 81).

Uzun yıllar dille ilgili tartışmalar sürmüştür çünkü dil inkılabının istenilen duruma gelmesi zaman alacaktır. Ayrıca dil devrimini destekleyenlerin yanında hâlâ eskiye dönme çabası gösteren kişiler de mevcuttur. Aynı zamanda “uydurma kelime olmaz” düşüncesinde olanlar da eski kelimelerin kullanımına taraftarlardır.

Bu durumu dile getiren Yaşar Nabi devrim gençlerinin bu eskiye dönüşe müsaade etmeyeceklerini belirtmiştir. Uydurma söze karşı cevabı savundukları yabancı ve eski kelimelerin de uydurma sözlerden ibaret olduğunu ifade etmiştir. Bunun yanı sıra her dilde uydurma sözlerin olduğunu ve bu yöntem olmadan dilin gelişemeyeceğini hep yerinde sayacağını vurgulamıştır (Nayır, 1948, 3).

Dilin genel yapısına da bakıldığında zaman zaman yeni kelimelerin eklendiğini ve benimsendiği takdirde bazen eski kelimelerden bile daha canlı yaşadığını ve bazen de kullanılan kelimelerin zamanla ölüp kullanım alanlarını yitirdiğini görmekteyiz. Bu doğal sürecin oluşumunda uydurma sözler de yer almaktadır.

Yaşar Nabi eskiye dönüşü savunanların yanı sıra bir başka engel olarak dil özleşmesi hususunda akla, mantığa yatkın olmayan uygulamaları savunanların da olduğunu söylemiştir. Türkçeyi yüzde yüz özleştirmeye çalışanların “akıl” yerine “us”, “ruh” yerine “tin”, “şey” yerine “nen” denmesini önerdiğini, bu aşırılığa kaçan hareketlerin dil davasını da gülünç duruma düşüreceğini belirtmiştir. Bu düşüncelerin davaya zarar verebileceğini söylerken dil kurumuna da bu anlamda bir eleştiri getirmiştir. Bu kurumda birkaç yıl çalıştığını ve çalışanların arasında da görüş ayrılıkları yaşandığını belirtmiştir. Bu konuda da aşırılığa kaçılarak sonuca bağlandığı tespitinde bulunmuştur. Sözcüklerin yenilenmesi alanında bir kriter belirlenebileceğini düşünmüştür. Bu kriter köylülerin kullandığı sözcüklerin Türkçe kabul edilmesi gerektiği ve değiştirilmesinin fayda sağlamayacağıdır. Duygularla haşır neşir olmuş sözcüklerin değiştirilmesi sadece bir zahmetten ibarettir. Bu konuda Türk Dil Kurumundan ricada bulunmuş ve dil özleşmesini bu şekilde baltalayanlara müsaade etmemelerini ve gerekli yardımları dili en iyi kullanan şair ve yazarlardan alınabileceğini dile getirmiştir (Nayır, 1948, 3).

Dil devrimi tartışmalarının hala devam ettiğini Konur'un *Vartık*'taki yazısından anlamaktayız. Dil devriminin bir tartışma konusu değil çalışma alanı olması gerektiğini söyleyen Konur; yazar, dil bilgini, öğretmen el ele verip çalışması ve dil sorunlarını çözmesi gerektiğini aynı zamanda elde edilen sonuçların tüm yurda dağılmasını, bilinçlerde yer etmesinin sağlanması gerektiğini vurgulamıştır (Konur, 1957, 8).

Konur'un bu yazıyı ele almasındaki asıl sebep ise Orhan Seyfi'nin “Yeni bir Dil (Havadis. 17.VI.1907) adlı yazısında söyledikleridir. “Yeni dil”in yalnız birtakım genç dergiler yönünden yayımlandığını, Esperanto gibi uydurma olduğunu, Türkçenin cümle tertibinden ayrı bir tertiple ve gramerinden ayrı bir gramerle yazıldığını söyleyen Orhan Seyfi'ye ve yeni dili eleştirenlere, uydurma dil olduğunu söyleyenlere cevap vermiştir. Öncelikle yeni kelime yapma hususunda hangi temellerin esas alındığını üç madde halinde şu şekilde açıklamıştır:

“Dil Devrimimizin ürünü olan öztürkçe sözler üç bölüme ayrılır: 1) Toplum dilinden, Anadolu ağızlarından derlenmiş olanlar.2) Eski yapıtlardan taranarak

kullanılmağa başlananlar.3)Türkçe köklerden, türkçe eklerle türk dilbilgisi kurallarına göre türetilmiş olanlar.” (Konur, 1957, 8).

Bolşeviklerin demirperde arkasındaki Türkleri yok etmek için onların dil ve kültür birliğini bozduğunu söyleyen Orhan Seyfi'nin mahalli şiveleri ayrı bir dil haline sokmaya çalışanlarla tertemiz, idealist, milliyetçi gençlerin nasıl aynı yolda yürüdüğünü sorgulayan cümlelerine cevap niteliğinde şu sözleri dile getirmiştir:

“Bizim ülkemizdeki dil davranışı Atatürk Devriminin bir bölümü olarak, amaç bakımından da, tarihi dayanaklar bakımından da bambaşka bir nitelik göstermektedir. Biz diyoruz ki, dil ulusal benliğin ortaya konma aracıdır. Türk dilinin binlerce yıllık soylu geçmişi vardır. Arapça ve farsçanın etkisiyle sınırlı bir ümmet dili durumuna düşmüş bulunan türkçemizin çağdaş isterlere göre işlenip geliştirilmesi bizim uygarlık tutumumuzla ilgili bir davranıştır. Batı uygarlığının gerektirdiği düzene dilimizi kavuşturmak için türkçenin kendi varlığından başka kaynağa da, dayanağa da gereklik duymuyoruz. Türkçenin ses düzeni de, şekil yapısı da acun dilleri arasında özel bir değer kazanmasını sağlamışken ve Türk dilinin bugünkü durumu birtakım yönleriyle geliştirmeğe, onanıp düzeltilmeğe muhtaç bulunuyorken yapılacak dil devrimi köklerini başka kaynaklara dayandıramaz. Türk dili kendi geçmişindeki değerli öğelerle gelişkinlik kazanacak, yurt aydınlarının, bilginlerin, öğretmenlerin, yazarların çabasıyla çağdaş isterlere uygun ve ulusal bir dil olacaktır.” (Konur, 1957, 8).

Atatürk'ün başlattığı ulusallaşma hareketi ancak dildeki ulusallaşma ile sağlam zemine oturtulabilirdi. Çünkü ulusal bir ülkenin ulusal bir dile ihtiyacı vardı. Bu dil de ancak öz Türkçe olabilirdi. Bunun için öncelikli yapılması gereken dilin yabancı unsurlardan temizlenmesi ve özüne döndürülmesiydi. Konuyla ilgili olarak Ceyhun Atuf Kansu “Türk Dili” yazısında yazı dilinin Arapça ve Farsçayla dolduğunu Türkçenin üçte bir oranında kullanıldığını beyan etmiştir. Ulusal devrimin yönetim biçiminin halk yönetimi olduğunu ve hızla halk diline dönülmesi gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca Halk Bilgisi folklor çalışmalarının en geniş ölçüde Cumhuriyetle başladığının da altını çizmiştir. Türkçenin en eski örneklerinden, Anadolu halkının geçmişten bu güne değin ‘ulusal dil kaynağı’ sözcükleriyle,

deyimleriyle, türkleriyle araştırılıp gün yüzüne çıkarıldığını söyleyerek Cumhuriyetin öze dönüşün ta kendisi olduğunu da göstermiştir (Kansu, 1972, 3).

Dil devrimiyle harfler değişince halk yeni yazıyla okuyup yazmaya başlamış ve dil ile yazı arasındaki çelişki de ortaya çıkmıştır. Halk yazısının halk dilini de gerektirdiğini belirten Ceyhun Atuf Kansu dil devriminin halk Türkçesini yazı diline uygulamak, uyarlamak olduğunu söylemiştir (Kansu, 1972, 3).

Mustafa Kemal Atatürk'ün asıl amacı Türk halkını kendi diliyle düşünür, yazar, okur, tartışır hale getirmektir. Türk dilinin yabancı unsurlardan kurtarılması akımı devrimin bir parçası haline gelmiştir. Devrimin özünün yenileşmesi için dilin de eskiden kurtarılması gerekmektedir. Devrim uluslaşma devrimi ise dili de ulusal olmalıdır. Halk aralarındaki bağı yine kendi öz dilleriyle kuracaktır.

Tüm bu amaçlar doğrultusunda hareket edilmiş ve dil devriminin 50. yılına gelinmiştir. Konuyla ilgili makalesinde Ahmet Köklügiller dil devrimi ve Atatürk'le ilgili önemli noktalara değinmiştir. Arap alfabesinin Türkçeye uygun olmadığını Atatürk'ten önce de dile getirenlerin olduğunu fakat dönem şartları gereği bir değişiklik yapılamadığını, Tanzimattaki dilde sadeleşme hareketinin ise bir temenniden öte gidemediğini belirtmiştir (Köklügiller, 1978, 9).

Atatürk ölünceye dek yeni Türk alfabesinin oluşması, biçimlenmesi ve ulusal bir dil haline gelmesi için çaba sarf etmiştir. Kökgiller'in üzerinde durduğu ilginç bir nokta da Atatürk'ün dil devrimini Cumhuriyetin ilanından 8 yıl sonra yapmasıdır. Bunun sebebini Atatürk'ün şu sözleriyle vermiştir:

“Ben düşündüklerimi önce milletimin isteğinde, ihtiyaç ve idaresinde görmeyi şart sayan ve bunu gördükten sonra ancak tatbiki ile kendimi mükellef bilen bir adamım.” (A. Cevat Emre, İki Neslin Tarihi, 316-318)

Bu sözlerden de anlaşıldığı üzere Atatürk'ün devrimcilik ilkesi kamuoyu isteklerinin gerekli olgunluğa ulaşmasıdır. Uygun zamanın oluşmasının ardından Atatürk çok kısa sürede dil devrimiyle okuma yazma seferberliği ilan ederek çalışmalara hızla devam etmiştir. Tasarlanan sürenin aksine dönemin gazete ve dergilerinin yeni yazıyla çıkarılmaya başlandığını belirten Kökgiller dil devrimiyle

birlikte oluşan bir soruna da değinmiştir. Eski kültür yayınlarıyla yeni kuşak arasında bir kopukluk oluştuğunun, eski yapıtların eski yazı bilmeyen gençler tarafından okunamadığının yazı devriminin getirdiği bu boşluğun bir an önce doldurulması gerektiğinin altını çizmiştir. Eski yapıtların yeni yazıyla tekrar basımını yaparak bu boşluğun doldurulabileceğini bazı özel basımevlerinin bu konuyla ilgili çalışmalar yaptığını fakat bu işin özel yayınevlerinin gücünü aştığını belirtmiştir. Bu işin devlet tarafından yapılabileceğini ve Milli Eğitim Bakanlığının yahut Kültür Bakanlığının konuyla ilgilenebileceklerini söylemiştir (Köklügiller, 1978, 9).

Dil devriminin üzerinden uzun yıllar geçmesine rağmen eski dil tartışmalarının hala devam ettiği görülmektedir. Bu konu dilciler, tarihçiler ve yazarlar tarafından uzun süre tartışılmıştır. Sami Nabi yazısında dönemin karşı fikirlerini paylaşmış ve çıkarımlarda bulunmuştur. Siyasi olarak da sağ ve sol olmak üzere iki grubun da fikir ayrılıkları yaşadığını belirtirken asıl sorunun eskiyi sürdürmekle eskiyi araştırmanın farklı şeyler olduğunun farkına varılamaması olduğunu bildirir. Yeni harflere geçmenin eskiyle olan bağı koparıp atmak olduğunu tüm mirasın yakıldığını düşünenler eskiye dönüşü savunurken bir diğer taraf ise eski harflerin de öğrenilmesi gerektiğini eski eserlerden uzaklaşmanın yanlış olacağını düşünmektedir (Özerdim, 1978, 4).

Özerdim ise nitelikli eserlerin yeni yazıyla tekrar basılarak bu kopukluğun giderilebileceğini ayrıca üniversitelerde eski dilin öğretilmesine devam edildiğini ve eski yazı öğrenmek isteyenler için birçok kaynak bulunduğunu kolayca öğrenebileceklerini, açık ve gizli olmak üzere sayısız Kuran Kursu olduğunu açıklamıştır. Bu bağlamda eski yazı öğrenmek isteyenlerin kolayca öğrenebileceği gözler önüne serilmiştir. Eski yazıyla eğitim konusunda ise düşüncelerini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Bir hekim, yüksek mühendis ya da teknisyen bile eski yazımızdan haberi olmalıdır. Ama, binlerce yazma ve basma'nun içine girebilir mi? Kendi bilim dalı'nı bırakması gerekir bunun için!” (Özerdim, 1978, 4).

Sami Nabi bir diğer yazısına 1 Ekim 1928 tarihinde haftada iki gün yayımlanmak üzere bütünüyle yeni harfleri uygulayan çağdaş görünümde Türk

harflerinin uygulanmasında büyük bir onur payı olan “Türkçe Gazete” den bahsederek giriş yapmaktadır. Yazısının başlığının “Yazı Devrimi- Türkçe Gazete” olmasını ise bu gazeteyi bir sembol olarak kullanmasından ileri geldiğini belirtmektedir. (Özerdim, 1979, 22).

O dönemlerde çoğu aydın ve yazarın Latin harflerine karşı olduklarını sebep olarak da eski harflerle yazılmış eserlerin birden ortadan kaybolacağını ileri sürdüklerini belirtmiştir. 1977 yılının başında ancak iki sayı çıkmış olan *Düşün Yoluyla Savaşım* adlı dergide bu konudaki düşüncelerini “*Eski Kültürümüz Sorunu*” yazısında dile getirdiğini söylemiş ve bu düşüncelerini tekrar açıklamıştır. Eski yazıyla ilgili sorunu eski ekini araştırmayla sürdürmenin farklı şeyler olduğu şeklinde tanımlamış bunun ayırımını varmak gerektiğini vurgulamıştır. İsteyenlerin sahaflardan bir alfabe satın alarak Arap harflerini öğrenebileceğini; İlahiyat Fakültelerinin, Yüksek İslâm Enstitülerinin, İmam- Hatip Okullarının ve açık-gizli sayısız Kur’an kursunun olduğunu ifade etmiştir. Eski yazma eserlerin kullanılabilir olanların yeni harflerle basıldığını ve 1935’ten o tarihe kadar eski kitaplıkların yazma kataloglarının düzenlenip yazdırıldığını bildirmiştir (Özerdim, 1979, 22).

Eski yazının liselerde ders olarak okutulması konusunda ise şu soruları sorarak dikkatleri çekmiştir:

“Peki, lise öğrencisinin suçu nedir ki başına bir de Arapça-Farsça saracaksınız? Salt, kuram böyle dedi diye mi? Ne ayırımınız kalır, dediği dedik Osmanlı «ulemasından?»” (Özerdim, 1979, 22).

Çözüm olarak ise şu önerilerde bulunmuştur:

“Çözüm şudur: bir hekim, yüksek mühendis ya da teknisyen bile eski yazımızdan haberli olmalıdır. Ama, binlerce yazma ve basma’nın içine girebilir mi? Kendi bilim dalı’nı bırakması gerekir bunun için! Divan şiiri antolojileri var, daha iyileri de yapılacak elbette; kimi divanlar yayımlandı, kalan önemliler de yayımlanacak. Tarih’ler yeniden basılıyor. Hem, genel ekine gereksinmesi olanlar - büyük çoğunluk - için yapılan belli (6); yapılacaklar bekleniyor.”... (Özerdim, 1979, 22).

Tüm bu fikirler değerlendirildiğinde dil devriminin köklü bir yenilik olarak ses getirdiği fakat beraberinde de çözüm yolları üretilmesini gerektiren farklı çıkmazları barındırdığı görülür. Bu sorunların yazılara konu olduğu ve uzun yıllar değerlendirmelerin yapıldığı, farklı fikirlerin ve önerilerin sunulduğunu, alternatif yöntemler üretmeye çalışıldığını gözlemlediğimiz yazılarda her şeye rağmen tek bir amaç bulunduğunu da söylemek yanlış olmayacaktır. Yapılan dil devrimini

desteklemek ve karşılaşılan sorunlara çözüm yolları üretmek bu yeni sürece milletin bir an önce ayak uydurmasını sağlamak tek amaçtır.

1.2.Dil ve Kültür ile İlgili Yazılar

Tarih boyunca göç etmiş, savaşmış veyahut herhangi bir şekilde başka bir milletle etkileşime geçmiş toplumlar birbirleriyle kültür alışverişinde bulunmuş, birçok konuda birbirlerini etkilemişlerdir. Bu sürecin doğal sonucu olarak dil konusunda da bir etkileşim söz konusu olmuştur. Türk dilinde yabancı söz varlığının mevcut olmasının yanında Türk dili de birçok milletin dilinde yer edinmiştir.

Varlık dergisinde bu konular gündeme getirilerek Türk dilinin ve kültürünün milletlere etkileri açıklanmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda dil ve kültürün bir bütün olarak etkileşimde olduğu kültürün yine dile yayılabileceği üzerinde durulmuştur. Konuyla ilgili Muhsin Ertunç *Varlık* dergisinde “*Dil ve Kültür*” başlıklı iki yazı kaleme almıştır.

Evvelce Ulus gazetesinde yazılmış olan “*Attila Hazinesi*” isimli makalenin devamı niteliğindeki ilk yazıda Türk milletinin geçmişte bazı kimselerin söylemleri olan 'yarı medeni kavim' olmadığını ispata çalışılmıştır. Türk milletinin sahip olduğu medeniyet söylenenlerinin aksine yerleşmiş bir kültüre sahiptir ve geçtiği yerlerde de bu kültürü yaymış, kabul ettirmiş ve uzun sürelerce devamlılığını sağlamıştır. Bu hususa örnek olarak ise Balkan kavimlerinin üzerinde bırakılan etki gösterilmektedir (Ertunç, 1937, 465).

Tarihte üstün kültüre sahip olan milletler kendilerinden daha aşağı kültüre sahip olan medeniyetleri temsil eder. Şöyle ki Romalıların mağlup ettikleri ve şarkta büyük sınırlara ulaşmış bu büyük devlet mağlup ettikleri Bizanslılar tarafından temsil edilmiş Bizanslıların dil ve kültürlerini kabul etmişlerdir. Diğer bir örnek ise Slavları mağlup eden Asparuh Hanın onların dilini kabul etmesi ve bir diğer hadise olarak Altural kabilesi olan Bulgarların, dillerini alarak bir Slav kavmi haline gelmesini karşımızda buluyoruz (Ertunç, 1937, 465).

Diğer taraftan kültürün devamlılığını ve yayılmasını sağlayan ise gene dildir. Dil insanların yazması için bir aracı olduğu kadar kültürel bir ürün olarak da

teşkil eder. İlimde Yunanca teknikte ise İngiliz dili kullanılıyorsa bu husus o dillerin kelime bolluğundan değil manevi üstünlüğünden yaygınlaşmıştır. Üstün milletlerin dilleri kendiliğinden başka milletlerin dillerine nüfuz eder ve onlar arasında anlaşma vasıtası haline gelir. Bu düşünceyi Muhsin Ertunç şu sözlerle dile getirir:

“Bugün aşikardır ki dil onu kullanan milletin hususi şahsiyetine bağlıdır. Hatta kültür felsefesi ile uğraşanlardan bazıları dili bir milletin erişmiş olduğu kültür seviyesinin bir miyarı olarak telakki ederler, çünkü dille fikir arasında bir iç bağ mevcut olduğu ve tekemmül etmiş bir lisana sahip olmadan olgun bir fikir düşünmenin ve bunun tersine, zengin bir lisana aynı olgunlukta fikir seviyesinin tekabül etmemesi mümkün olmadığı şüphe götürmez bir keyfiyettir” (Ertunç, 1937, 466).

“Üslup insan demektir...” diyen Buffon’un sözünü kullanarak aynı noktadan hareketle dilin millet demek olduğunu belirtmiştir. Bir milletin bir kere dilini kaybederse artık millet olmaktan çıkıp başkaları tarafından temsil edileceğini, bir dile bağlanmanın o dilin güzelliği keşfedildiği zaman başlayacağını ifade etmiştir.. Gene bu itibardır ki yabancı bir dili öğrendiğimiz zaman yalnız ifade etmekle kalmaz, o dilin medeniyetinin ruhuna yakınlaşmış olduğuna da dikkat çekmiştir (Ertunç, 1937, 466).

Ertunç Atatürk’ün Latin alfabesine geçerek dilimizi sadece sadeleştirmedeğini aynı zamanda birçok yabancı kelimedenden de arındırdığını hatta yaptırdığı araştırmalar neticesinde birçok kelimenin ise Türkçeden geldiğinin ortaya konulduğunu söylemiştir (Ertunç, 1937, 466).

Kültür ve medeniyeti gözden geçirdikten sonra Balkan dillerinde bilhassa Bulgarca’da Türkçenin derin tesirlerini anlatacağı gelecek makalesinden bahsetmiştir (Ertunç, 1937, 466).

İkinci yazısında ise Türk dilinin Balkan yarım adasına nüfuzunun buranın işgali ile başlamadığını çok daha öncelere dayandığı görülmektedir. Balkanların fethi sırasında Türk lehçelerine ait nidalar atılarak fethin ilan edildiğini söyleyen Ertunç daha sonraları Balkanlardan geçen Peçenekler, Kumanlar, Gagavuzlar, Oğuzlar ve

diğer Türk soyundan olan kavimlerin burada Türk adet ve geleneklerini bunun sonucu olarak Türk kültürünü götürdüklerini belirtmiştir (Ertunç, 1937, 481).

Osmanlının Balkanları fethi (14.yy) sonrasında Türk dili ve adetleri Rum, İslav, Rumen gibi diğer bütün Balkan milletleri üzerine yoğun bir şekilde nüfuz etmiş ve yayılmıştır. Balkanlarda, diğer milletlere olduğu gibi, kültürlerini ve dilini de kabul ettirmekte ve uzun süre kalıcı olmasında Türkler muvaffak olmuşlardır. Ertunç, Balkan Devletlerinde yeni milletlerin kurulmasından sonra dahi dillerinde Türkçe kelimelerin kullanımının devam ettiğini hatta o günlerde bile Yunan ve Bulgar gazetelerinin dillerinde Türkçe kelimelerin fazlalığından şikayet ettiğini vurgulamaktadır (Ertunç, 1937, 481).

Rumen dilinde Türk kültürü ve Türk dilinin şairane ifadelerinin hala takdir edildiğini ve kullanıldığını söyleyen Ertunç Türk dilinin Balkanlarda bıraktığı en derin etkiye Bulgar milletinin arasında rastlandığına dikkat çekmiştir. Muhabbet, inşaat, tütüncülük, hamam malzemeleri, muhtelif kelimeler, nidalar ve seslenişler, meyve, çiçek, soy ad ve fiillerde Türkçe söz varlığının bulunuşuna örnekler vererek konuya açıklık getirmiştir. Bu örneklerden birkaçı sırası ile şunlardır:

“Çocum, kızım, yavrum; kiremitçi, boyacii, doramacii; harman, nargile, basma tütün; tas, bohça, pestemal; beş aşa beş yukarı, mehana (meyhane), meze; vay, aman, maşallah; çavuş, misket; leylâk, tülbent, çemşir; Çobanof, Canbazof, Kocabaşof; artırdısvat (artırmak), baristısvat (barışmak), uzlastısvat (uzlaşmak).”

Bulgar dilinin o günlerde birçok Türkçe kelimeyi atmış olduğunu ve dili temizleme hareketinin başlatıldığını, şehrin her yanına “Bulgarca konuş” levhalarının asıldığını fakat bu çabalara rağmen hala bazı bölgelerde Türkçe sözlerin kullanımının devam ettiğini, bu kelimelerin oraya köklü olarak yerleştiğini söylemiştir (Ertunç, 1937, 482).

Türk dili ve kültürüyle ilgili yazı kaleme alan bir diğer yazar Yaşar Nabi'dir. Yazısında Türk kültürü ve dilinin diğer milletlere etkilerinden ziyade kendi içerisinde yaşadığı birtakım olumsuzluklardan bahsetmiştir.

Nabi, Türk kanından olmayan vatandaşların Türk diline ve kültürüne aykırı olan adeta hakaret niteliği taşıyan laubali hareketlerinin olduğunu keza İstanbul mecmualarında bunlara yer verilmesine, memleketin diğer illerinde milli ve milliyetçilik sürdürülürken İstanbul'da bu aykırılığın olmasına serzenişte bulunmuştur. Bu büyük Türk şehrinde Türklük karakterinin bilhassa dil ve kültür sahasında bariz surette hakim olmaması keyfiyetinden bahsetmiştir (Nayır, 1938, 97).

Türk nüfusunun fazlaca olduğu İstanbul'da ülkenin geri kalanı da dâhil bulunan Türk olmayan zümrelerin tehlike arz edemeyeceğinin aşikar olduğunu fakat bazı yazılarda azınlıklara hükmedilemeyeceğine dair söylemlerin bulunduğunu dile getirmiştir (Nayır, 1938, 97).

Balkan memleketlerinde hala yaşayan Türklerin varlığını, bu memleketlerde kati olarak Türklüğün az olmadığını belirtirken Balkanlardaki Türklerin gerek iktisadi gerek kültürel vaziyetten İstanbul'daki azınlıklardan geride olduğuna da dikkat çekmiştir (Nayır, 1938, 97).

Azınlıkların dili ile ilgili olarak kendi dillerini konuşmalarında bir zarar olmadığını bir insanın konuştuğu dili unutturmanın, kaybettirmenin mümkün olmayacağını önemli olan hususun bu azınlıkların bulunduğu mıntikalarda kültürü yabancı ellere kaptırmamak olduğunu söylemiştir (Nayır, 1938, 97).

İstanbul'un belli başlı gazinolarında, bahçelerinde ve diğer umumî yerlerinde çalınan plâklarda, müzik vasıtasıyla söylenen şarkılarda Türkçenin ihmal edildiğinin altını çizerek bu gibi hallere mani olmak için aynı ortamdaki Türklerin nazikçe ihtarlarının işe yarayabileceğini dile getirmiştir (Nayır, 1938, 97).

Diğer bir sorunun ise bazı vatandaşların kendi ana dilleriyle değil de yabancı özentileriyle konuşmaları olduğunu söyleyerek çözüm yolu olarak şu cümleleri sarf etmiştir:

“Ancak, böyle yolunu sapıtmuş insanlara karşı münevver gençlerin vazifesi, nazik birer ihtarla iktifa etmektedir. Emin olalım ki, sadece bu ihtar bile, her yerde

ve her zaman tekrarlandığı takdirde, beklenen neticeyi vermekten geri kalmaz.” (Nayır, 1938, 98).

Kültürümüzün yabancı etkisinden korunması kadar önemli olan bir diğer husus da kültürümüzü yaymaktır. Kültürün yayılması için en önemli aracın dil olduğu daha önce de belirtilmişti. Ülke sınırları içinde kültürümüzü koruyup yayarken aynı zamanda da yurt dışına uzanabilmek de önemli bir meseledir. Bu konu üzerinde duran ve yazısında o dönem için yeni fikirler sunan Hikmet Münir o günlerde İngiltere’de küçük aydın topluluğunun Türk dilini öğrenmekle meşgul olduğuna dikkat çekmiştir. Türkiye radyolarının memleket aşırı yayınlarında Türk dilinin ve kültürünün belli başlı bir yeri olması gerektiğini vurgulamıştır. Yapılan yayınlardaki konuşmaların İngilizce veya Fransızca izahlarla dahi tamamlanabileceği şeklinde de öneride bulunmuştur. (Münir, 1953, 13).

“Bizim Radyolarımız dilimizi, tarihimizi veya edebiyatımızı öğrenmek isteyen bu topluluğa programlarımızda beş on dakika ayırmayı düşünmüş mü?” sorusuyla dikkatleri bu konuda toplamıştır (Münir, 1953, 13).

Başta bu derginin ismini taşıyan neşriyat olmak üzere yayın sahasının belli başlı eserlerinden parçaların, plaklarla veya doğrudan doğruya okunmak suretiyle radyodan duyurulmasının; edebi haberlerin ve bununla birlikte en yeni örneklerin verilmesinin başlıca yapılabilecekler arasında olduğunu söylemiştir. Türk dilini ve kültürünü merak eden bir ilim topluluğunun Türkiye kısa dalga istasyonlarından faydalanabileceği özlü konulardır (Münir, 1953, 13).

Yabancı memleket kültürlerinin evrensel kıymette dilleriyle bize radyodan getirilmesine karşılık bizim de kendi dilimizi ve kültürümüzü birtakım ihtisas çerçevelerine olsun layıkıyla tanıtmaya fırsatını kaçırmamamız gerektiğini belirtmiştir. (Münir, 1953, 13).

Yazarlar dil ve kültür konusunu farklı bakış açılarıyla ele almış ve dikkat çekici noktalara değinmişlerdir. Dil ve kültürün birbirinden ayrı düşünülmemeyeceğini gerek sosyal yaşantıdan gerekse incelediğimiz yazılarda edindiğimiz bilgilerden de görmekteyiz. Şüphesiz kültürü yaymada en işlevsel araç dildir. Tarihler boyunca

etkileşimde bulunan toplulukların birbirinin dillerinden etkilendiklerini görmekteyiz. Türkçedeki yabancı söz varlığı da bunun bir ispatı niteliğindedir. Dil ile birlikte kültürler de iç içe geçmektedir. Dil aracılığı ile kültür, kültür aracılığı ile de dil yayılmaktadır. Bunun doğal sonucu olarak dili kullanılan milletin kültüründen de etkilenmek kaçınılmazdır. Bu durum zaman zaman tehlikeli olarak da görülmüştür. Yabancılaşmanın sadece dille kalmayacağı kültürü de etkileceği bilindiğinden aslında her iki değere de sahip çıkılması gerekliliği ortadadır. Bu bağlamda dil mevzusunun sürekli gündemde olduğu bir dönemde kültür de dille beraber yazılara konu olmuş ve gündem oluşturmuştur.

1.3.Yabancı Dil Eğitimi ile İlgili Yazılar

Dönemin dilimizi Türkçeleştirme çalışmalarının yanı sıra bir yandan da Batı medeniyetleri seviyesine ulaşılmasında yarar sağlayacağı düşünülen yabancı dil öğrenme meselesi de gündemi işgal eden meselelerdendir. Yabancı dilde öğrenim veren okulların varlığı ve verilen derslerdeki yabancı dil öğretme teknikleri dergide konu olmuştur.

Albert Malche *Varlık* dergisinde yazdığı yazısında yabancı dil öğretiminin ister üniversite ister lise olsun her iki alanda da önem arz ettiğini belirtmiştir. Yabancı dil öğrenme yöntemleri olarak sistematik gramer, akılda tutmak için sözcük listeleri düzenlemek, yinelemeye dayalı alıştırmalar, aslına sadık kalmaya çalışılan tercümelemlerin kullanıldığını belirtmiş, bu yöntemlerin artık hiçbir milletin konuşmadığı ve konuşmayacağı sadece bu lisanla yazılmış eserleri okumak amacıyla lazım olabilecek diller için uygun olacağını söylemiştir. Yaşayan bir dil için bu usullerin yetersiz kaldığını, öğrencilerin Almanca veya İngilizce derslerine alakalarını cezp etmek yerine öğrencileri daha da nefret ettirdiğini ve hiçbir ilerleme kaydedilemediğini söylemiştir. Öğrenilmek istenen dilin konuşulduğu memlekette üç aylık bir ikamet bahsedilen usullerle yapılan öğrenimin yedi senesine eşdeğer olduğunu ifade etmiştir (Malche, 1934, 274).

Lisan öğreniminin kural ve teorilerden ziyade kullanma ve kulak dolgunluğu sayesinde bu lisandan zevk alına alınaya yapılabileceğini belirtmiştir. Bu düşünceyi şu sözlerle desteklemiştir:

“Hiç bir zaman, hiç bir kimse rasyonel vasıtalarla ana dilini öğrenmemiştir. Nasıl makinesinin dişlerini sökmekle bisiklete binmek öğrenilemezse, gramerinin mekanizmasını izah etmekle de bir lisan elde edilemez.” (Malche, 1934, 274).

Yabancı dil öğrenmek için gramer öğrenmenin tek başına yeterli gelmeyeceğini hatta tek başına ve zamansız öğrenilen gramerin dil öğrenmeyi sıkıcı hale getireceğinden bahseden Prof. Albert Malche bir dilin konuşulduğu bölgede en iyi şekilde öğrenilebileceğini belirtmiştir. Bir lisanın önce yaşanmış, kullanılmış ve sevilmiş olması gerektiği ardından mantık ve gramer anlayışlarının meraklıları tatmin etmek için öğrencilerin soru sormaya başladıkları zaman verilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Malche, 1934, 275).

Bir dilin öğretiminde öncelikle öğrencilerin dikkatinin toplanması ve bunudevam ettirilmesi, aynı zamanda da hafızada olabildiğince çok yer açılması önemlidir. Yeni dilin şekillerinin incelenmesinde görsel materyaller kullanmak, doğrudan doğruya fiil ve hareketlerle karıştırmak ve hafızadan silinmeyen somut, işitsel, hareketli hatıralar yaratmak gerektiğini vurgulamıştır (Malche, 1934, 275).

Lisan öğreniminde izlenmesi gereken yolu şu cümlelerle ifade etmiştir:

“Sınıf adeta bir muhit yaratmalıdır; talebe buraya kendilerine lisanı öğretilen memleketin hududuna dahil oluyormuş gibi girmelidir. Ders salonundaki ilânlar, duvarlara asılan ve sık sık değiştirilecek olan kartpostallar, resimli rehberler, mecmualar ve kitaplarla derslerin her biri âdeta bir ecnebi memleketinde oturuluyormuş hissini vermelidir.” (Malche, 1934, 275).

“Bugün öğrenilen malûmatın müteakip günlerde unutulması istenmiyorsa, lisan öğrenmek için haftada asgari olarak dört saat ders lâzımdır. Başlangıçta konuşma lisanı esası teşkil ettiğinden, 10 talebeden fazla mevcutlu bir sınıfın terakki etmesine imkân yoktur.” (Malche, 1934, 275).

Sık kelimelerin tekrarıyla sözcük hazinesi oluşturulmasının gerekliliği ve telaffuzun önemine dikkat çekerek yanlış telaffuzların hatalı yazma ve kullanmalara sebep olacağını belirtmiştir. Yanlış telaffuzların düzeltilmesinin önemi üzerinde dururken düzeltme yapılırken öğrencilerin de şevkini kırmamak gerektiğinin altını

çizmiştir. Yazıdan çıkarılabilecek en güçlü yargı dil öğretirken öncelikle dili sevdirmek ve öğrencileri sıkılmamaktır.. Düşüncelerinin ana fikrini yazısının sonunda şu cümlelerle özetlemiştir:

“Evvelâ faide yerine zarar vermemek, sınıfı sıkılmamak, talebenin gayretini kırmamaktır. Ve bilhassa, canlı olmak, bütün bir milletin maşeri ruhunu teşkil eden ve adına lisan denen bu güzel ve şayanı hayret şeyi bayat, hareket ve neşe içinde öğretmektir.” (Malche, 1934, 275).

Dil eğitiminde uygun metotların bulunması önemli konulardan biridir. Uygulanmış ve sonuç alınamamış yöntemlerin değiştirilmesi ilerleme kaydetmek için gereklidir. Bunun yanı sıra dil eğitiminin okullarda mecburi okutulması, kaçınıcı sınıftan itibaren müfredatta yer bulacağı konuları da tartışma konusu olmuştur.

Mehmet Süleymanpaşic, *Varlık*'ta yazdığı yazıda önce batı basımından öğrendiği sonra Ayın Tarihi risalesinin 1940 Eylül nüshasında bir günlük gazeteden de teyit ettiği klasik dillerin yani latin ve eski yunan dillerinin mecburi olarak liselerin ders programında bulunacağı haberine duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir (Süleymanpaşic, 15 Mart 1941, 400).

Avrupa irfan ve güzel sanatlarının temel taşının Latin ve eski Yunan dil ve edebiyatı olduğunu Hıristiyan Avrupanın hukuk, felsefe, tıp, ilahiyat ve diğer bütün ilimleri bu dillere kökünü dayandırmamış olsaydı o günkü yüksek mevkisine ulaşamayacağı dile getirmiştir(Süleymanpaşic, 15 Mart 1941, 400).

Osmanlı ve Atatürk dönemi dahil olmak üzere garp medeniyetinin esası olan bu iki dilin Türk genç nesillerine tanıtılmadığını belirtmiştir. Dönemin Cumhuriyet Türkiye'sinde yapılan bütün reformların doğal bir sonucu olarak Latin ve eski Yunan dillerinin lise öğretim planına katılmış olmasını İsmet İnönü rejiminin en büyük reformu olarak adlandırmıştır. Bu dillerin öğrenimiyle ilgili Avrupa kaynaklarının açık olacağını, öğrencilerin batılı arkadaşları gibi incelemelerde bulunabileceklerini sözlerine ekleyerek Avrupa ilim irfan sahibi kişilerin Türk liselerindeki bu noksanı belirttiklerine dikkat çekmiştir. Türk ilmi bakımdan bu

noksanın giderilmesinin büyük bir kazanç olacağını da söylemiştir (Süleymanpaşic, 15 Mart 1941, 400).

Bu dillerin öğretimini üniversite hayatı için önem teşkil ettiğini vurgulamış ve karşılaşılan durumlara şu sözlerle açıklık getirerek örneklendirmiştir:

“Bundan yirmi yıl öncesine gelinceye kadar muhtelif osmanlı hars merkezlerinde lise tahsilini ikmal eden Bosna ve Hersekli Müslüman gençler diplomalarında lâtin dilinden not almadıklarından mülga Avusturya üniversitelerine kabul edilmiyorlardı. Ancak Zagreb üniversitesi bu kabil gençleri Hırvat milliyeti için kazanmak emeliyle hukuk fakültesine muntazam talebe sıfatıyla kaydediyorlardı. Macaristanın Debrecen üniversitesi Avusturya ve Macaristan topluluğunda Bosna ve Hersek müslümanlarını Macar millî mefkuresine dost edinmek için Osmanlı liselerinden mezun gençleri lâtin dilini okumamış olmalarına rağmen istisnâ surette hukuk ve felsefe fakültelerine muntazam talebe diye tescil ediyordu. Otuz beş sene mukaddem İstanbul Darüşşafakasından mezuniyet alan Bosnalı bir müslüman genci memleketinde bir lise müdürüne diplomasında yazılı derslerden aldığı numaraları okurken lâtin dilini ve bu dilden aldığı numarayı anmaması müdürün garibine gitmişti. Avrupada bilhassa Orta Avrupada lâtin dili bilinmeden yüksek tahsile devam edileceği kanâat ve prensipi sarsılmaz bir düstur olarak kökleşmiştir. O sebeptendir ki İsmet İnönü Türkiyesi liselerinde lâtin ve eski Yunan dillerinin okutturulması kararı Yugoslav ilim, fen, edebiyat ve sanat muhitlerinde gayet iyi karşılanmış ve bu mahfillerin fikirlerine tercüman olan neşriyatta takdirle yer tutmuştur” (Süleymanpaşic 15 Mart 1941, 401).

İlk etapta Ankara Lisesi’yle İstanbul’un Vefa ve Galatasaray Liseleri’nde Latince dil derslerine başladığını bu dilleri kadın erkek Türk profesörlerinin öğreteceği bilgisinin takdire şayan olduğunu ifade etmiştir. Yazısını şu sözlerle tamamlamıştır:

“Hömer’in dünyaya yadigâr kalan din, felsefe bilgi ve edebiyatını Türk çocuklarına okutmayı kararlaştıran Millî Şef Türkiyesi hükümeti var olsun. Bu yerinde kararın mesut semereleri pek yakın bir âtide hissedilecektir.” (Süleymanpaşic, 15 Mart 1941, 401).

Hikmet Münir yazısında İngilizce gramer değil öyle görünüyor. Ancak asıl mevzu telaffuzunda “ Radyo ile İngilizce “ bu yıl bütün dünyada üçüncü yılını yaşıyor. Gerçi daha önceleri BBC. Radyosundan deniz aşırı memleketlere birkaç İngilizce öğrenmeğe karşı bir heves baş göstermiştir. Radyonun dil bağlamındaki etkisi ve bu etkinin İngilizce olmasının üzerinde durulmaktadır (Münir,1 Mart 1953, 13).

Avrupa’dan Lâtin Amerika’sına ve Afrika’dan Ortadoğu ve Güneydoğu Avrupa’ya kadar daha çok insan İngilizce öğrenmek istiyor ve bu ihtiyacın hemen tatmin edilmesi arzu ediliyor. Bunlardan çoğunun bir dershaneye devam etmesine imkân yoktur. Hususi ders almaları ise kabil değildir. “ Coronation notebook “ adı verilen radyo programında Londra radyosunun iyi anlatılan bir hikayenin radyo ile dil öğretiminde büyük etkisi olduğu görülmüştür. Çeşitli spikerler kullanılmak suretiyle dinleyiciyi, muhtelif İngilizce formlarına alıştırmak olmuştur (Münir,1 Mart 1953, 13).

Yazıda memleketimiz radyo ile dil öğrenmekte çok yaygındır ve en çok heves eden bölgeler arasında yer almakta olduğunu belirtmiştir. BBC’in yaptığı bir istatistik bütün dünya yüzünde İngilizce öğrenmek arzusunu en çok duyan bölgelerin Güney Doğu Avrupa ve Güney Doğu Asya olduğunu göstermiştir (Münir ,1 Mart 1953: 13).

İhsan Akay *Varlık*’ta yazdığı “*Dil Sevgisi*” adlı yazısında güzel yazmanın, okuyanı peşi sıra sürüklemenin bir hüner olduğunu fakat düzgün yazmanın, okuyanı sıkmanın yüksek okul veya liseyi bitirmiş herkesin yapabilmesi gerektiğini söylemiştir. Batıda anadilini doğru dürtüst öğrenemeyenlerin mezun edilmediğini, ancak doğuya geldikçe işin değiştiğini, düzgün yazmanın ihtisas haline geldiğini belirtmiştir. Bizde de düzgün yazabilen aydın az olduğuna dikkat çekmektedir yazısında (Akay, 1 Mart 1959, 7).

Dil öğreniminin ya o dilin içinde büyüyerek farkında olmadan ya da yabancı dil öğreniminde olduğu gibi gramer kurallarıyla öğrenilebileceğini ifade etmektedir. Gramer öğrenmenin bir dili öğrenmede yeterli olmadığını gramer kurallarının hepsi öğrenilse dahi düzgün cümleler kurulamadığını belirterek gramerin bir dili hiç

bilmeyenler değil iyi kötü bilenler için faydalı olacağını bildirmiştir (Akay, 1 Mart 1959, 7).

Dili iyi kullanmanın sadece kullanıldığı çevre içinde öğrenmenin yetmeyeceğine aynı zamanda o dili iyi yazarları da okumanın şart olduğuna ve daima sözlük karıştırmak gerektiğine dikkat çekmektedir. Çoğunlukla Fransızca okuduğunu, büyük Batılı yazarların eserlerine duyduğu hayranlığın Yakup Kadri, Falih Rıfkı veya Nurullah Ataç gibi usta yazarları zevkle okumasına engel olmadığını belirtmiştir. Bunun Türkçe okuma ihtiyacından geldiğini bozuk Türkçeyle, yavan cümlelerle yazan aydınlıklarıyla böbürlenelerin ise bu usta yazarları okumadıklarına dikkat çekmektedir (Akay, 1 Mart 1959, 7).

Sözlük davasının önemini Batılı yazarların dillerinin büyük sözlüklerini elinden düşürmediklerini ve Türk yazarların arasında sözlük karıştırmadan yazı yazarların olduğunu vurgulayarak küçük de olsa Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğü ve Hüseyin Kâzım'ın Büyük-Türk Lûgatı'nın faydalı olabileceğini söylemiştir (Akay, 1 Mart 1959, 7).

Yabancı dil öğreniminin önemsendiği ve dil anlamında hassas bir dönemde olunmasına rağmen bu konunun göz ardı edilmediğini görmekteyiz. Ana dilinin özleşmesi, geliştirilmesinin yanı sıra yabancı dil eğitiminin memleketi uygar milletler seviyesine taşıyacağı düşünülmüştür. Liselerde mecburi olarak öğretilmesi bu konunun sistemli bir şekilde yürütülmek istendiğini göstermektedir. Tabii dil eğitiminde esas konu öğretmede kullanılacak yöntem ve metaryellerdir. Gramere dayalı ezberci yöntemin işe yaramayacağına dikkat çekilmiştir. Hala bugün de dil eğitiminde karşılaşılan zorlukların çözülebildiğini söylemek mümkün değildir.

1.4.Eskiye Karşı Yeni Dil ile İlgili Yazılar

Varlık dergisindeki dil yazılarının çoğunun temelini dil devrimiyle gündeme gelen eski yeni karşıtlığı oluşturmaktadır. Bir yanda eskiye olan bağlılığını sürdürme eğiliminde olan ve yenilik hareketiyle birlikte ortaya çıkan sorunları irdeleyen bir kesim varken diğer yanda yenilikçi düşünceyi destekleyen bu sürecin hızlı bir şekilde işleyişini isteyen bir topluluk mevcuttur. Zaman zaman iki grup da

düşüncelerde aşırılığa düşmüş istemeden de olsa amacından sapmıştır. *Varlık* dergisinin dil politikası gereği dil devriminin destekleyicisi ve koruyucusu misyonunu devam ettirdiği görülmektedir. Dergide yeniliği savunan ve eski dilden arınmayı amaçlayan yazarların yazıları yer almaktadır. Karşıt düşüncede olan aydınların varlığını da bu yazılarda verilen bilgilerden anlamaktayız.

Dilin herkesçe önemli olduğunu “*en iptidaî kavimlerden, aşiret ve kabilelerden en ileri milletlere kadar hepsinin dile karşı duyduğu sevgi ve alâka hepimizce bellidir.*” cümlesiyle ifade eden Tefik Besim eski yazıda ana dilde yazmakta, okumakta ve okunanı anlamakta, anlamakta çekilen sayısız zorluklara değinmiştir. Bunun sebebi olarak da Arapça ve Acemce gibi birçok yabancı kelimeleri öğrenmek mecburiyeti ve eski harflerle imla yazmakta uğranılan zorlukları göstermektedir. Bu güçlükler yüzünden öğrenilen şeylerin çok az olduğunu, yirmi yıllık bir öğrenim gördükten sonra bile doğru dürüst imla yazamadıklarını, konuşurken hatalar yapıldığını, fikrini anlatmakta acizlik yaşadıklarını belirtmiştir (Besim, 15 Ağustos 1939, 78).

Daha sonra kurduğu şu soru cümleleriyle dikkatleri çekmiştir: “*İnsan kendi öz dilini; ana lisanını okumakta, anlamakta, anlatmakta bu kadar ağır zahmetlere neden girsin? Başka milletler benim dilimin kelimelerini öğrenmezken ben onlarınkini benim dilimde vardır diyerek öğrenmeye neden lüzum göreyim. Bu insanın millî gururunda ağır gelmez mi?*” (Besim, 15 Ağustos 1939, 78).

Cevap olarak ise “*Şüphesiz ki benim dilim de tamdır ve istediğimi, düşündüğümü dilediğim şekilde onunla anlatabilirim.*” cümlesiyle söze başlamıştır. Eski şairlerin, yazarların okuyucuların yazılanları anlamadıklarında şöhret kazanacakları hayaliyle dil çorbasının manasız olduğunun herkesçe anlaşıldığını, harf inkılabıyla dildeki yazma hususundaki güçlüklerin ortadan kalktığını ifade etmiştir. Yerine başkası konulamayacak sanılan babîâlî (İstanbul’da bu çevredeki basın) lisanının hiçliği ve Türk dilinin en ince hisleri, en bedî zevkleri, en kuvvetli heyecanları en yüksek düşünceleri ifade edecek kadar zengin ve *Varlıklı* olduğunun anlaşıldığını ifade etmektedir. Resmi dairelerce yazılan yazılara bakıldığında ve eski ile yeni karşılaştırıldığında bütün fikirlerin Türk dili ile tamamen ifade

edilebildiğinin görüleceğini söylemiştir. Bu değerlendirmelerin sonucunda şu düşünceye varmıştır:

“Demek ki bütün noksan; dilimiz üzerinde durarak araştırmalar yapıp bulacağımız kelimeleri yabancı kelimeler yerine koymaktan ibaretken bu yapılmamış ve Türk dilinde fikirleri ifade edecek kelime yok sanılmış, bu düşünüşün sakatlığı bu gün artık tamamen anlaşılmış bulunuyor.” (Besim, 15 Ağustos 1939, 78).

Bu noktada dili varlığa kavuşturacak zenginliğini arttıracak bir karar vermek gerektiğini ve bunun bir an önce yapılmasının doğru olacağını belirterek yapılması gerekenleri şu cümleyle ağıklamıştır:

“Maarif şûrası gibi bîr dil şûrası bütün Türk dilinin kelimelerini bir araya toplamalı, bugün karşılığı bulunmayan kelimeler Türk dili köküne göre araştırmalı ve bulunamayanlar olsa bile dilimizin bünyesine göre onlara da bir karşılık konulmalı ve bu esas dairesinde bir Türk dili lûgat kitabı vücade getirilmelidir.”(Besim, 15 Ağustos 1939, 79).

Karşılığı bulunamayan kelimeler yerine Avrupa dillerinden kelime almayı aynı şekilde Arapça ve Acemceden kelime toplamak suretiyle yapılan yanlışlıkla aynı bulan Besim, Türk çocuklarının ömrünün önce yabancı kelimeleri öğrenmekle daha sonra bunları dilden uzaklaştırmaya çalışmakla mı geçeceğini sorgulamıştır. Avrupa dillerinden alınan kelimelerin uluslar arası tabirler olduğunu söyleyerek bu durumu mazur gösterenlerin var olduğunu fakat dilin konuşan ve dinleyen arasında bir anlaşma vasıtası için bir kelimenin manasının izah edilerek de anlaşılabileceğini ifade etmiştir. Başka dillerden alıntılar yapmak yerine öz Türkçesini koymanın mümkün olduğunu, Türk dili şûrasının bu işi kolaylıkla ve çok kısa zamanda başaracağını düşünmektedir. Yazısının sonunda harf inkılabıyla ilgili şu cümleyi kurmuştur:

“Erişemez bir hayal, yapılamaz bir iş gibi tasavvur olunan harf inkilâbının ne kadar kısa bir zamanda başarıldığını ve millete ne kadar nurlu ve mes’ut netiler verdiğini düşünmek bu işe tereddütsüz atılmamızı temine kâfi gelmezmi?” (Besim, 15 Ağustos 1939, 79).

Her şeyden önce yapılmak istenen tüm yabancı kelimelerden kurtulmaktır. Bu bağlamda çeşitli fikirler sunulmakta tartışmalar devam etmektedir. Dil devriminden geri dönüş ise asla mümkün değildir. Daha önce de belirtildiği gibi dil devrimi aleyhinde düşünenler de mevcuttur. Bu bilgiye Yaşar Nabi'nin yazısında da rastlamaktayız.

Dil inkılabının başarılı bir şekilde sürdürüldüğünü söyleyen Yaşar Nabi dil özleşmesinin lehinde ve aleyhinde cereyanların da olduğunu belirtmektedir. Bu iki farklı fikri grubu temsil edenleri lüzumsuz ve zararlı aşırılıklarının temeli dil olan yayın hayatında kararsızlık ve huzursuzluk yarattığını dile getirmiştir. Çoğunlukta bir aydın grubun dilde her türlü yeniliğe cephe aldığını dilde yaşama hakkını kaybetmiş sözleri dahi kasti bir şekilde kullanmaya devam ettiklerini bir diğer azınlıkta grubun ise mantık ve sağduyu kurallarını hiçe sayarak dilimizden yabancı kelimeleri sonuncusuna kadar ayıklamak istediklerini bildirmiştir. İkinci grubun bir yandan atılğan ve mücadelecî çalışmalarıyla dil özleşmesinin tabii seyrini hızlandırdığını diğer yandan da aşırıya kaçmanın doğal sonucu olarak kuvvetli tepkiyle karşı düşüncede olanların saflarını kalabalıklaştırmasına neden olduğunu söylemiştir. Bu iki grup arasında bilinçli bir aydın kesimin de olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir:

“Bu iki mutaassıp kutup arasında memleket aydınlarının en geniş kısmı yer alıyor. Her yeni hareketi sağduyunun yanılmaz mihengine vurarak yanlış doğrudan, sakatı sağlamdan ayırt etmesini bilen, bir hursun gafletiyle gözleri kararmamış insanlar kalabalığı ki, zamanın tesirine karşı koymanın imkânsızlığını idrâk ettiği kadar, yitirilen bir davada en aşırı yola sapmanın mutlaka o davaya hizmet sayılması lâzım gelmeyeceğini ve her gayenin, ötesine aşılamaz bir çemberle çevrili bulunduğunu da hissetmektedir.” (Nayır, 15 Temmuz 1946, 8).

İnsanların bir noktada yanıldığını doğru olduğuna inanılan bir yolda sonsuza kadar alabildiğine gitmenin insanı daima doğru üzerinde tutacağına güvenilmeyeceğini, doğru sanılmış olan pek çok çığırın bir nokta aşılmınca eğriye dönüştüğünü ve geri dönmek icap ettiğini tarihin sayısız kez gösterdiğini ifade etmiştir. Bu bağlamda imkansızın peşinde koşmanın elde olan imkanları da kaybettireceğini vurgulamıştır(Nayır, 15 Temmuz 1946, 8).

Dikkat çekmek istediği bir diğer konu da bir dile yenilik getirebilecek olanların dil bilginleri ve kuramcılar değil yazarlar olduğudur. Bu düşüncesini şu cümlelerle dile getirmiştir:

“Çok tekrarlanmış olmasına rağmen hâlâ neden şimdiye kadar anlaşılmadığına şaşırdığımız büyük bir hakikat vardır: Bir dile yenilik getirmeye selâhiyetli olanlar dil bilginleri ve nazariyeciler değil, o dili, bir ifade vasıtası olarak her gün ellerinde yoğuran ve imkânlarını hiç şüphesiz dilcilerden çok daha iyi bilen yazarlardır. Dil bilgileri, bir dilin gelişmesini inceleyerek kaideler çıkarır, cereyanları tesbit ederek iyice anlaşılmasına yardım ederler. Ama cereyanları meydana getiren, dile istikamet veren, yol çizen, onlar değildir, o dili kullanan, o dilin içinde hal ve hamur olanlardır” (Nayır, 15 Temmuz 1946, 8).

Farklı görüşlerde olan iki yazarın düşüncelerinin konu edildiği “Dil Üzerine İki Tez” adlı bir yazıya rastlanılmaktaki yine bir Yaşar Nabi yazısıdır.

Yaşar Nabi dil bayramı sayılan 26 Eylül günü Cumhuriyet gazetesinde Nurullah Ataç ve Burhan Felek’in yazdığı iki yazının taban tabana zıt oluşu ve garip olarak iki tarafın da savundukları noktaların doğru oluşuyla ilgili bir yazı kaleme almıştır. Bu doğruluğun sebebinin ise iki yazarında konunun yalnız doğru ve isabetli kısmına dokundukları ve çürük yanlış tarafa yanaşmamaları olduğunu söylemektedir. İki tarafında düşünceleri Yaşar Nabi’nin şu sözleriyle dile getirilmiştir:

“Nurullah Ataç, tabii bir ihtiyaçtan doğan dil devriminin çok eski bir zamandan beri yürümekte olduğunu, buna karşı gelenlerin boşuna çırpındıklarını, değişmenin bitmediğini ve devam edeceğini söylüyor ki, doğrudur. Buna karşılık, Burhan Felek, dilin tabii bir fonksiyon olduğunu, Karakuşi kararlar ve emirlerle istenildiği gibi değiştirilemeyeceğini iddia ediyor ki, o da doğru.” (Nayır, 1 Kasım 1951, 6).

Nabi bu iki düşüncenin de bir ortası olduğunu söyler ve şu cümleleriyle açıklar:

“Gel gelelim, işin bir de ikisi ortası var. Nasıl Nurullah Ataç’ın ileri sürdüğü deliller, dile istediğimiz gibi tasarruf ederek ona keyfî kararlarla sun’î

aşılar yapmamıza hak vermezse, Burhan Felek'in yürüttüğü mantık da, dilimizin durmayan bir gelişme ve özleşme seyri içinde bulunduğunu, dil devriminin daha tamamlanmadığını, yarunki türkçenin bugünkünden epey farklı olacağını bize unutturamaz.” (Nayır, 1 Kasım 1951, 6).

Bazı kişilerin dil özleşmesinde son aşamaya varıldığını düşündüklerini daha sade yazmanın mümkün olmayacağını iddia ettiklerini söylemektedir. Buna ölçü olarak da konuşma dilinin gösterilmesi de memlekette ortak bir konuşma dili olup olmadığı düşüncesini akla getirdiğini belirtmektedir. Örneğin rahmetli Halit Ziya Uşaklıgil'in konuşma diliyle bir halk adamının konuşma dilinin birbirine uymayacağını dile getirmiştir. Eski neslin konuşurken kullandığı kelimelerden birçoğunun gençler tarafından anlaşılmadığını onların konuşma dilinde bulunmadığını söyleyerek ölçü olarak konuşma dilinin değil “halk dili”nin kabul edilmesi gerektiğini savunmuştur (Nayır, 1 Kasım 1951, 6).

Anadolu ajansının ve radyo haberlerinin halk tarafından anlaşılmadığını gazetelerin daha sade dilde yazmalarının daha iyi olacağını ifade etmiştir. Gazete dilinin yirmi yıl öncesiyle aynı olmadığını ve yirmi yıl sonrasında da aynı kalmayacağını ifade ederek bütün meselenin bu tabii gelişmeye karşı lüzumsuz ve zararlı bir direnmeyi ortadan kaldırmak olduğunu bildirmiştir (Nayır, 1 Kasım 1951, 6).

Dilin sürekli oluşum halinde olması ve her geçen gün gelişip değişmesi yeniye geçişin uzun zaman almasına ve beraberinde tartışmaların da bu süreçte devam etmesine sebep olmuştur.

Dil konusunda tartışmaların uzayıp gitmesini biraz da dilin yapısında ve özünde aramak gerektiğini söyleyen Hikmet Dizdaroğlu Kaşgarlı Mahmut'tan beri bir dil meselesi olduğunu yabancı dillerin etkisinden kurtulması, arınması ve zenginleşmesi çabaları zaman zaman gösterilmiş fakat dil davasının sistemli bir şekilde ele alınışının Şinasi'nin “mes'ele-i mebhuset-ül anha” tartışmasına girişmesiyle (1864) başladığını ifade etmektedir. Aşağı yukarı doksan yıldan beri aynı konu üzerinde devamlı şekilde tartışıldığını bir sonuca bağlanamamasındaki sebebin dilin oluş halinde bulunuşu kadar dil işinin bir zaman ve nesil meselesi

oluşunun da rol oynadığını dile getirmiştir (Dizdaroğlu, 1 Ocak 1952, 9).

Tartışmaların şu sorular çevresinde toplandığını belirtmektedir: “*özleştirme ve sadeleştirme işi süratli mi olsun, yavaş mı? Türkçeleşmiş Türkçe mi sayılsın, yoksa yabancı kökten gelen her kelimeye bir Türkçe karşılık bulunsun mu?*” (Dizdaroğlu, 1 Ocak 1952, 9).

Kimilerinin türetme ve birleştirme suretiyle meydana getirilen kelimelerden bazılarını dil zevkine aykırı bulduklarını, bunları uydurma saydıklarını ve bunu da dile müdahale kabul ettiklerini söylemektedir. Bu düşüncelere sahip olanların haksız olduklarını türetme ve birleştirme yoluyla oluşturulan yeni kelimelerin zevke ve şiveye aykırı olsalar dahi bunun davanın temelinde haksız olduğunu göstermeyeceğini belirtmiş bu kelimelerin zamanla ya halkın zevkine uygun hale getirileceğini ya da unutulup gideceğini ifade etmiştir. Bu çabayı dile zorlama ve müdahale olarak algılayanlara ise bir dilin başka ne şekilde zenginleşebileceğini sorgulatmaktadır (Dizdaroğlu, 1 Ocak 1952, 9).

Türk çocuklarına Türkçenin asli yapısına aykırı kelime, terim ve deyimleri söyletmeye hakları olmadığını düşünen Dizdaroğlu şu cümleleri kurmuştur:

“*Yardımcı fiil dururken fiil-i iane, yeterlik fiili yerine fiil-i iktidarı, sıra sayısı karşılığı aded-i rütbî, -den hali'ni bırakarak mefulünanh, -i hali karşılığı mefulünbih, belirtisiz nesneyi bırakarak mefulünbih gayr-i sarih., demekte ısrar etmek, Türkçenin zararına yabancı terimleri yaşatmak isteyişten, başka bir deyimle, ruhi tenbellikten başka neyi ispat eder?*” (Dizdaroğlu, 1 Ocak 1952, 9).

Sosyal bir olay olan dili kendi kuralları içinde eğitmenin ve gelişimini hızlandırmanın mümkün olacağını hiçbir dilin durup dururken kendi kendine gelişmeyeceğini vurgulamıştır. Dilde özleşme ve sadeleşme dâvasının kendi haline bırakılamayacağını hoşça gidilmeyen birkaç kelimeyi ele alarak bütün davayı hiçe saymanın doğru bir hareket olmayacağını belirtmiştir (Dizdaroğlu, 1 Ocak 1952, 9).

Varlık dergisi bir edebiyat dergisi olmasının yanı sıra dil meselelerinin tartışıldığı, yapılan eleştirilere cevap verme imkanı sağlayan bir mecradır aynı zamanda. Dil özleşmesi hareketi devam ederken ortaya çıkan en önemli sorun

yabancı söz varlığının hangi kısasa göre atılacağı ve yeni kelime eksikliğinin hangi yöntemlerle giderilebileceğidir. Bu konuda da farklı görüşlerin varlığı çeşitli tartışmalara konu olmuştur.

Cevdet Kudret'in *Varlık*'in 446. sayısında çıkan "*Türkçenin Özleşmesinde Ölçü*" adlı yazısına tepki olarak Ataç'ın Ulus gazetesinde yazdığı "Dil Üzerine" adlı dört "söyleşi" ve Son Havadis gazetesinde yazdığı "*Günce*" başlıklı bir "görüşü" konu alan, fikirlerin karşılaştırıldığı ve Cevdet Kudret'in eleştirilere cevap verdiği bir yazıdır. Yazıda kişisel eleştiriler bir kenara bırakıldığında dil noktasında önemli tartışmalara gidilmiştir. Özellikle yeni kelime türetme anlamında hangi yollara başvurulabileceği ve hangi yöntemlerin yanlış olduğuyula ilgili fikirler dikkat çekmektedir.

Cevdet Kudret konuşma dilinde karşılığı bulunan yabancı sözlerin atılması gerektiğini savunmuş, yeni bulunan sözcüklerin birebir aynı anlamı karşılama da anlam kaydırılabileceğini ifade etmiştir. Ayrıca kökü yabancı da olsa Türkçeleşmiş sözcükleri Türkçe kabul etmenin de bir zararı olmayacağını aksi halde bu tarz sözcüklerden türetilmiş kelime ve kelime gruplarının hepsini atmak gerekeceğini bildirmiştir. Bu konuya şu örneği vermiştir:

"Hoş farsçadır diye hoş geldin, hoş bulduk, hoş görmek, hoş-görürlük, hoşlanmak, hoşça gitmek, hoşça kal, hoşaf, hoşnut, bir hoş olmak, v.s... sözlerini de atacak mıyız?" (Solok, 1 Nisan 1957, 7).

Eskiden konuşma dilindeki canlı sözlerin kaba hatta bayağı sayılarak yerine yabancı karşılıklarının kullanıldığını söylemiştir. Bu duruma Evliya Çelebi'den örnek vermiştir: "...Evliya Çelebi, konuşma dilinde kullanılan can pazarı deyimini kaba bulmuş olacak ki, bir deniz kazasını anlatırken şöyle diyor:

'...Kimisi çarsû-yi canda (can pazarında) bazarlık (pazarlık) eder oldu.'" (Solok, 1 Nisan 1957, 8).

Ataç'ın konuşma dilindeki akıl, ateş, can, çirkin, din, elbette, kalem, kitap, masa gibi canlı kelimeleri atıp yerine öz Türkçe kelimeler koymada üç farklı yol

izlediğini bildirir. Bunlar :

a) *Konuşma dilinden düşmüş –Gökalp’in söyleyişiyile, “dil fosili” haline gelmiş- olan türkçe kelimeleri yeniden diriltmeğe çalışıyor: us (akıl), od (ateş), sin(mezar), ağu (zehir), sayrı (hasta), bay (zengin), v.s...*

b) *Yurdun herhangi bir köşesinde, bir köyde, bir kasabada, çok dar bir çevre içinde kullanılan kelimeleri alıyor: yumuzık (çirkin), öğseyin (elbette), vs...*

c) *Kendisi türetiyor: bağlanç (din), yazak (kalem), tirge (masa), tilcik (kelime), vs...(Solok,1 Nisan 1957, 8).*

Cevdet Kudret ise bu duruma farklı bir bakış açısıyla yaklaşmış ve bazı kelime köklerinin Türkçe kabul edilebileceğini şu sözleriyle ifade etmiştir:

“Biz konuşurken kök kelimelerin nereden geldiklerini düşünemeyiz (söz gelişi, yol derken y+o+l filan gibi ayırmalar yapamayız, kök kelimelerin nasıl doğduğunu dilciler bile çözememiş daha); biz, ancak türetme yoluyla kurulmuş kelimelerin (dilbilgisi terimiyle söyleyeyim, "gövde" kelimelerin) neden geldiklerini ve nasıl türediklerini düşünebiliriz (söz gelişi, yolcu derken bunu yol+cu diye ayırabilir ve yol kökünden geldiğini zamanla unutmuş olduklarımızın nereden geldiklerini gene düşünmeyiz (yani, birtakım gövde kelimeleri de kök kelime gibi kullanırız: ayak, bacak, azık, kaşık, v.s...) Bunu gözönüne alarak, halk ağzına sinmiş yabancı kelimeleri de, kökün bilmediğimiz türkçe kelimeler takımından sayabiliriz pekala!”. Benim dediğim işte bu.” (Solok, 1 Nisan 1957, 8).

Cevdet Kudret; Ataç’ın divan edebiyatını savunduğunu ve Osmanlıca’nın güzel bir dil olduğunu, Osmanlı Türkçesinin Arapçayı Farsçayı iyi bilen Arapçaya Farsçaya Türk yazı dilinin kaynağı diye bakan kimseler, büyük ozanlar ve yazarlar tarafından kurulduğunu düşündüğünü dile getirmiştir. Buna karşılık kendisinin halk diliyle yazan konuşma dilini kullanan halk şairlerinden yana olduğunu belirterek Osmanlı şair ve yazarlarının da Arapça Farsça sözcük ve tamlamaları gereği gibi kullanamadıklarını hatta Türkçe kelimeleri bozduklarını, Farsçalaştırdıklarını, yolu yordamıyla değil, gelişigüzel dizdiklerini iddia etmiştir. Bu iddiasına örnek olarak

verilen bazı kelimeler ve kelime grupları şöyledir: “Kelimelerin bozulması: âne (anadan bozma) [Süleyman Çelebi], yâre (yaradan bozma) [Fuzuli] vs...; biri türkçe, biri farsça veya Arapça iki kelimededen fars dilinin kuralıyla isim takımları kurulması: top-ı âh (ah topu) [Nabi], darb-ı top (topla dövme, vurma) [Naima], resm-i geçit (geçit töreni), vs...; Türkçe kelimelerin farsça ü, vü (ve) bağlaciyle ya birbirlerine, ya da yabancı kelimelere bağlanması: yer ü gök (yer ve gök) [Nesimi], gah odunda vü gah suda (kah odunda ve kâh suda) [Şeyhi]...” (Solok, 1 Nisan 1957, 9).

Arapça Farsça kelimelerin de yolu yordamıyla dizilmediklerinin örneklerini ise söyle vermiştir: “biri arapça, biri farsça iki kelimededen fars dilinin kuralıyla isim ve sıfat takımları kurarlardı: devr-i gül (gül devri) [Necati], reh-i aşk (aşk yolu) [Fuzuli]...; iki arapça kelimededen fars dilinin kuralıyla isim ve sıfat takımları kurarlardı: belâ-yı aşk (aşk belası) [Fuzuli], şarab-ı aşk (aşk şarabı) [Baki]...; arapça ve farsça kelimeleri fars dilinin kuralıyla birleştirerek bileşik kelimeler kurarlardı: lale-had (lale yanaklı) [Necati], hoş-nefes (tatlı soluklu) [Yahya]...” (Solok, 1 Nisan 1957, 9).

Farsların kurdukları ve bizim şairlerin de onlardan aktardıkları bu sözlerin köksüz, soysuz, yanlışlarla dolu devşirme sözler olduğunu Ataç’ın makul olduğunu söylediği Osmanlıcanın bunlardan ibaret olduğunu vurgulamıştır. Hal böyleyken Farsça ve Arapça kelimelerin Fars dili kurallarıyla birleşmesinden doğan Osmanlıca makul bir dil sayılırken içinde Arapça veya Farsça kelimelerin Türkçe kelimelerle ve Türk dili kurallarıyla birleşmesinden doğan birtakım sözler bulunan konuşma Türkçesinin nasıl makul sayılmadığını sorgulamıştır (Solok, 1 Nisan 1957, 9).

Konuşma dili ile yazı dilinin ise ayrı tutulamayacağı görüşünde olan Cevdet Kudret konuşma dilinin bir bütün olduğunu üslûbunu alıp kelimelerin atılamayacağını dile getirmektedir. Yabancı dillerden alınarak Türkçeye uyarlanan sözler içinse şu cümleleri kurmuştur:

“ ‘Halkın bozarak türkçeleştirdiği yabancı kelimeler’ diyorum ya; aslında, bu, ‘bozmak’ değil de, kelimeleri Türk dilinin yapısına, fonetiğine uydurmaktır. Söz gelişi, halk, kaalib sözünü kalıp yaparken, hem uzun heceleri kısaltmış, hem de

sesli harfler arasında ses uyumunu sağlamıştır. Şu sözler de o yolda türkçeleştirilmiştir: kumuri (kumru), divar (duvar), pare (para), v.s...Halk, ses uyumundan başka, çapraşık sözleri de kendi ağzına uyacak yolda sadeleştirmiştir: a) Sesli olsun, sessiz olsun, kimi harfleri atmış, ya da değiştirmiştir: ayine (ayna), çâr-tâk (çardak), çâr-yek (çeyrek), çehâr-şenbih (çarşamba), jaket (ceket), vs... b) pek çapraşık bulduğu kimi sözleri, sesi benzer Türkçe kelimelerle değiştirmiştir: alâim-i semâ. (eleğimsağma), demokrat (demirkırat), v.s... (Karagöz de, Hacivat'ın, Arapça, farsça sözlerini bu yolda bozar.)” (Solok 1 Nisan 1957, 9).

Cevdet Kudret bu yazısının devamını bir sonraki sayı olan 452. sayıda yayınlamıştır. Aynı şekilde Ataç'ın iddialarına örnekleriyle beraber cevap vermiştir.

Bahsettiği bir önceki yazısında Batı dillerinin çoğunda ortaklaşa kullanılan terimler ve teknikle ilgili alet, makine, eşya adlarının eskinden Türkçeye girip konuşma diline yerleşenlerin atılamayacağını söylediğini ve bu kelimelere “demokrasi, tiyatro, komedy, roman, klâsik; vapur, tiren, telefon, radyo, tıramvay, otobüs, v.s...” örneklerini verdiğini belirtmiş ve bu konuda hala aynı düşünceyi savunduğunu dile getirmiştir. Ataç'ın bilmediğimiz bir dilden kelime almamalıyız düşüncesine ise şöyle cevap vermektedir:

“Doğru. Doğru olmasına doğru ya, kimi kelimeleri almışız bir kere, olan olmuş artık. Aksi gibi, halk da öğrenmiş o kelimeleri; kimini bozarak, kimini bozmadan kullanıyor, vapur diyor, tiren diyor, radyo diyor, tiyatro diyor. Bunların köklerini bilmiyorsa da anlamlarını, yani hangi kavramın adı olduklarını biliyor; sözgelişi, vapur yerine tirene binmiyor, radyo diye telefon almıyor...Ben diyorum ki, bu çeşit kelimelerin çok yaygın olanlarını artık değiştiremeyiz. Sözgelişi, vapur yerine buğulu diyemeyiz...” (Solok, 15 Nisan 1957, 6).

Yeni kavramları Türkçe kök ve eklerden türetilmiş yeni kelimelerle karşılamak gerektiğini, konuşma dilinde karşılıkları olmayan ve söylenişleri halk ağzında bozularak Türkçeleştirilmedikleri için de yabancı oldukları bariz olan kelimeleri aynı yolda kurulmuş yeni kelimelerle karşılamamanın doğru olacağını ifade etmiştir. Yeni kelimelerin nasıl kurulacağı konusunda ise yeni kelimelerin İstanbul

ağzında, konuşma dilinde yaşayan kök ve eklerden kurulması gerektiğini savunmuştur. Tutunmuş olan yeni kelimelerin göz önüne alındığında (bakan, yazar, emekli, göçmen vb.) bunların hep İstanbul ağzında bilinen kök veya eklerden türetildiklerinin görüleceğini söylemiştir (Solok, 15 Nisan 1957, 6).

Ortaya sürülen yeni kelimelerin tutunup yayılabilmesi için o kelimelerin hangi anlama geldiğinin cümlelerin akışından anlaşılabilir olması gerektiğini yanına yay araç açıp eski karşılığını yazmanın gerekli görülmemesini savunmuştur. Oluşturulan yeni kelimeler konuşma dilinde yaşayan parçalardan meydana geldiği için kolayca anlaşılabilir olacağını belirtmiştir. Bir zamanlar yaşayıp sonra kullanılmaz olan eski kelimelerin de ancak bu kurala uygun düşenlerin “tanık (şahit), sonuç(netice) vb” gibi yeniden diriltilebilir olduğunu ifade etmiştir (Solok, 15 Nisan 1957, 7).

Başka lehçelerden kelime, ek, kural alma konusundaysa Ataç’ın İstanbul ağzında bilinmeyen kök ve eklerden kurulan yeni kelimelerin de tutulacağını düşündüğünü yazı dilinde kullanılan kelimelerin köklerinin bilinmesi gerektiğini savunduğunu belirten Cevdet Kudret, Ataç’ın düşüncelerine karşılık şu sözleri söylemiştir:

“İyi ya, ben de bunu diyorum işte. Yeni kelimelerin bilinen kök ve eklerden kurulmasını istiyorum. Bilmedikten sonra ha arapça olmuş, ha Çağatayca, hepsi bir. Dilimizi, çeşitli lehçelerden devşirme, anlaşılmaz sözlerle doldurmayı yapıyorum. Bay Ataç böyle düşünmüyor. Hele o sözlerin güzelliği çirkinliği üzerinde hiç durmuyor. Anladığıma göre. “türkçe olsun da, ne olursa olsun” demek istiyor” (Solok, 15 Nisan 1957, 7).

Cevdet Kudret oluşturulan yeni kelimelerin de bir güzelliği olması gerektiğini bu şekilde halkın daha kolay benimseyeceğini düşünmektedir. Ne başka lehçelerden alınan sözlerin, ne de karşılıkları konuşma dilimizde artık kullanılmaz olan eski kelimelerin tutmayacağını “budun (halk)” örneğiyle vurgulamaktadır.” (Solok, 15 Nisan 1957, 7).

Yazı dili ile konuşma dilinin birbirinden ayrılmasını istediğini Naili, Baki

gibi ozanların kullandıkları sözcükleri herkesin ağzından gelişi güzel toplamadıklarını, sözlüklerden seçtiklerini onların dilinin aydınlık, seçkinler dili olduğunu düşünen Ataç'ın düşüncesinin tehlikeli sinyalleri çaldığını şu sözleriyle açıklamıştır:

“Ataç'ın umudu gerçekleşse de, 2050 yılının okur-yazan,-Divan edebiyatının okur-yazanı gibi - başka bir dille konuşup düşünse bile, o dil konuşma, dilinden ayrı bir dil olacak, halkın dili ise beri yanda gene kendi yolunda yürüyecek, günün birinde yeni bir ömer Seyfettin'le bir Ziya Gökalp çıkıp, ergeç yazı dilini konuşma diline yeni baştan yaklaştıracaktır.” (Solok, 15 Nisan 1957, 7).

Cevdet Kudret'le fikir çatışması yaşayan Ataç da *Varlık*'ta yazı kaleme almıştır. Kendisinin oluşturduğu sözcük oluşturma yöntemine değinen ve bir nevi yapılan eleştirilere cevap verdiği yazı farklı bir tarzda sunulmuştur.

Ataç yazısını Allı adını verdiği bir karakterle karşılıklı diyalog şeklinde hikayeleştirmiştir. Konusu ise öz Türkçe davasının uydurma dil olduğu gerekçesiyle ilerletilememesidir. Ataç bu diyalogda öz Türkçe hareketi için yaptıklarını fakat bazı aydınların bu çabasını anlamayıp uydurma dil adı altında tepki gösterdiklerini anlatmaya çalışmıştır (Ataç, 15 Ocak 1958, 4).

Ataç kendi kurduğu sözcüklerin bir kökten ve birtakım kurallara uygun olarak meydana getirildiğini söyleyerek kendi uydurduğu türetmek/dörütme kökünden türettiği “dörüt” sözcüğünü de örnek vermiştir. Yaptığı sözcüklerin, yabancı olan ne demek olduklarının kendi dilimizin kökleriyle anlatmanın mümkün olmayacağı sözcüklere kıyasla uydurma sayılamayacağını dile getirmiştir (Ataç, 15 Ocak 1958, 4).

Aydınların bir savaş bağırması olarak “uydurma dil” sözüne kapıldıklarını söyler ve şu cümlelerle aydınların durumunu ifade eder:

“Bana korktun diyorsun, korkuyorsun diyorsun, Allı, korkmadım, yılmadım...Ne var ki aydınlarımız, öz -türkçeye dudak büken, onu istemiyen birtakım iri lâkırdılarla, birtakım savaş bağırma ile yetiniyorlar. Savaş bağırma ile

yetinmek ise düşünmemek demektir, düşünmenin tersidir: savaş bağırımları düşünmekten almak için, kişileri düşünmeksizin bir işe götürmek için uydurulur” (Ataç, 15 Ocak 1958, 4).

Ataç yazısının sonunda dil davasından vazgeçmediğini sadece daha elverişli ve aydınların düşünceleri gerektiğini anlayacakları bir zamanı beklediğini söylemektedir (Ataç, 15 Ocak 1958, 4).

Dildeki sadelik cereyanının sancıları yazılarda apaçık görülmektedir. Yazarlar kendi görüşlerini ifade ederlerken eleştirilere de yanıt vermek durumunda kalmışlardır. Yine bir Cevdet Kudret yazısında bu durum dikkat çekmektedir.

Cevdet Kudret'in *Varlık*'in 478. Sayısında çıkan “*Gene Dil Üzerine*” başlıklı yazısına Melih Cevdet Anday'ın Tercüman gazetesinde üç yazı ile karşılık vermesinin ardından yazdığı yazıda hem Melih Cevdet'in eleştirilerine yanıt vermiş hem de o zamana kadar savunduğu fikirleri özetlemiştir. Melih Cevdet'in ilk yazısındaki övgü gibi görünen tarzının ikinci ve üçüncü yazısında Ataç gibi sertleşerek yergiye dönüştüğünü bildirmiştir. (Solok, 15 Temmuz 1958, 4).

Yazılarının dil devrimine karşı olduğunu gösterdiğini söyleyen Melih Cevdet'e hitaben verdiği cevap şöyledir:

“Yazılarımı okuyanlar, onlardan eğer böyle bir anlam çıkarırlarsa, bu, başlıca üzüntülerinden biri olur. Çünkü ben, “kökleri bilmenin gereksizliğini” değil, tersine, gerektiğini savundum, bu arada, bütün kökleri bilmemizin imkânsızlığını belirttim; “yabancı sözlerin değiştirilemeyeceğini” değil, “konuşma dilinde herkesçe bilinen ve kullanılan türkçeleşmiş yabancı kelimeler”in değiştirilemeyeceğini söyledim; “dil için çabalamanın yersiz olduğunu, bugünkü türkçeyle yetinmeyi...bugünkü dili benimseyip: oturmaktan başka çıkar yol olmadığını” değil, tersine, yeni kelimeler kurarken tutulması gereken yolu bir kurala bağlamağa çalıştım.” (Solok, 15 Temmuz 1958, 4).

O güne dek söylemeye çalıştıklarını ise maddeler halinde özetlemeye çalışmıştır. Bu düşüncelerin okurlara net bir şekilde aktarabilmek için cümlelerini olduğu gibi vermek uygun olacaktır:

- 1- Türkiye türkçesinde karşılığı bulunan bütün yabancı kelimeleri atacağız.
- 2- Türkiye türkçesinde karşılığı bulunmayan kavramlar için yeni kelimeler türeteceğiz ve bu kelimeleri İstanbul ağzında, konuşma dilinde yaşayan ek ve köklerle kuracağız. (İşin temelinde, yani yeni kelimeler türetmede bir anlaşmazlık yok; ancak, bu kelimelerin nasıl türetileceği konusunda derin bir görüş ayrılığı var.) (Solok, 15 Temmuz 1958, 5).

Halkın bilmediği kökler ve eklerle kurulan kelimelerin yabancı dillerden alınan kelimelerden hiçbir farkı olmadığını savunan Cevdet Kudret konuşma dilinde kullanılan, bilinen, en işlek ek ve köklerle kurulan kelimelerin tutunduğuna dikkat çekmektedir. Melih Cevdet'in "ya konuşma dilimizdeki eklerle kökler yetmezse?" diye bir soru sorduğunu ve bunu karşılamak için de eski Türkçeyi bir ölü dil gibi alıp oradaki sözcüklerin köklerine, eklerine başvurmak gerektiği kuralını koyduklarını söylemiştir. Böyle bir yetersizliğin olmadığını konuşma dilindeki eklerle köklerin yeterli olacağını bu kuralın bir varsayım üzerine kurulduğunu ifade etmiştir. Ataç'ın kelime kavramını karşılaması için eski kökten faydalanarak "tilcik" sözünü kurduğunu Melih Cevdet'in ise aynı kavramı "sözcük" kelimesiyle karşıladığını bu örneğin önyargılardan kurtulup durmadan aramaya devam edilmesi gerektiğini göstermesi açısından önemli olduğunun üzerinde durmuştur (Solok, 15 Temmuz 1958, 5).

Eski Türkçeden alınıp tutunabilen kelimelerin bilinen ek ve köklerle kurulmuş olanlar olduğunu belirtmiştir: sonuç (netice), tanık (şahit), sayın (muhterem) vb. Eski Türkçe konusunda üzerinde durulması gereken iki nokta olduğunu söylemiştir. Birinin eski Türkçedeki kelimelerin öz Türkçe olduğunun bilinemeyeceği ve diğerinin öbür lehçelerden alınacak yabancı kök ve eklerin Türkiye Türkçesinin güzelliğini bozacağı düşüncesi olduğunu ifade etmiştir.

- 3- Türkiye türkçesinde karşılığı bulunmayan, ama konuşma dilinde herkesçe, bilinip kullanılan, ya da söylenişleri dilimizin fonetiğine uydurularak türkçeleştirilmiş olan yabancı kelimeleri türkçe sayacağız. (Hiçbir noktada anlaşamadığımız konu işte bu.)" (Solok, 15 Temmuz 1958, 5).

Melih Cevdet'in bütün yabancı sözlerin atılması gerektiği düşüncesini iki temel ilkeye bağladığını birinin kökleri bilmedikçe bir kelimenin Türkçe mi, yabancı mı olduğunun bilinmeyeceği; diğerinin kökleri bilinmedikçe kelimelerin halk ağzında bozulup değişmeleri önlenememesi ve bu yüzden de bir dilin öğretiminin olamaması olduğunu belirtmiştir. Bu düşünceye cevap olarak kök kelimelerin hiçbirinin nerden geldiklerinin bilinmeyeceğini ancak gövde kelimelerin yani türetme yoluyla kurulmuş kelimelerin kökünün bilinebileceğini söylemiş ve şu örneği vermiştir: "ol fiilinin kökünü bilmeyiz, ama ondan türetilen gövde kelimelerin kökünü biliriz; alacak, alacaklı, alıcı, alımlı, alış, alışveriş, v.s..." Bunların yanı sıra bazı gövde kelimelerin dahi köklerinin bilinemediğini ancak yapılarına bakarak türetme kelime olduklarının anlaşıldığını söylemiş ve şu örnekleri vermiştir: "alın, karnı, boyun, burun, avuç, ağız, bacak, kulak, damak, parmak, yürek, inek, sinek, yaprak, toprak, kuşku, kaygı, yankı, çocuk, v.s..." Kökü bilinmeyen bu türetme kelimelerin kök kelime gibi alınıp onlarla yeni kelimelerin türetildiğini şu örnekle açıklamıştır: "söz gelişi, ayak kelimesinden şu kelimeler türemiş: ayakçı, ayaklı, ayaklık, ayaklanmak, ayakkabı, ayaktakımı, ayakdaş, ayakteri, ayaküstü, kırkayak, v.s..."

Bu örneklerdeki gibi dilde kökü bilinmeyen sözcüklerin var olduğunu konuşma diline girmiş herkesin bildiği yabancı kelimeleri de kökü bilinmeyen Türkçe kelimeler takımından sayılabileceğini düşünmektedir (Solok, 15 Temmuz 1958, 5).

Türkçe sanılan çoğu kelimenin yabancı olduğunu ve birçok kelimenin de kökünün nerden geldiğinin bilinmediğine dikkat çeken Cevdet Kudret her yabancı kelimeye bulunacak karşılıklar için emek harcamak yerine dile yeni giren yabancı sözcüklere karşılık bulmanın daha iyi olacağını belirtmiştir. (Solok, 15 Temmuz 1958, 6).

Deyim meselesinde ise Melih Cevdet'in yabancı kelimeler atıldığında yabancı kelimelerle oluşturulan deyimlerin de kelime kullanılmadığı için zamanla unutulacağını düşündüğünü ancak Türkçeleşmiş yabancı kelimelerle kurulan deyimlerin -bu kelimeler atılamayacağı için- varlığını sürdüreceğini ifade etmiştir.

(Solok, 15 Temmuz 1958, 6).

Kökleri bilinmeyen kelimelerin halk ağzında bozulup değişmeleri ve bu yüzden öğretiminin yapılamaması konusunda ise halkın yabancı sözlerin söylenişini Türk dilinin fonetiğine uydurduğunu hatta Türkçe sözleri de zamanla değiştirdiklerini söylemiştir. Halkın kelimelerin biçimlerini, söylenişlerini hatta anlamlarını yüzyıllar boyunca bozup değiştirdiklerini böyle olduğu için de dil öğretiminden vazgeçilemeyeceğini vurgulamıştır. Türkçe kelimeler için tutulan yolun Türkçeleşmiş yabancı kelimelere de uygulanabileceğini, yani bu sözcükleri de kökü bilinmeyen Türkçe kelimeler takımından sayarak üzerlerinde ona göre işlem yapılabileceğini belirtmiştir.

Yazının genelinde düşüncelerine başvuru Ziya Gökalp ile alakalı Melih Cevdet'in *"Ziya Gökalp'ten beri dilimiz yeni olaylarla karşı karşıya gelmiştir. örnekin, okullarımızdan arapça farsça dillerinin öğretimi kaldırılmış, abece değiştirilmiş. Bu durumda, Ziya Gökalp'in ortaya attığı Kuramların da değişmesi, değiştirilmesi gerekir."* cümlesine karşın Cevdet Kudret şu cevabı vermiştir:

"Benim yaptığım da bu işte. Ortaya yeni bir şey koymuyorum, sadece, Ziya Gökalp'in kuramlarını (nazariyelerini) yeni şartlara uydurmağa çalışıyorum. Melih Cevdet'se, bunların hepsinin değiştirilmesini istiyor; ne var ki, belgelere dayanan kuramları belgesiz kuramlarla değiştirmeğe kalkışıyor." (Solok, 15 Temmuz 1958, 6).

Yazısının sonunda dil olayları karşısında kayıtsız kalınamayacağını, fakat halkın bilinçsiz olarak yaptığı değişikliklerin de yabana atılmaması gerektiğini, dilin temelini halkın kurduğunu bu yüzden "ana dili" dendiğini bildirmiştir (Solok, 15 Temmuz 1958, 6).

1.5. Dil Özleşmesi İle İlgili Yazılar

Yaşar Nabi'nin kaleme aldığı bir diğer yazıda öz Türkçenin ulusun birbiriyle anlaşmasının sesi olduğunu ve aslında olduğundan daha fazla etki alanına sahip olduğunu dile getirmiştir (Nayır, 1 Kanun 1934, 162).

Bu düşünceyi “*Biz saadet bahçelerinden arta kalmış bülbüllerin sesini değil, yaşamak isteyen bir yığınun dilek iniltisini duymak, can kulağımızı onun bağı üstüne koymak istiyoruz. Ancak ondan aldığımız duygulardan ulusal bir deyiş çıkacak. Biz onu yazmak, onu söylemek istiyoruz*” diyerek açıkça ifade etmiştir (Nayır, 1 Kanun 1934, 162).

Tarama Dergisi ile büyük çapta bir iş başarıldığını tüm öz Türkçe yazmaya çalışanların bileceğini belirtmiştir. Bu derginin dil çalışmaları için tükenmeyen kaynak olmakla beraber Türk dilinin zenginliğine de tanıklık ettiğini söylemiştir. Bir anlamda birkaç sözün birkaç anlamda kullanıldığını ifade eden Yaşar Nabi o günkü deneme çağı için doğru ve yerinde bir iş olacağını altını çizmiştir. Zira aradıkları dil, bu araştırmaların oluşumu ile kendiliğinden ortaya çıkacaktır(Nayır, 1 Kanun 1934, 162).

Makalede iki derginin biri Tarama dergisi diğeri de gelecek sözlerin içerisinde olduğu yeni bir dergi olarak belirtilmiştir. Bu iki derginin beraber yardımlaşarak Türkçe sözlüğünün yapılması gerektiğini dile getirilmiştir. Şu sözler ile de vurgulanmıştır: “*Öyle sanıyorum ki Türk ulusu, bu yeni işe çağırılırsa yurdun bağrından binlerce yeni söz fışkıracaktır*” (Nayır, 1 Kanun 1934, 162).

Nurullah Ataç konuşmasını konu alan bir Necati CUMALI yazısı olmakla beraber Yaşar Nabi'nin yazısını anımsattı ki konu aynı yakınma ve muzdariplik aynı “Dil özleşmesi”. Evet dil özleşmesi üzerinde iki yazarımız da baya durmaktadır. Durmakla kalmayıp saldırdıklarının da doğru olduğu ifadeleri yazıda belirtilmiştir. Yazıda Türkçenin yine Arapça ve Farsça kelimelere yabancılaşacağı iddiasında bulunmuş bir yazarımız olduğunu söylemek mümkün. Dil meselesine Lisan meselesi şeklinde söylenmemesinin de aslında bir özleşme konusu ile alakalı olduğunu belirtmektedir. Kimi yazara göre bunu bu şekilde yani “dil” kelimesini çıkarırsak dili fakirleştirmiş oluruz buna karşılık olarak da yanıldıklarını ve yazılan yazıları dikkatle okumaları gerektiğinin ifade etmiştir. Dil özleşmesine basının da tepkisi fazlasıyla olmuş ve ses getirmiş hatta *Varlık* dergisi yazar şair ve elemanlarına yapıldığının dikkatini çekmiştir. Yazar iç çekişini şöyle dile getirmiştir:

“Ne yapalım? Olur. Eskiye alıştığımızı tutmak yeniye tutmaktan çok daha kolaydır, çok daha kazançlı iştir de onun için böyle saldırıların sonu ne olduğunu Varlık iyi bilir” (Cumalı, 1 Ağustos 1948, 4-5).

Ali Canip Yöntem ve arkadaşları, Genç Kalemlerden bahseden Cumalı dil devrimini durdurmaya kalkmalarına şaşırılmaması gerektiğini savunmuştur (Cumalı 1 Ağustos 1948 4-5).

Ahmet Köklügiller altı yıldan sonra tekrar dil ile yazmış olduğu yazıda Türkçenin Özleştirme Çabaları adlı yazısında ilk olarak özleştirmenin açılımını ve manasını aktarmaktadır. Yazar *“Artık işlevini yitirmiş yabancı sözcükleri atarak yerlerine Türkçe kökenli yeni sözcükler koymak, bu çaba Türkçeyi daha öz ya da daha sade duruma getirme, aydın ve halk dili arasındaki ikiliği ortadan kaldırma ilkesinden kaynaklanır, ilkenin benimsenmesi, aşağı yukarı Tanzimat’la başlar.”* Şeklinde kaleme almaktadır (Köklügiller, Eylül 1979, 12).

Atatürk’ün bu konuda asıl başarı yakaladığını bu başarıyı Türk Dil Kurumunu kurdurması ve çalışmasını yönlendirici tavırlarıyla, özleştirme çabaları, üç beş aydının, yazarın konusu olmaktan çıkıp halka ulaşmış, Türkçeyi konuşan herkesin ilgilendiği bir olmasını dile getirmektedir. Bunların yanı sıra özleştirme hususunda da şu oranları Cumhuriyet’ in ilk yıllarında, yazılı dilde Türkçe sözcük oranı % 35-40 iken, dil devrimini izleyen kırk yılda bu oran % 80-85’e ulaşmıştır. Atatürk’ün Türk Dil Kurumu aracılığı ile yaptığı aşı tutmuş, filizler yeşermiştir. Diline özen gösteren milyonlarca insanın çabalarıyla, bu filizler büyüyecek, birer ulu ağaç olacağını vurgusunu yapmaktadır (Köklügiller, Eylül 1979, 12).

1.6.Dil Toplum İlişkisi ile İlgili Yazılar

Berke Vardar *“Toplumsal Yönden Dil”* adlı yazısında konusu toplumların yapısını, işleyişini ve gelişmesini incelemek olan toplumbilimin, bütün bilimlerin toplumsal hayatın bir ürünü olduğunu ve toplumsal olaylara bağlı olarak ele alınması

gerektiğini gösterdiğini ve bilimsel gelişmelerin toplumsal gelişmeyle ilintilerini ortaya koyduğunu belirtmiştir (Vardar 1 Ağustos 1963: 11).

Dilbilim için Antoine Meillet'in söylediği “*doğal ve toplumsal olayların tarih içindeki gelişmeleri üstüne XIX yüzyılda girilen yöntemli araştırmalar bütünüdür ancak bir bölümüdür karşılaştırmalı dilbilim.*” sözünün öbür bilimlerin gelişmesinin dilbilimi yakından ilgilendirdiğini göstermesi açısından paylaşılmıştır. Toplumsal olayların bilimsel bir açıdan incelenmeye başlanmasının değişen, gelişen toplumsal değer sistemlerinden birini inceleyen dilbilim için çok yararlı olduğunu ifade etmiştir. Dil incelemelerinde büyük köklü değişimler ve yenilikler meydana geldiğini bunları konu edinen bilimin XIX. Yüzyıla yaşıt olduğunu kabul edildiğini Grammont'un şu sözleriyle ifade etmiştir: XIX. yüzyıldan önce ne varsa, dilbilim (linguistique) olmadığından, birkaç satırla geçirilebilir (Vardar 1 Ağustos 1963: 11).

Dilin kişisel ve toplumsal olmak üzere birbirlerine karşıt oldukları kadar tamamlayıcı da oldukları iki özelliğinin olduğunu söyleyen Vardar en içten duygularımızı kavramlaştıran, en öznel düşüncelerimize biçim veren tüm benliğimizi kucaklayan dilin aynı zamanda da bütün bir toplumun ortak malı olduğuna dikkat çekmiştir. Dilin bu iki özelliğinin ayrımı ve bu ayrımın temel ilkesi çağdaş dilbilimin kurucusu Ferdinand de Saussure'nin tanımıyla verilmiştir: Bu büyük kuramcı, “yetenek dil”i (langage), “dil” (langue) ye “söz” (parole) diye ikiye ayırmıştır. Saussure'e göre 'dil', ruhsal temellerine rağmen, herşeyden önce, belirli bir topluma özgü göstergeler (işaretler) dizgesidir; 'söz' ise, bireylerin duygu ve düşüncelerini, dil'in kurallarına uygun olarak biçimlendiren geçici bir kalıptır, özel ve öznel bir araçtır.” (Vardar 1 Ağustos 1963: 11).

Dilbilim konusuna ancak toplumsal dil girdiğinden ele alacağı dil olaylarının bu ilkedan hareketle belirleneceğini söylemiştir. Toplumsal dilin nesnel değerinin önemli olduğunu bireyin onu ne yaratabileceğini ne de değiştirebileceğini ifade eder. Bu değer insanların toplum yapısı çevresinde bir arada yaşamalarından doğan kelimelerle kavramlar arasındaki bağıntıyı sağlayan, toplum çapında geçerli olduğu sürece zorunlu bir değer olduğunu belirtmektedir. Dilin iç yapısının

anlaşılabilmesi için dış yapısının, yani toplum hayatı ile olan ilintilerinin de bilinmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Vardar 1 Ağustos 1963: 11).

Dilin düşünceleri ifade eden nesnel bir göstergeler dizgesi olduğu düşünülerek belirli bir çevrede geçerli olan aynı türden dizgelerle karşılaştırılabilineceği düşünülmüş: Sağır ve dilsiz alfabelerinden, askerlerin, denizcilerin görsel göstergelerinden türlü nezaket biçimlerine, moda, simgesel göstergelere kadar... (Vardar 1 Ağustos 1963: 11).

Ferdinand de Saussure'ın bu düşünceden hareketle toplumda geçerli bütün göstergeleri inceleyerek bir bilimin kurulabileceği sonucuna vardığını ve toplumsal psikolojinin bir bölümü olarak ele aldığı bu yeni bilime "Göstergebilim" (semiologie) adını verdiğini ifade etmiştir. Göstergebilimin amacının bütün toplumsal göstergelerin amacını belirtmek, sınırlarını belirlemek, ortak yasalarını bulmak olduğunu belirtmiş bunun sonucunda da insan bilimleri arasındaki yakın benzerliklerin, köklü bağıntıların ve yöntem beraberliklerinin ortaya çıkarılmış olacağını dile getirmiştir (Vardar 1 Ağustos 1963: 11).

Bu düşünceleri değerlendiren Vardar şöyle bir yargıya varmıştır: "*Demek ki "dil" ancak toplumsal yönü ile dilbilime konu olmakta, bu yönden ele alındığı ölçüde toplum hayatındaki değersel kimliği ortaya çıkmakta ve genel bir göstergebilimin alanına girmektedir.*" (Vardar 1 Ağustos 1963: 11).

1.7. Dil İçerik Konusu ile İlgili Yazılar

Dil ve içeriğin yazınsal yaratıları değerlendirmede sık başvurulan anahtar kavramlardan biri olduğunu düşünen Emin Özdemir yazısında bu iki kavramın anlam yükünü, yazınsal yaratının oluşumunda nasıl bir yer tuttuğunu, aralarında doğrudan ya da dolaylı bir etkileşim olup olmadığını anlatmaya çalışmıştır (Özdemir, Ekim 1978, 6).

Her yazınsal ürünün temelde bir dilsel yaratı olduğunu, yazınsal yaratının aralarında içsel ve dışsal bağıntılar bulunan bir işaretler dizgesi ve gerçeklikle düşselin bileşiminin sözcüklerle kurulan bir anlam evrenine dönüştürülmesi olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda her yazınsal yaratının oluşumundan baş

öğenin dil olduğu ve dil dışı hiçbir yazınsal ürünün düşünülemediğini vurgulamaktadır. Bu durumda her ozan ve yazarın da dil işçisi olduğuna dikkat çekerek ozanlar ve yazarların vermek istedikleri düşünceyi somutlaştırmak için dili kullandıklarını, dilin verdiği olanakları genişletmeye ve zenginleştirmeye çalıştıklarını söylemektedir. Yeni söyleyişler, dile getiriş yolları arandığını ve sözcüklerin anlam yükünü değiştirmeye, onlara yeni boyutlar kazandırmaya uğraşıldığını bildirmektedir. Bunun da ortaya konulan eserlerin dilsel örüntüsünü değerlendirme, kavrama, algılama ve değişik yönlerden ele almayı gerektireceğini dile getirmektedir. Sesbirimlerden anlambirimlere değin kullanılan dilin özelliklerine eğilmek gerektiğini çünkü yazınsal ürünlerin dilinin günlük konuşulan dilden yer yer ayrılıklar göstereceğini ifade etmektedir. Bu bakış açısıyla Ceyhun Atuf Kansu'nun "Pir Sultan" adlı dizelerini ele alarak kullanılan dil, seçilen sözcükler ve yinelemeler bakımından değerlendirmiştir (Özdemir, Ekim 1978, 6).

Yazınsal ürünlerde dilin araç olmanın ötesine geçtiğini, bir iletiyi taşımakla kalmayıp başka nitelikler de içerdiğini, aynı temayı anlatan iki ayrı yazı arasında ayrılıklar ortaya çıktığını bildirir. Bu durumun büyük ölçüde sanatçının sözcük kurgulama, dizeleri yapılandırma ve sözcüklerin anlam boyutlarını genişletmesindeki tutumundan ileri geldiğini düşünmektedir. Bu farklılığı Hilmi Yavuz'un yine "Pir Sultan" adlı şiiriyle karşılaştırmalı olarak vermektedir. İki şiirin de işlenişinin farklı olduğu, konunun farklı yerlerden değerlendirildiği ve sözcük ve imge örüntüsünün de bu duruma uygun oluşturulduğu ifade edilmektedir. Aynı konunun işlenmesine karşın aralarındaki dilsel ayrılığın sebebini "içerik" olarak görmektedir. İçerik tanımını ise şöyle yapmaktadır:

"Bir yapıt ve yaratının kapsadığı duygular, imgeler, düşünler bütünüdür içerik. Yanıt ve yaratıların duygu, düşünce örüntüsü diye de tanımlayabiliriz. Ne ki bu duygu ve düşünce örüntüsü gerçekten kaynaklanarak da yaratılmış olan denetlenir, denebilir nitelik taşımaz. Yazınsal ürünlerin bu yönü onları öteki dilsel ürünlerden ayırır... Öyleyse yazınsal ürünlerin içsel öğelerine (ileti, öz, anlam) tümüyle içerik adı verilebilir." (Özdemir, Ekim 1978, 6).

İçeriği oluşturan konu, anlam, öz, ileti birbirinden ayrı öğeler olsalar dahi

birbirinden kopuk veya aralarında ilişki yoktur anlamına gelmeyeceğine dikkat çekmektedir. Özin bir bakıma konuya yüklenen anlam demek olduğunu aynı konuyu seçen iki sanatçının birbirinden içeriksel ayrılık gösteren iki yapıt ortaya koymasını da büyük ölçüde bununla açıklanabileceğini ifade etmektedir (Özdemir, Ekim 1978, 7).

Bir yazınsal yaratının diliyle içeriği arasında da sürekli bir etkileşim olduğunu belirterek içeriği etkilemeyen bir dil ögesi düşünülmemeyeceği dilden bağımsız bir içerik de düşünülmemeyeceğine dikkat çekmiştir. Bir yazınsal yapıt ve yaratıyı değerlendirirken ise “Ne sunuluyor?, Nasıl sunuluyor?” sorularını sormanın dilsel ve içeriksel değerini kestirmede yol gösterici olacağını bildirmektedir (Özdemir, Ekim 1978, 7).

1.8.Dil Aileleri ile İlgili Yazılar

Varlık dergisinde üzerinde durulan konulardan biri de Türkçenin hangi dil ailesine mensup olduğu ve kökeninin hangi dönemlere kadar götürülebileceğidir. Hint Avrupa dilleriyle akrabalığı ve Altay koluna ait oluşu karşılaştırmalı bazı saptamalar ile ortaya konulmaya çalışılmıştır. Dönemin dilcilik hareketlerinin önem teşkil eden konularından biri de Türk dili kökeninin sağlam zemine oturtulmaya çalışılmasıdır.

Ahmet Cevat’ın kaleme aldığı “*Türkçe Hint Avrupa Dilleriyle Akrapa Mıdır?*” adlı yazıda Türkçenin hangi dillerle akraba olduğunu ortaya koymak, dilimizin Asya ve Avrupa dillerinde ana dili fonksiyonu gördüğünü belirtmek amacıyla Alois Waalde’nin mukayeseli lügatinden alınan Hint-Avrupa diline ait olan olguları gösteren 15 maddelik bir karşılaştırma ile Türkçenin Hint Avrupa Dil Ailesine mensup olduğu açıklanmaya çalışılmıştır. O dönemde Enver Paşa, Yusuf Ziya ve Samih Rıfat tarafından kurulan dilcilik okulu ve Güneş-Dil teorisi olarak adlandırılan dilcilik hareketlerinden de bahsedilmiştir (Ahmet Cevat, 1939, 165).

Altay kökenli fonogramlardan oluşma Türk hece yazısından gelişen Köktürk-Sekel-Fenike vb. hece yazıları ve alfabeler üzerine yazılmış ve 1977 yılının 10 Kasım’ında Seul’da imzalanarak gerekli resmi makamlara ve Türk Dil ve Türk Tarih Kurumuna sunulmuş olan bu yazı Melih Erçin tarafından yazılan Köktürk-Sekel-

Fenike yazıları üzerine üç saptamadır. Bildiri de buradan hareketle bu ismi almıştır. Bu bildiride yapılan saptamaların eski elifba ve yeni abecenin kökeninin Altay (Türk) kökenli oluşuna da bir örnek temsil edilebileceği düşünülmüştür (Erçin, Şubat 1978, 5).

1.9.Dilin Diğer Sanatlarla İlgisi ile İlgili Yazılar

Bir dilde bulunması beklenen birçok özelliğin yanı sıra dilin kendi içinde bir musikiye sahip olması da aranılan özelliklerdendir. Türkçenin de kendi başına bir musikisinin olması diğer sanatlarla bağı güçlendirmektedir. Dil ve musiki arasındaki bu bağ *Varlık* dergisinde yer bulmuştur.

Türkiye'de 18. yy'da yaşamış bir müellifin müziğe en uygun üç dilin İtalyanca, Fransızca ve Türkçe olduğunu söylediğini dile getiren Mahmut Ragıp şark dilleri arasında en iyi musikiye sahip olan dilimizin garp dillerinde yazılmış olan musiki kompozisyonlara uygunluğunun yüksek derecede olduğunu belirtmiştir (Gazimihal, 1938, 611).

Daha ilkokul sıralarından başlayarak türkülerimizin ve dilimizin bozuk ve zevksiz olmadığının öğretilmesine ehemmiyet gösterilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Her yeni kompozitörün(besteci) kendi dilinin fonetik inceliklerini ve şiirinin deklamasyonunu(makamla okuma) her hecede dikkate almak sayesinde hemen kaynaştırabilmesi gerektiğini belirtmiştir (Gazimihal, 1938, 611).

Kompozitörlerin korkmadan her tarz içinde çalışabileceklerini yok eğer yapamadıklarında Türkçenin kabiliyetsizliği gibi bir davanın yoluna düşerlerse acizlikle itham edilme hakkı bulunacağından bahsetmiştir (Gazimihal, 1938, 611).

Mahmut Ragıp bir diğer yazısında ister dil ister musiki ilimcisi gözü ile olsun, bu ilimlerin tarihine bir göz gezdirilecek olunursa muhitte edebileşmiş yani yazıya alınmış ilk esası olan 'Alfabe' daha sofistler devrinden beri henüz öğretmenlerinin ellerinde olduğu sonraları ise bu derslerin ikiye ayrılarak alfabenin gramerci fenni hocalara, musikisinde öteki sınıf hocalara verilmiş olduğunu dile getirmiştir. Böylece ilk zamanlarında verdikleri (musiki ve alfabe) dersleri dili meydana getiren seslerin kendileri ile birlikte bunların yazısal işaretleri yani harfler

ile gösterilmekte kalınmadığını vezin ve musiki denileninşadın(ahenkli okuma) da öğretilmiş olduğunu belirtmiştir (Gazimihal, 1 Nisan 1938, 660).

Gerek dilciler ve gerekse musikiciler arasında dil seslerine müteallik şeyler manasında kullanılan fonetik tabirin aslen Yunanca olduğunu fakat ilk defa Yunanlılar tarafından değil 1797 yılında Zoega adlı Danimarkalı biri tarafından Mısır hiyerogliflerinin yalnız ses şeklinde kullanıldığını belirtmiştir. İlk zamanlarda alfabe veya gramer yani dil bilgisi müntesipleri ile musikiciler temasta bulunmuş oldukları halde sonradan bunların yollarının ayrılmış olduğunu yani önceden aralarındaki işbirliğinin sonradan iş birliksizliğine dönüştüğünü söylemiştir (Gazimihal, 1 Nisan 1938, 660).

Şark dünyasında İslam'da Arap fonetiği olarak adlandırılan tecvid ilmi müntesiplerinden İbniSina'nınmüspet görüşlerinin dikkate alınmadığını da belirtmiştir (Gazimihal, 1 Nisan 1938, 660).

İstanbul Üniversitesi'nin 'Türk Dili ve Edebiyatı'nınno dönemde en salahiyyetli musiki makamı olan konservatuar ile işbirliği yapmak üzere olduğunu ancak bu sayede sadece hususi inşadlar için değil belki umumiyetle sahne inşadı için bir örnek dil tespitine girişilebileceğini dile getirmiştir (Gazimihal, 1 Nisan 1938, 660).

1.10.Dönemin Dil Alanındaki Sorunları ile İlgili Yazılar

Her dönem içinde birtakım sorunları barındırır. Özellikle bu dönem yeniliklerin, devrimlerin dönemiye sorunsuz olmasını beklemek gerçekçi olmayacaktır. Dil devriminin beraberinde çeşitli sorunları da getirdiğini görmekteyiz. Bu sorunları çözüm amaçlı kayda değer yazılar kaleme alınmıştır. Bunlardan biri İbrahim Necmi'ye aittir.

İbrahim Necmi'nin bu yazıyı kaleme almasının amacı dönemin dil işleriyle uğraşanların arap ve acem sözlere karşılık olabilecek öz Türkçe sözleri bildirmeleridir. O dönemin gündeminde olan ve üç aydan fazla zamandır bu konunun gazetelerde "karşılıklar anketi" şeklinde yayınlandığını belirten İbrahim Necmi bu konuya bir öneri getirmek amacıyla verdiği örneklerle birlikte konuyu aydınlatmaya

çalışmıştır. Dil devrimiyle birlikte Latin harflerine geçilmiş ve dilimizin Türkçeleştirilme çalışmalarına önem verilmiştir. Bu amaçla çeşitli yöntemler de denenmiştir fakat hangi yolun daha işe yarar olduğu tartışma konusu olmuştur. İbrahim Necmi yazısında iki yöntemi karşılaştırmış ve ilk yöntemi şu alıntıyla sunmuştur:

“Yeniden yeniye ortaya atacağımız sözlerin çoğu, o arap ve acem lakırdılarıdır ki yalnız ileri gitmiş bir kafanın bulabileceği ince, derin demelere gelir. Bunlara hemen öz Türkçe bir karşılık bulmanın güçlüğü dilimizin yüz yıllardan beri bu yolda işlenmemiş olmasından ileti, geliyor. Şimdi bunlara karşılık ararken, gözümüzü yalnız konuşma dilindeki sayılı sözlere bağlayamayız. Dilimizde eksik kalmış olan işleme işini de birlikte yapmalıyız.

Bunun için, bu sözlere alacağımız karşılıkları bilinen Türkçe köklere şimdiye kadar verilmemiş kıvrımlar vererek yapmalıyız. “Hafız” sözüne karşılık mı arıyoruz? “Hıfıza,, karşılığı “saklamak,, yahut ‘tahattur,, karşılığı olan “anmak,, sözlerinin köklerini alalım. Bunlara ya yeni ekler getirerek - saklak, anak angı... gibi – sözler yaratalım’, ya da bunu başka bir sözle birleştirerek - An + bili, an + bulu... gibi birleşik lakırdılar yapalım.,” (Dilmen, 15 Temmuz 1933, 9).

Bu düşüncenin dili kolayca zenginleştireceğini belirtmekle birlikte var olanı bulmak yerine “yeniden yaratmak” yolunu tutmak olduğunu ve bu yöntemin varılmak istenen amaca uygun olup olmadığının da sorgulanması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu amaca istinaden sözün sadece kökünün ve yapımının Türkçe oluşunun dilin anlaşılabilirliği için yeterli midir sorusunu da akıllara getirdiğini bildirmiştir. Yeni oluşturulan kelimelerin tıpkı yabancı kelimeler gibi halk tarafından yine anlaşılmayacağını bu yüzden bu yöntemin ancak son çare olarak başvurulabileceğini savunmuştur (Dilmen, 15 Temmuz 1933, 9).

İkinci görüş ise yabancı kelimeler yerine muadili Türkçe kelimelerin kullanılmaya çalışılması ve elden geldiğince anlaşılabilir bir dil kullanılmalıdır. Kelimelerin kullanılır dilden seçilmesi ve ancak mümkün olmayan - bilim adı vs. - durumlarda yaratma yoluna gidilebileceği fikri sunulmuştur (Dilmen, 15 Temmuz 1933, 9).

Bu iki görüş değerlendirildiğinde ikinci görüşün anlaşılabilirlik ve kısa sürede uygulanabilirlik açısından kullanılabilir olduğu görülmektedir. Bu konu *Varlık* dergisinde uzun yıllar tartışılmaya devam edilmiştir. Dille ilgili bir başka sorun ise dilde kullanılan kelimelerin azlığı ve sözlük kullanmayı alışkanlık haline getirmemekten kaynaklanmaktadır.

Rüştü Şardağ 'Edebi Darlık' başlıklı yazısında başlığa bakıldığında ilk bakışta eserlerin azlığı yayınlanmış edebi nazım ve nesir örneklerinin azlığından yakınılacağı sanılabileceğini fakat durumun daha farklı bir mevzu olduğuna değinmiştir. Edebi eserlere rağmen bir darlığın söz konusu olduğunu birkaç şair ve yazar dışında ele alınan konular ne kadar çeşitli olursa olsun bu darlığın aşamadığını belirtmiştir (Şardağ, 15 Ocak 1941, 296).

"Roman ve şiir birer dünya olmaktan ziyade birer dünyalar mecmuası değil midir?" sorusunu sorarak dağınık mısra veya cümle inşacılığının bu darlıktan kurtaramayacağını vurgulamıştır. İyi ve güzel Türkçeyi çoğu zaman beceremediklerini, şiir yazmak için 50 kelimelik bir küçük sözlük veya 25 kelimelik bir argo karışımının yeter düşüncesinde olduğunu şu sözleriyle ifade etmiştir:

"Lisan hafızamız dar muhakeme kabiliyetlerimiz kapanık, yaşama sevgimiz doğmamış veya tükenmiş, hulâsa büyük bir edebî darlık içerisinde fakat işin en acısı böyle bir darlığın mevcudiyetini hissetmeden veya hissedip de üzülmeden yaşayıp gitmedeyiz." (Şardağ, 15 Ocak 1941, 297).

Halkı bilinçlendiren ve halkın dikkatini sorunlar üzerine yönelten bu yazılar dil sürecinin doğru ilerlemesi ve sağlam temellere oturtulabilmesi için önemli yazılardır. Aynı zamanda yaşanan diğer dil sorunlarının da dergide yer bulduğu görülmektedir. Dil alanındaki sorunlardan biri de dil bilgisi hatalarından kaynaklanmakta ve dergide dile getirilmektedir. Bu amaca bağlı olarak dil kaynakları da değerlendirilmiş, eksik ve hatalar gösterilmeye çalışılmıştır.

Şerif Hulusi, eski devir ve yeni devir Türk edebiyatları tetkiklerinde dil bilgisinin önemini, yapılan yanlışları göstermekle daha iyi ifade edilebileceğini şu sözleriyle belirtmiştir:

“Edebiyat tetkiklerinde, metinlerin manâsını, bu metinlerde mevcut kelimelerin – ait oldukları medeniyetin mefhumlarını taşıyan işaretler olarak- şekil ve manâ bakımından inkişafını iyi bilmemekten doğan mühim birkaç yanlış göstermek, bu lüzumu canlı bir misalle anlatmak olur.” (Kurbanoglu, 15 Mayıs 1941, 486).

İki edebiyat kitabındaki dil bilgisi bilgisizliğinden kaynaklanan önemli hataların ilkinin Saadettin Nüzhet’in ‘Tanzimata Kadar Türk Edebiyatı Tarihi ve Nümuneleri’ adlı kitabındaki yanlışları şöyle dile getirmiştir:

“Bu kitabın 57inci sayfasında on üçüncü asr Anadolu edebiyatı şairlerinden Şeyyat Hamzanın «Fenâyi diünya» manzumesinden bir parça, vardır. Birinci beytin birinci mısralarındaki tutmuş, ikinci beytin birinci mısrasındaki içirmiş, aynı beytin ikinci mısrasındaki toprakta, dördüncü beytin birinci mısrasındaki kez, aynı beytin ikinci mısrasındaki akşam, ve ill..kelimelerinin III üncü asr Anadolu türkçesindeki telâffuzları, bilgimizin bugünkü vaziyetine göre, doğru olarak sırasıyle şöyledir: dutmuş, içtirmiş, toprakda, gez, axşam, ill...dir. Bu kelimelerin o devirdeki telâffuzlarını, bugünkü telâffuza göre yazmakla dilin o devirdeki hususiyetlerini bozduğumuz gibi, kelimelerin eski telâffuzlarıyla mısrada yanyana gelmelerinden doğan eski âhengi de bozmuş oluyoruz, binaenaleyh kitaptan istifade edecekler odevrin şiir dilini bugünkü dil arkasından duymak gibi bir dalâlete düşmüş oluyor. Edebiyat her şeyden evvel söz sanatı olduğuna, ve bu sanatta kelime seslerinin büyük bir yeri olduğuna göre kelimelerin telâffuzunu değiştirmek, şiiri de değiştirmek olur.” (Kurbanoglu, 15 Mayıs 1941, 486).

İkinci değerlendirmesi Necmettin Halil Onan’ın ‘İzahlı Divan Şiiri Antoloji kitabı ile ilgilidir. Şerif Hulusi kitapta yapılan yanlışları üç ayrı şairin (Sultan Veled, Şeyyad Hamza, Dühanî) eserinden alınan örnekleri harflendirerek üç maddede açıklamış, önce yanlışları vermiş daha sonra parçanın izahını sunmuştur. Bu maddelerden sonra genel değerlendirmesini şu sözlerle vermiştir:

“Üç şairden alınmış mecmuu yirmi mısradan ibaret olan bu parçaların okunuşunda ve izahında yirmi hatâ bulunduğunu gösterdikten sonra, eserin geri kalan kısmında ne miktar hatâ bulunabileceğini anlamak kolaydır. Yalnız şu noktalar

mühimdir: 1. Müellif türkçe olduğu bilmen kelimeleri Farsçadan gelmiş göstermekle Türkçeyi haksız olarak daraltıyor. Halbuki, XIII ve XIV inci asır türkçesi henüz Arap ve Fars dillerinin kuvvetli tesirinden uzaktı; 2 Kelimeleri yanlış okuyup, yanlış tesbit etmekle, o devir şiir dilini bize yanlış tanıtmış oluyor; 3. Doğru sandığı yanlış şeyleri, tetkiksiz söylemekle, mektep talebelerine, bugün oldukça ilmî birer hakikat olarak bilinen malûmatı bozarak vermiş oluyor.” (Kurbanoglu, 15 Mayıs 1941, 487).

Şüphesiz dili kalıcı hale getiren, dilin yayılmasını ve gelişmesini sağlayan yazılı kaynakların önemi yadsınamaz. Bu kaynakların doğru şekilde oluşturulması da büyük değer taşımaktadır. Dergide bu tarz değerlendirmelerin oluşu dilin her yönüyle önemsendiğini göstermektedir.

Dil inkılabı başladığı günden itibaren hızlı bir şekilde ilerlemiş, oldukça uzun yol katetmiştir. Zaman zaman bu hızın durağanlaştığının görülmesi dergide bir sorun olarak görülmektedir.

Yaşar Nabi yazısında dil inkılabı hareketiyle Türkçeyi özleştirme çabalarının büyük bir akım oluşturduğunu fakat sonrasında bu cereyanın durulduğunu ve gerileme kaydedildiğini belirtmektedir. 1933-1934 yıllarındaki yayınlara göz gezdirildiğinde bu durumun açıkça görülebileceğini dile getirir ve bunun sebebinin sorgular (Nayır, 15 Mart 1941, 385).

Buna sebep olarak da bazı kimselerin söylediği gibi dil inkılabının, sonradan yapılan zorlama denemesi ile çıkmaz bir yola sürüklendiğini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Gerçekten, dil düzelmesinde zamanın ve tabîî akışın payını hiçe indirmek isteyen bir acelecilik, hattâ bu harekete taraftar olanlar arasında bile şiddetli bir tepki uyandırmaktan geri kalmamıştır. O tepkinin tesiri hâlâ devam ediyor. Zira şahidi olduğumuz gerilemeye başka türlü mânâ vermeye imkân bulunamaz.” (Nayır, 15 Mart 1941, 385).

Her tepkinin duygunun bir hamlesi olduğunu zamanla bu duygunun yerini şuura bırakması lazım geldiğini bunun içindir ki dil özleşmesi hareketinde bu dönüşümün gecikmiş olduğunu dile getirmektedir. Dil alakasını yeniden uyandırmak

için yeni bir mücadele gerektiğini vurgulamıştır. Temiz ve öz dil sevgisinin belirmesi için yeni kelimelerle doldurulması gerekmediğini bu yola sapılmadan da basit bir dikkatin dil özleştirme yolunda çok şey kazandırabileceğini söylemiştir (Nayır, 15 Mart 1941, 385).

Gazete ve iletişim araçlarında kullanılan yabancı söz varlığını örneğiyle birlikte şöyle ifade etmiştir:

“Bugün gazetelere bir göz atmak, bu yolda en küçük bir dikkatin bile esirgendiğini bize ispat eder. Hele ajans telgraflarının yazılışı yabancı kelimelere rağbet rekorunu kimseye kırdırmamakta hâlâ ısrar etmektedir. Meselâ ajansımız, yabancı radyodaki türkçe spikerlerin «ödünc ve kira» dedikleri Amerika kanununu daima «iare ve icare» şeklinde tercüme etmektedir. Yabancı ülkelerden gelen öz Türkçe ses yanında, Türk ülkesinden yükselen yabancı ses düşündürücü bir şeydir.” (Nayır, 15 Mart 1941, 385).

Konuyla ilgili bu yazısında beş yıl önce 1 Aralık 1935 tarihinde yazdığı yazıdan alıntı yapmıştır. Yeni kelime türetme ve Türkçe karşılığı olan veya oluşturulabilecek kelimelerin kullanılmasıyla ilgili örnekleri paylaşmıştır. Beş yıl önceki yazısında yazı yazarken dikkatli davranmak ve alışkanlıkları bir tarafa bırakmak lazım geldiğini kelime ve cümleleri mantıki bir tartıya vurmak gerektiğini vurgulamış ve ancak bu şekilde bu olumsuzlukların aşılacağını belirtmiştir. Konuyla ilgili düşüncelerini ifade ettiği cümleler de şöyledir:

“Dilimizde henüz karşılıkları olmayan mefhumlar için yeni söz üretme çalışmalarımızda artık eskisi gibi arap dilini zenginleştirecek bir yol tutmayacağız, bulduğumuz takdirde Türkçe, bulamazsak lâtın ve grek aslından kök kelimelere Türkçe ekler ilave ederek yeni sözler yapacağımız tabiidir. Dil çalışmalarında da, bütün öteki sahalarda olduğu gibi, istikametimizi şarktan garbe çevirirken, herhangi bir dilde hazır yapılmış sözleri klişe halinde almaktan korunmamız gerektiğini de ilâve etmeye bilmem lüzum var mı? Dil özleşmesi hareketinin getirmiş olduğu yeni kelimeler içinde bir çoklarıpek güzel ve ahenklidir. Bunları kullanmayı ihmal etmiyerek dilde yerleşmelerini temin etmek vazifesi de edebiyatçılarımıza düşer.” (Nayır, 15 Mart 1941, 386).

Yabancı tabir ve kurallara karşı kaçınma ve tikslenme hissi uyandırmadıkça dilde istenilen mükemmelliğe erişmenin imkansız oluşunu da dile getirerek yazısını sonlandırmıştır (Nayır, 15 Mart 1941, 386).

Dil konusundaki bir başka şikayet mevzusu gençlerin dil bilgisi bakımından pek zayıf olmalarıdır. Yaşar Nabi başka bir yazısında bu sorunu ele almıştır. Bazı aydınların bu durumu son zamanlarda okullarda gramer dersinin mevcut olmayışına bağladıklarını fakat bu durumun bu kadar basit olmadığını belirtmiştir. Dil bilgisinin zayıf oluşunun yeni bir durum olmadığını sadece son zamanlarda bu halin daha belirginleştiğine dikkat çekmiştir (Nayır, 15 Mayıs 1941, 481).

Eski öğretim sisteminde dil bilgisinin ihmal edilmiş olduğunun söylenemeyeceğini aksine dil bilgisine aşırı derecede zaman ve dikkat ayrıldığını söylemiştir. Fakat buna rağmen eski nesillerin de okuldan kusursuz bir dil bilgisiyle mezun olmadıklarını dile getirirken yine de eski neslin daha çok şey bildiğinin de altını çizmiştir. Bu konuya farklı bir bakış getirme amacıyla şunları anlatmıştır:

“Geçenlerde, bu iddianın canlı bir misali dikkatimi çekti. Üniversite profesörlerinin konferanslarını bir arada toplamış bir kitabı okuyordum. Türk doçentler tarafından tercüme edilmiş olan yabancı profesörlere ait konferans metinlerinde türkçe sağlam ve pürüzsüzdü. Buna karşılık, hususiyile edebiyat zümresine mensup olmayan, Türk profesörlerin, kalemlerinden çıkmış olan metinlerde hemen her cümlede dil hatâları göze çarpıyordu. Birçok kelimeler yerinde kullanılmamış, birçok cümlelerde sakatlıklar kalmıştı.” (Nayır, 15 Mayıs 1941, 481).

Bu karşılaştırmaya bakılarak bu bilginlerin mektep sıralarında dil bilgisinden mahrum edilmediğini o halde dil bilgisindeki eksikliğe gramer dersinden başka sebepler aramak gerektiğini ifade etmiştir. Başlıca sebebin edebiyata karşı alakasızlık olduğunu ilim ve fen sahalarında çalışanların edebiyatı hafife aldıklarını söylemiştir. İlmî eserler içinse yabancı kaynaklara baş vurmanın dil bilgisi zaafına sebep olduğunu söyleyerek gramer ve dil bilgisi dersinden daima tam not alan bir kişinin okulu bitirir bitirmez ana dille yazılmış eserlere yüz çevirdiğini dile getirmiştir (Nayır, 15 Mayıs 1941, 481).

Genç nesillerde görülen dil bilgisi zaafının asıl sebebini şu cümlelerde ifade etmiştir:

“Okullarımızda edebi örnekler verme işi, eskisine göre, çok hafifletilmiştir. Okuma kitapları, bu bakımdan tatmin edici değildir. Çocuğa edebî eserlere karşı sevgi ve alâka kâfî derecede aşılanmamaktadır. Bütün bunlardan maada, bugünün genci, en çok okuduğu gündelik gazetelerde, ucuz muharrir kullanılmasının tabîi bir neticesi olan, bozuk ve tereddi etmiş bir türkçe ile karşılaşmaktadır.” (Nayır, 15 Mayıs 1941, 482).

Dil bilgisine gereken önemin verilmemesi insanların meramını anlatabileceği kadar bil bilgisine hakim olmasının yeterli olacağı bundan ötesinin edebiyat yani lüzumsuz lüks sayılacağı düşüncesinin yıkılması gerektiğini savunmuştur. Dil bilgisinin düşünmeye olan etkisini de şu sözleriyle vurgulamıştır:

“Bir dile kuvvetle sahip olmak düşünme ameliyesini kolaylaştırır. Zira, biz; ister istemez, kelimeler ve cümlelerle düşünürüz. Bu dil malzemesine ne kadar kuvvetle sahip bulunursak düşüncelerimizde de o derece vuzuh ve açıklık meydana gelir. Salim bir dil bilgisine sahip olmayan bir kimsenin salim düşünme iktidarından mahrum olduğunu iddia etmekle büyük bir hatâ işlemiş olmayız.” (Nayır, 15 Mayıs 1941, 482).

Bütün bu düşünceler göz önünde tutulduğunda dil bilgisi ve öğretimine gerekli önem ve değerin verilmesi gerektiğini vurgulayan Yaşar Nabi yine dille ilgili mücadelesini gözler önüne sermektedir.

Yaşar Nabi başka bir yazısında yine dil grameri ve ilmî terimlerin düzenlenmesiyle alakalı sorunları dile getirmeye çalışmıştır. Coğrafyaya ait terimlere bir şekil vermek amacıyla Ankara’da toplanan coğrafya kongresinin ardından okullarda okutulacak gramerin esaslarını ve gramer terimlerini tespit edecek komisyonun yine Ankara’da çalışmalarına başladığını bildirmektedir¹ (Nayır, 15

¹Maarif Vekilliği tarafından yapılan bu kongreye yerli ve yabancı 32 kişi katılmış, Türkiye’deki, coğrafya eğitimi, coğrafya terimlerinin Türkçeleş-tirilmesi ve birliğinin sağlanması, adlandırma sorunu, Türkiye’nin coğrafi taksimatının yapılması gibi konularda önemli çalışmalar yapılmıştır. “Terim Komisyonunun Raporu”ndaki aşağıdaki ifadeler, konunun ciddiyetini göstermektedir: “12 Haziran 1941 tarihinde toplantılarına başlayıp 14 defa toplanarak ilk, orta ve yüksek öğretimde kullanılacak coğrafya terimlerini tespiti çalışan

Temmuz 1941, 23).

Dil düzelmesi davasını zamana bırakmakla hiçbir şeyin halledilemeyeceğini belirterek dil davasının en önemli en can alıcı kültür meselesi olduğunu altını çizmiştir. Bütün meselenin eski ilim terminolojisinin, dönemin dil zevkine, yeni harflere, içinde bulunulan medeniyetin şartlarına uygun olmayışından çıktığını söylemiştir. Bu terminolojiye, bazı ilim şubelerinde ve orta öğretim kurumlarında yeni bir düzen verildiğini ancak diğer bir kısım ilim şubeleri için bu işin tamamlanmadığını hatta yeni terimlerin henüz üniversitelere de resmen girmediğini ifade etmiştir. Tekrar eskiye dönmenin akıldan geçemeyeceğini ancak yaşanan bu ikiliğin ve karışık durumun devam etmesinin de büyük bir istikrarsızlık oluşturduğunu dile getirmiştir(Nayır, 15 Temmuz 1941, 23).

Terimler meselesinin sadece öğretmen ve öğrenciler için değil bütün aydınlar için sorun teşkil ettiğini örneğin Fransızca bir felsefi tabirin Türkçeye beş veya on farklı şekilde çevrilmekte olduğunu ve henüz dönemin ihtiyaçlarına uygun bir felsefe lügatine sahip olunmadığı için bu duruma kimsenin ses çıkaramadığını ifade etmiştir. Toplanan gramer komisyonunun sadece gramer terimlerinin katî olarak tespit etmesinin dahi dile büyük bir hizmet olacağını vurgulamıştır. Özellikle felsefe terimlerinin tespitinin bütün diğer ilim sahalarına nazaran çok daha acil bir ihtiyaç olduğunu çünkü bu terimlerin büyük bir kısmının yazı dilinde her gün kullanılan kelimelerden oluştuğunu belirtmiştir. Edebi eserlerin yanında birçok tarih ve ilmi eserlerin çevirilerinin yapıldığını ancak felsefe terminolojisinin karışıklığı yüzünden bu tercümelere ihtiyaç duyulan birliğin sağlanamadığına dikkat çekmiştir. Durum böyle olunca Türk aydınının en kolay yolu seçerek Fransızca tabirleri olduğu gibi tercümesinde kullandığını, bu dil anarşisi içinde bu duruma haklı bir itirazda bulunulamadığını dile getirmiştir (Nayır, 15 Temmuz 1941, 23).

“Görüldüğü gibi ilmî terimlerin düzenlenmesi işi, dünyanın bugünkü

---

komisyonumuz, bu çalışmalarında Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanıp bir önerge (teklif) olarak sunulan listeyi tetkiklerine esas tutmuştur. Bu tetkiklere girerken tabiatıyla:

- a) Türlü isimler için kullanılacak terimlerde bulunması gereken vasıfları kat’i olarak göz önünde bulundurmak,
- b) Yeni katıldığımız Batı dünyasının irfanımıza zorladığı icapları hatırlamak,
- c) Ve bundan sonra türlü mefhumları karşılama ödevini yerine getirirken öz dilimizde, Türk köklerinden yeni türetilecek sözlerden ve milletlerarası tabir ve terimlerden faydalanmada ne türlü bir ölçü kullanacağımızı tayin etmek gerekli bulunuyordu (Türk, 2017, 104).

buhranlı şartları içinde bile geri bırakılmıyacak kadar ehemmiyeti haizdir.” cümlesiyle durumun önemini ve aciliyetini ifade etmiştir (Nayır, 15 Temmuz 1941, 24).

Bir sonraki sayıda ise Yaşar Nabi kongre toplama ve iştirak etmenin bir tiryakilik halini aldığını, gramer komisyonunun kültürün önemli şubesine ait meseleleri kısa zamanda çözüme kavuşturmasının dönemin gazetecilerini de coşturduğunu ve dilin bütün meselelerini halledecek geniş bir dil kongresinin toplanmasının istendiğini dile getirmiştir. Fakat muhtemelen kısa bir zaman sürecek olan kalabalık kongrelerden dil gibi canlı ve çok karmaşık bir mevzu üzerine pratik bir çözüm beklemenin hayale kapılmak olacağını belirtmiştir. İmlâ meselesi, terimler meselesi, dil özleşmesi meselesinin öyle birkaç gün içerisinde hallolunacak bir mesele olmadığına altını çizerek yarın bozmaya mecbur kalınabilecek aceleci kararların ihtiyaç duyulan istikrara ne kadar az hizmet edeceğini düşündürmek istemiştir (Nayır, 15 Ağustos 1941, 71).

Kongreye iştirak edecek kişi sayısının fazla olmasında ise katılacak en az yüz azanın her bir konu üzerinde kendi fikrini belirtmeye kalksa böyle bir kongrenin ebediyete kadar uzayacağını belirtmiştir. O dönem için böyle bir kongreye ihtiyaç olmadığını gerekli çalışmaların yetkili kurumlar tarafından yürütüldüğünü şu sözleriyle ifade etmiştir:

“Bize kalırsa bu gibi mevzuları, aza sayısı mahdut, zamanı geniş ilmi teşekküller tetkik ettiği takdirde ki müspet neticelere varılabilir. Bugün tutulan yol da budur. İmlâ meselesi üzerinde Türk Dili Kurumu uzun zamandan beri kati hükümler halinde, elimizin altında bulacağız. Terim işi de, şimdi, üniversite ile Dil Kurumunun elbirliğiyle yürütülmektedir. Geriye halledilecek bir mesele kalmadığına göre, bir dil kongresinin, bugünkü şartlar altında, faydalı olabileceğini sanmıyorum.” (Nayır, 15 Ağustos 1941, 71).

Yaşar Nabi dil özleşmesi ve Türkçeleşme hareketinde karşılaşılan sorunları yazılarında her zaman dile getirmiştir. Yine konuyla alakalı bir başka yazısında iki ayrı sorundan bahsetmektedir. Biri dil özleşmesi adı altında halkın ağızındaki her sözü değiştirmek isteyenlerin oluşu bir diğeri ise Arapça Farsça sözcükleri nimet gibi

görüþ sarılanların oluşudur (Nayır, 15 Şubat 1963, 2).

Burhan Felek'in Cumhuriyet'te yazdığı yazılardan birinde dilde özleşme hareketine veryansın ettiğini ve şu sözleri yazdığını söyler: “*Bu satırları anasından, hocasından, kitabından öğrendiği dile vefa göstermeyenlere ve moda­ya kapılanlara karşı yazıyorum.*” Yaşar Nabi'nin bu söz­lere cevabı ise şöyle olmuştur:

“*Bir kere anamızdan, hocamızdan ve kitabımızdan öğrendiğimiz dilin tek ve aynı olduğunu kim ileri sürebilir? Biz, anamızdan ayrı bir dil öğrenmişizdir. Sonra okula gidince öğretmenimizden gene başka bir dil öğrenmek zorunda kalmışız. Derken edebiyata merak salıp Fuzulüleri Halit Ziyaları anlamaya çalışırken de büsbütün başka bir dille karşı karşıya gelmişiz. Dahası var. Benim anamın dili ile bir Konyalı­nın ve bir Karslının analarından öğrendikleri dil hiç de birbirine benzemez. Diin medresede okumuş olanla bugünün lisesinde okuyan da öğretmenlerinden ayrı ayrı diller öğrenmişlerdir. Osmanlıca ile Türkçenin bir dil, tek dil olduğunu nasıl ileri sürebilirsiniz?*” (Nayır, 15 Şubat 1963, 2).

Eskiden dilde özleşmenin ölçüsü olarak yazı dili ile konuşma dilini birleştirmenin ele alındığını ancak sonradan herkesin konuşma dilinin farklı olduğunu ortaya çıktığını söylemiştir. Herkesin farklı konuşabileceğini ve konuştuğu gibi de yazarak konuşma diliyle yazma dilinin aynı olduğunu söyleyebileceklerini dile getirmiştir. Bu duruma bakıldığında konuşma dili ilkesinin de sağlam bir ölçü olmadığını görüldüğünü vurgulamıştır (Nayır, 15 Şubat 1963, 2).

Bir zamanlar Türkçe sözcükleri kullanmanın ayıp sayıldığını o günde de Osmanlıca sözlerin kullanılmasının ayıplanmasının haksız olmayacağını belirtmiştir. Dil davası vaktinde ele alınıp duyarlılık gösterilmeseydi dilde belki de Türkçe sözcük kalmayacağını ama dilin adının yine de Türkçe olmaya devam edeceğini söylemiştir (Nayır, 15 Şubat 1963, 2).

Burhan Felek'in “*Bu böyle giderse genç nesil 20-25 yıl önce basılmış bir kitabı anlıyamıyacak.*” sözüne şu cevabı vermiştir:

“*Böyle gidervesi yok, genç kuşaklar şimdiden anlamıyor 25-30 yıl öncesinin*

dilini. Yarınki kuşaklar büsbütün anlamıyacak. Bunda öztürkçeliğin bir günahı yok. Arap harfleri ile, arapça farsça dersleriyle yetişmiş kuşak bakımından da dünya görüşü bakımından da uçurumlar açılmış olduğunu neden hâla anlamakta ayak direyoruz?” (Nayır, 15 Şubat 1963, 2).

Osmanlı diliyle uygar bir kültürün temelini atılamayacağını, bin yıla yazık edildiğini, daha fazla harcayacak zaman olmadığını, direnirse bile önünde durulamayacağını, dil değişimindeki önüne geçilmez zorunluluğu kavramak gerektiğini yazısının sonunda vurgulamıştır (Nayır, 15 Şubat 1963, 2).

Yine başka bir yazısında buna benzer bir konuyla alakalı keskin eleştirilerini dile getiren Nabi dil konusunda herkesin bir şeyler söylemesini ve bunu büyüterek kavgaya dönüştürmesini tuhaf karşılamaktadır. Herkesin düşüncelerini dil aracılığıyla açıkladığını böyle olunca da bu araç üzerine düşünmesinin, dileklerinin veya kaygılarının olmasının normal karşılandığını fakat bazı kimselerin “dil elden gidiyor” mantığıyla saldırıya geçmelerinin hoş görülemeyeceğini ifade etmektedir. Dil devrimine saldırmak isteyenlerin hedef olarak TDK’yi seçtiklerini bütün kötülüklerin kaynağının Atatürk’ün dili arıtmak için kurduğu ve yaşaması için gerekli kaynakları sağladığı dil kurumu olduğunu sandıklarını belirtmektedir. Oysa bu kurumun rolünün o gün için büyütülecek nitelikte olmaktan çıktığını zaten gençlerin bu anlamda bilinçlenip güçlendiğini dile getirmektedir. Bu kurumun daha çok hızlı giden ve bu yüzden ara sıra yanlış aşırılıklara da saptıran hareketi frenleyen ve düzenleyen bir kontrol mekanizması şeklinde ilerlediğini ifade etmektedir (Nayır, Nisan 1978, 18).

Birtakım mevki sahiplerinin okul mezuniyetlerinden sonra diplomalarını çerçeveletip astıklarını ve hiçbir şey okuma gereği duymadıklarını zaman sonra durmadan gelişip zenginleşen dilin o eski öğrendiklerinden epey uzak olduğunu görünce bu duruma tepki gösterdiklerini dilin bozulmuş olduğunu düzeltmek gerektiğini düşündüklerini söylemiştir. Başarısızlığa uğrayanların da desteğiyle çıkar hesapları yapanların “dil akademisi” kurmak istediklerine dikkat çekmiştir. Yalnız böyle bir akademinin işe yaramayacağını, gereksiz olduğunu ve bunu yapmak isteyenlerin amacının Dil Kurumuna akan suyu kendi ceplerine çevirmek olduğunu

belirtmiştir (Nayır, Nisan 1978, 18).

Bu düşüncede olan kişilere yazısında son sözleri şunlar olmuştur:

“Olmayacak ya diledikleri, varsın akıntıya kürek çekmek sevdasında olanlar denesinler bin kez denenmiş çıkmaz yolları, onlar da heveslerini alsınlar, bu ulusa büyük yararlıkları dokunduğu düşüncesiyle kabarı kabarıversin göğüsleri. Aslan kesilsinler. Neler yaptık bu vatan için, havanda az mı su döğdük desinler. Geçip gidecekler onlar da nice nice geçip gitmişler gibi bir şey kalmayacak artlarında.” (Nayır, Nisan 1978, 18).

Aynı zamanda derginin kurucusu olan Yaşar Nabi'nin dil ile ilgili çabası dikkate değerdir. Aydın ve yazar kişiliğiyle gördüğü noksanlıkları ve sorunları dile getirmeye çalışmıştır. Önemli konulara dikkat çekmekte dönemindeki sorunlara çözüm yolları önermektedir. Dil konusundaki tüm sorunların halkın ortak sorunu olarak görüldüğünü de yazılardan anlamak mümkündür.

1.11.Gün veya Ayın Olayları ile İlgili Yazılar

Varlık dergisinde düzenli olarak yazılan “Günün Olayları” veya “Ayın Olayları” başlıklı yazılarda gündemi tutan çeşitli konularda yazılar kaleme alınmıştır. Dil alanında da farklı konulara dikkat çekilmiştir. Bu yazılar yıllara göre şu şekilde sıralanmıştır:

26 Eylül gününün Dil Bayramı olduğundan bahsedilerek 1963 senesinde sadece bir iki Halkevinde anılmış olduğu ve başka hatırlayanın olmadığı dile getirilmiştir (*Varlık*, 1 Ekim 1950, 2).

Yazar ‘*Bizce Dil Bayramına lüzum yoktur laftan ibaret tesiri olmayan göstermeliklere hiç girişmemek daha iyidir.*’ demiştir (*Varlık*, 1 Ekim 1950, 2).

Yazar Dil Davasını soranlara ise şöyle yanıt vermektedir: “*Dil Kurumunun yapmacıklı masa başı dili değildir... Öz Türkçe denildiğinde içinde yabancı söz bulunmayan bir Türkçe olduğunu anlamıyoruz. İçine yabancı söz karışmamış dil şu yeryüzünde yoktur ki bizde olsun. Böyle ham hayallerle uğraşmak boştur. Ama halkın ağzında arınmış, temizlenmiş, durulmuş inci gibi bir Türkçe var ki peşinden*

koştuğumuz işte o dur.” (İmzasız, 1 Ekim 1950, 2).

Yazar ayrıca halkın konuştuğu dilin yazı ve ilim dilinin bütün ihtiyaçlarını karşılayacak potansiyelde olmadığını fakat temiz Türkçenin bu dil etrafında şekilleneceğini ancak bu şekilde zenginleşebileceğini ifade etmiştir (İmzasız, 1 Ekim 1950, 2).

Artık eski Osmanlı dilinin gençler arasında öldüğünü ne kadar kullanılırsa kullanılsın bir şey ifade etmeyeceğini dil davasının sonuca vardığını ifade etmektedir. Düşüncelerini şu cümleyle desteklemiştir:

“Dili yapan ve yaşatan yalnız edebiyattır. Edebiyatımızın dili ise en temiz bir Türkçe olmuştur.” (İmzasız, 1 Ekim 1950, 2).

Ankara’da toplanan Türk Dil Kurultayı dilimizdeki ikilik meselesini zamanın gündemine tekrar taşımışlar. Kurultayda dilde eski ve yeni taraftarlarının tartışmalarının olduğu anlatılmaktadır. Yazar eski taraftarlarının Osmanlıcaya geri dönülmesini istediklerini hatta Atatürk’ün yaptığı dil devrimlerinin de silinmesini arzu ettiklerini ifade etmektedir. Eski taraftarlarının her ne kadar bu tarz abes şeyler isteseler de genç yazarlar ve şairlerin gün geçtikçe temiz Türkçeyi daha da geliştirdiklerivurgulanmıştır (İmzasız, 1 Mart 1951, 2).

Ülkedeki birtakım aşırı görüşlülerin dilin özleşmesi gerektiğinden, halkın dilindeki her sözcüğü değiştirmeye çalışmasından; bir bölüm gerici olarak bahsedilen kesimin ise Arapça, Farsça sözcükleri gördüğünde o yazılara sıkı sıkı tutunmasından bahsetmektedir (İmzasız, 15 Şubat 1963, 2).

Burhan Felek *“Bu satırları anasından, hocasından, kitabından öğrendiği dile vefa göstermeyenlere ve modaya kapılanlara karşı yazıyorum”* diyor ve bu sözünü şöyle açıklıyor: *“Bir kere anamızdan farklı dil öğrenmişiz okula gidince ise hocamızdan farklı bir dil öğrenmişiz demektedir.”* (İmzasız, 15 Şubat 1963, 2).

Yazar *“Osmanlıca ve Türkçenin bir dil, tek dil olduğunu nasıl ileri sürebiliriz?”* diyerek soru sormakta açıklamasını ise şöyle yapmakta: *“Eskiden dilde özleştirme ölçüsü olarak yazı dili ile konuşma dilini birleştirmek ele alınırdı. Ne var*

ki günün birinde herkesin konuşma dilinin bir olmadığı meydana çıktı.” (İmzasız, 15 Şubat 1963, 2).

Bir zamanlar Türkçe konuşmanın ayıp sayıldığı daha sonra ise Osmanlıca konuşmanın ayıp sayıldığı dönemde neden haksız olsunlar diyerek Burhan Felek’in *“Bu böyle giderse genç nesil 20-25 yıl önce basılmış bir kitabı anlamayacak. Böyle gidersesi yok genç kuşaklar şimdiden anlamıyor 25-30 yıl öncesinin dilini”* sözüne cevap vermiştir (İmzasız, 15 Şubat 1963, 2).

4 Şubat günü sayısı 24’ü bulan çeşitli kurum ve örgütlerin temsilcileri toplanarak bir bildiri yayınlamışlardır. Bu bildiri de Atatürk ilkelerine bağlı devrimci birer kuruluş olarak TDK’nin bilimsel ve devrimci çalışmalarını desteklediklerini kaydetmektedir. Türk milletinin dilini yabancı dillerin boyunduruğu altından kurtarması gerektiği vurgulanmaktadır (İmzasız, 1 Mart 1963, 2).

Yazar, Türkçenin Anadolu Türkiye’sinde devlet dili oluşunun 686’ncı yıldönümü dolayısı ile Karaman Turizm ve Eski Eserleri Koruma Derneği 2 ve 3 Haziran günlerinde düzenlemiş oldukları ‘Dil Bayramı’ etkinliğinden bahsetmektedir (İmzasız, 1 Haziran 1963, 2).

Yazar bu bölümde Türkçenin Anadolu Türkiye’sinde devlet dili oluşunun 686’ncı yıldönümü dolayısı ile Karaman Turizm ve Eski Eserleri Koruma Derneği’nin 2 ve 3 Haziran günlerinde düzenlemiş oldukları ‘Dil Bayramı’ etkinliğinden bahsetmektedir. (İmzasız, 1 Haziran 1963, 2).

8 Temmuz günü gerçekleştirilen Ankara Dil-Tarih Coğrafya Fakültesi Konferans Salonunda X. Türk Dil Kurultayının çalışmalarına başlamış olduğu bildirilmiştir. 12 Temmuz’da ise çalışmalarının bittiğini ve kurultayda ‘çeşitli dil sorunları’ raporlarının okunup üstlerinde tartışmalar yapıldığı açıklanmıştır. Komisyon tarafından yapılan incelemelerin ardından gerekli düzenlemelerin yapıldığı söylenmiş ve ek olarak yeni yönetimin seçildiği bildirilmiştir (İmzasız, 15 Temmuz 1963, 2).

8-12 Temmuz tarihleri arasında Ankara'da toplanarak X. Türk Dil Kurultayının gerçekleştirilip yönetim kurulunun seçildiği görülmektedir. Bu seçimde görev alanlar ve görev aldıkları bölümler şöyledir:

“Yönetim Kurulu Başkanı: Agah Sırrı Levent

2. Başkanlığa: Ord. Prof. Dr. İlhami Cıvaoğlu

Genel Yazmanlığa ve Derleme-Tarama Başkanı: Ömer Asım Aksoy

Saymanlığa: Uluğ İğdemir

Terim Kolu Başkanı: Hikmet Dizdaroğlu

Sözlük Kolu Başkanı: Cahit Öztelli

Gramer Kolu Başkanı: Prof. Dr. Vecihe Hatipoğlu

Yayın ve Tanıtma Başkanı: Salah Birsel” (İmzasız, 1 Eylül 1963, 2).

Yazar her yıl Türk Dil Kurumu tarafından düzenlenen ödül törenine 1963 senesinde katılan eser sayısını ve ödül alan eserleri bize bildirmektedir. Aynı sene yarışma kapsamında (hikâye, roman, şiir, çeviri, deneme-eleştireme, gezi, röportaj ve bilim eserleri) türlerinde verilmekte olduğunu aynı zamanda 37 eserin de bu yarışmaya katıldığını söylemektedir (İmzasız, 15 Ekim 1963, 2).

1.12. Konuşma ve Yazı Dili ile İlgili Yazılar

Dil özleşmesindeki amaçlardan biri de yazı diliyle konuşma dilini birleştirmektir. Halktan uzak, yabancı kelimelerle dolu yazı dili konuşma diline çok uzaktı. Önce bu ayrımın giderilmesi gerektiğini düşünen aydınlar yazı dilini konuşma diline yaklaştırmaya çalışmışlardır. Konuşma dili hususunda da bazı çıkmazlar mevcuttur. Öncelikle konuşma dilindeki kıyasın ne olacağı bir muammadır.

Bu meselelerin çözüme kavuşması adına *Varlık* dergisinde birçok yazı kaleme alınmıştır. Bunlardan biri olan “*Şifahi ve Tahrirî Nezaket*” başlıklı yazıda Yaşar Nabi konuşma dili ile yazı dili arasındaki farkın oldukça azaltıldığına dikkat çekmektedir. Artık konuşulduğu gibi yazmanın çok doğal karşılandığını aksi hareketin kusur sayıldığını bildirmiştir. (Nayır, 15 Haziran 1941, 551).

Bu konunun yanında yazı diliyle konuşma dili arasında nezaket formüllerinde git gide artan bir farklılaşma olduğuna dikkat çekmiştir. Yazı dilinde öz Türkçe sözcükleri kullanmaya özen gösterirken konuşma dilinde bu duruma pek önem verilmediği belirtilmiş yazılarda kullanan “saygılarımızı sunmak” tabirinin konuşma dilinde hürmet veya ihtiramata dönüşmesi örnek gösterilmiştir. Bu durumun alışkanlıklardan ileri geldiğini fakat gelecek nesillere bu yabancı sözcükleri aktarmanın doğru olmayacağını işte bu yüzden alışkanlıklardan fedakarlık etmek gerektiğini vurgulamıştır (Nayır, 15 Haziran 1941, 551).

Varlık dergisinin 411. sayısında yer alan “Diyorlar ki” bölümünde “Konuşma Dili” başlığını taşıyan bir anket yer almaktadır. Anketteki soru şöyledir:

“Halkın konuşma dili edebiyat dili olamaz, diyorlar, bu konuda ne düşünüyorsunuz?” (Diyorlar ki, 1 Ekim 1954, 5).

Bu soruya alınan cevaplar söyleyenin ad, soyad bilgisi ile sırasıyla verilmiştir. Alınan bu cevaplar anketteki sıralamaya göre aşağıda verilmiştir.

Orhan Hançeroğlu bu soruya verdiği yanıtta halkın konuştuğu dil diye ayrı bir dil çeşidinin olmadığını, ulusun konuştuğu bir dil olduğunu halkı, aydını, bilgini, sanatçısının o dili konuştuğunu ve yazdığını dile getirmiştir. Halkın konuştuğu dilden kasıt devrik tümce ise bunu ne halkla ne aydınla ne de sanatçıyla sınırlandırılabileceğinin altını çizmiştir. Devrik tümcenin herkes tarafından kullanılabilir bir deyiş biçimi olduğunu halkın da sanatçının da bunu kullanabileceğini söylemiştir. Devrik tümcenin dile zenginlik getirdiğini yeni anlamlar kattığını ifade ederken bazı kişilerin sandığı gibi düz tümcenin zorla ters yüz edilmiş biçimi olmadığını vurgulamıştır. Devrik tümcenin bir dil zorlaması olmadığını bunun doğal sonucu olarak Türkçe edebiyatının elbette devrik tümcenin sağladığı çeşitli anlamlardan faydalanacağını dile getirmiştir (Diyorlar ki, 1 Ekim 1954, 5).

Konuşma dilinin edebiyatın da dili olduğunu bunu anlamak için bir kere o günün şiirinin, hikayesinin, romanının diline bakmanın yeterli olacağını dile getiren Kudret Aksal eskiden konuşma ve yazı dili olmak üzere iki dilin ayrı edebiyatları

olduğunu söylemiştir. Zamanla bu iki edebiyatı birleştirme ihtiyacı doğmuştur. Bunun sonucunda divan edebiyatı ile halk edebiyatı dili ikilemden kurtulmuş olunduğunu belirtmiştir. Sanatçının bir görevinin de halkın konuşma dilini kaynak sayarak ondan arınmış, işlenmiş sağlam bir yazı dili çıkarmak olduğunu söylemiştir (Diyorlar ki, 1 Ekim 1954, 5).

Oktay Akbal konuyla ilgili düşüncelerini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Sanat alanında kesin sözlerinden kaçınmak gereğine inanıyorum. Halkın dili ve edebiyatın dili diye bir ayırım yapmaya karşıyım bir edebiyatçı ister halkın dilini eserinin malzemesi olarak alır, kullanır ister tamamen halkın konuşma dilinden uzak bir dille bir edebiyat diliyle eserini yazar bu tamamen yazarın kişiliğini ilgilendirir. Önümüzde unutulmaz örnekler var: Hüseyin Rahmi, Ahmet Rasim gibi halkın dilini kullanarak edebiyat eseri yaratan yazarlar yanında halkın konuştuğu dille en küçük bağı olmayan bir edebiyat dilini kullanan Yakup Kadri, Abdülhak Şinasi gibi usta san'atçıları görebiliyoruz. Demek istediğim, her edebiyatçının kendi dili vardır. İster halk dilinden faydalanır, ister yepyeni bir dil yaratır. Bu onun kişiliğini, ustalığına ait bir şeydir. Zaten sanatta da önemli olan, kişilik sonra da ustalıktır.” (Diyorlar ki, 1 Ekim 1954, 5).

Edebiyatın sanatçının kendine özgü dili ile meydana geldiğini fakat bu dilin halk konuşmasındaki söz dizimlerinden, cümle kuruluşlarından faydalandığı ölçüde geleceğe kalma şansının çoğaldığını söyleyen Behçet Necatigil; Evliya Çelebi, Ahmet Rasim ve Hüseyin Rahmi'nin ciltler dolusu eserlerinde hala okunan kısımların halk konuşmasında olduğu gibi almalarından kaynaklandığını dile getirmiştir. Aynı durumun şiir için de geçerli olduğunu sözlerine eklemiştir (Necatigil, 1954, 11).

Halkın konuşma diliyle “sade dil”i birbirinden ayırmak gerektiğine dikkat çekmiştir. Şairin eserinde sade bir dil “halkın anlayabileceği” bir dil kullanması demek halkın konuşma dilini ve özelliklerini kullandığı anlamına gelmediğini söylemiştir. Halkın kendi dilini gösteren kendi diliyle, kendi diline yakın konuşan yazarları tercih ettiğini de cümlelerine eklemiştir. Edebiyatın dilinin, halkın konuşması ve sanatçının yaratıcılığı olmak üzere iki kaynaktan geldiğini belirtmiştir

(Necatigil, 1954, 11).

Yazı dili ve konuşma dili arasında küçük bir fark olduğunu kişinin konuşurken az düşündüğünü fakat yazarken kendini daha sorumlu gördüğü için çok daha dikkatli yazdığını ifade etmektedir. Yazı diliyle konuşma dilinin farklı olabileceğine fakat Edebiyat dili ve halk dili diye bir ayrımın olamayacağına dikkat çekmektedir. Halk dilinin de edebiyatı oluşturabileceğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Halk ağzından gelen halk edebiyatı, aydın olmayanların, bilgisizlerin edebiyatı demek değildir. Halk edebiyatı yapanlar da pek âlâ çağlarının, çevrelerinin aydın kişileriydiler. Bunun en güzel örneği Şah İsmail’dir. Halk edebiyatındandır onun yazıları.” (Necatigil, 1954, 11).

Son olarak yazı dilinin konuşma dilinden çıkması gerektiğini vurgulamış ve yazısını bitirmiştir.

İhsan Akay konuşma dili-yazı dili hakkında üç ayrı fikir ayrılığı olduğunu şu sözleriyle ifade etmektedir:

“Yazı dili, konuşma diline kucak açmalı diyenler. Bunun aksine, hayır konuşma diliyle yazmalı diyenler var. Bir de, yazı dili ve konuşma dili diye ayrım yapılmaz, bir milletin dili tektir diyenler var.” (Akay, 1 Nisan 1955, 7).

Konuşma dili deyince akla halkın, yani milletin, vatandaşların meramlarını anlatmak için her gün kullandıkları dil; yazı dili deyince ise konuşma dili gibi tıknafes ve kesik olmayan, gramer kurallarına boyun eğen dil akla geldiğini belirtmiştir. Yazı dili ve konuşma dilinden bahsedenden uzun cümle, kısa cümle meselesini belirtmediklerini daha çok devrik cümle meselesi üzerinde durduklarını ifade etmektedir (Akay, 1 Nisan 1955, 7).

Yazı dili, konuşma dili davasının sadece Türkçeye has bir dava olmadığına başka dillerde de bu konunun tartışıldığına dikkat çekerek özellikle Fransız dilinde bu tartışmaların önemli yer edindiğini bildirmektedir. Bu davanın da bize Batıdan gelmesinin muhtemel olduğunu devrik cümle hareketini bizde B. Ataç’ın yarattığını belirtmiştir (Akay, 1 Nisan 1955, 7).

İhsan Akay yazı dili ile konuşma dilinin ayrılığının görmemezlikten gelinemeyeceğini; gramer kurallarına uygun, düzgün ve uzun cümlelerle yazmaktan hoşlanan yazarların olduğu gibi konuşma tarzında kuralları parçalayıp çiğnemekten hoşlanan yazarların da olduğunu dile getirmektedir. Yazı dili taraftarlarının konuşma dilinin bütün konular için elverişli olmaması yönünden haklı göründüklerini hikaye, roman, oyun ve deneme alanında konuşma dilinin başarılı örnekler vermiş olduğunu ancak soyut felsefe ve psikoloji bahislerinin de kesik, devrik cümlelerle anlatılmasının uygun olmayacağını belirtmektedir. Tüm bunlara rağmen ise varlığını ve canlılığını ispat etmiş konuşma dilinin bazı konularda iyi örnek verememesi yüzünden tamamıyla yazıdan çıkarmanın yersiz olacağını da altını çizmiştir (Akay, 1 Nisan 1955, 7).

1.13.Sözlük ve Kılavuzlar ile İlgili Yazılar

Bir dilin en önemli ihtiyaçlarından biri de şüphesiz sözlük, ansiklopedi ve kılavuzlardır. Özellikle bir dilin özüne kavuşması ve geniş kitlelere ulaşabilmesi için bu kaynaklar önem arz etmektedir. Bu bağlamda dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de bu kaynakların en doğru şekilde hazırlanıyor olmasıdır. Özellikle cumhuriyet dönemi için bu konu daha da önemli hale gelmiştir çünkü yeni harflerin kabulüyle sözlük ansiklopedi vb çalışmaların yeni alfabeyle yapılması gerekmektedir. Bu çalışmaların ilk olması itibarıyla de titiz davranılması lazım geldiği gibi geniş kapsamlı bir kaynak oluşturmak da önemlidir. Yalnız dilin tam manasıyla teşekkül etmemiş olması, her geçen gün yeni kelimelerin eklenmesi vb sebeplerin kapsamlı bir kaynak hazırlamayı geciktirdiğini görmekteyiz.

Bu noktada Yaşar Nabi'nin kaleme aldığı yazı dikkate değerdir. 1941 yılında çıkarılmaya teşebbüs edilen İnönü Ansiklopedisi o dönem için büyük ses getirmiştir. Bu haber günün gazetelerinde yer bulmuş ve bu Türk ansiklopedisi haberi sevinçle karşılanmıştır (Nayır, 1941, 289).

O zamana kadar böyle bir çalışmanın yapılamama sebebi olarak Yaşar Nabi dildeki inkılâp hamlesinin henüz durulmamasını göstermektedir. Millettin kısıtlı servetinden hesapsız emek ve para harcamayı gerektirecek böyle bir girişimin ilerleyen zamanda dilde meydana gelebilecek değişiklikler yüzünden birden bire

eksik, kusurlu hatta işe yaramaz bir hale gelmesi ihtimalinin böyle çalışmaların yapımını geciktirdiğini söylemiştir (Nayır, 1941, 289).

Dil bahsinde sayısız problemlerden biri de konuşma dili ile yazı dili arasındaki farktır. Bu durumu yok etmek adına çalışmalar yapılırken asıl sorunun kültür dilini konuşma dilinin dar kelime dağarcığına sıkıştırmak olduğu görülmüştür. Konuşma dilinde mevcut olmadığı için yazı dilinde adsız kalan kavramların ne olacağını sorgulayan Yaşar Nabi dil inkılâbında amacın dili yabancı unsurlardan temizledikten sonra elde kalanlarla kıt kanaat geçinmek olmadığını altını çizmiştir. (Nayır, 1941, 289).

Durum böyle olunca dil meselesinin bir neticeye bağlanmasını bekleyerek yeni çalışmaların geciktirilmesinin çok da mantıklı olmayacağı belirtilmiş ve zamanla değişecek olanın sadece kelimeler olacağı eserlerin özünün değişmeyeceği vurgulanmıştır. Bu yüzden ilerde bir kısım kelimelerin değiştirilip eseri tekrar basmak zahmetine girişmemek için yapılabilecek bir çalışmaya girişmekten korkmanın affedilemeyecek bir suç olacağını söylenmiştir (Nayır, 1941, 290).

Nabi devletin böyle önemli bir çalışmaya sıkıntılı olan bir süreçte yer verebilmiş olmasının takdire şayan olduğunu şu sözleri ile ifade etmiştir:

“Bu kadar uzun ve geniş bir kültür hareketine girişme kararının, devletimizce, dünyanın öyle en buhranlı bir anında verilmiş olması da bizi ayrıca memnun etmektedir. Zira bu hâdise, Türk milletinin, en tehlikeli anlarda bile, asla soğukkanlılığını ve kendine güvenini kaybetmediğini ve medenî dünyanın en barbarca bir boğuşmaya sahne olduğu bir sırada yüksek bir medeniyet eserine girişmekte tereddüt etmediğini göstermektedir. Gene bu karar göstermektedir ki Millî Şefimiz ve inkılâp rejimimiz, dil ve kültür yükselişini, bir memleketin millî müdafaa tedbirleri arasında yer alacak kadar ehemmiyetli bir hareket addetmektedirler. İrfan hayatına emeklerini ve ömürlerini vakfetmiş olanlar için bundan büyük bir mükâfat olabilir mi” (Nayır, 1941, 290).

Yine bir diğer mevzu “Fransızca-Türkçe Resimli Büyük Dil Kılavuzu”dur. Ragıp Rıfkı Özgürel yazısında Kanaat Kitabevinin Fransızca “*Nouveau Petit*

Larousse Illustré” isimli lûgatından tercüme ettirip iki cilt halinde çıkarttığı lûgâta ilgili bazı konulara değinmiştir. Basım aşamasından önce çalışmayı incelediğini birçok yanlış tespit edip düzeltmelerde bulunduğunu ve kılavuzun bu şekilde basımının doğru olmayacağını belirtmesine rağmen eski haliyle 8 liradan satışa sunulduğunu dile getirmiştir. (Özgürel, 1936, 248).

Lügatte olan eksiklere örnekler vererek şu cümlelerle eksik bulduğu noktaları sıralamıştır:

“Hulâsa: Saydığım şu birkaç misalden :1 – Lûgat metninin yanlış tercüme edildiği; 2 – fennî tabirlerin yazılmadığı ve yazılanların ise tamamen yanlış olduğu; 3 – Kitabın baş tarafındaki bibliyografya başlığı altında, eserin ehemmiyetini gözde büyütmek veya süs olmak üzere yazılan 41 eserden hiç birine bakılmadığı anlaşılır.” (Özgürel, 1936, 250).

Yazısına son verirken yaptığı bu tenkidi ve incelemeyi beğenmeyenlerin bulunabileceğini söyleyerek asıl amacının hususî şahısların değil, Türk gençliğinin ve Fransızca ile meşgul olan vatandaşların menfaatine hizmet etmek olduğunu belirtmiştir (Özgürel, 1936, 250).

1.14.TDK ile İlgili Yazılar

Türk Dili Tetkik Cemiyeti adıyla 12 Temmuz 1932 tarihinde Atatürk’ün talimatıyla kurulan Türk Dil Kurumu kurulduğu andan itibaren önemli işlere imza atmıştır. Özellikle dil devriminde önemli bir görev üstlenmiş ve çalışmalarına hızla devam etmiştir.

Varlık dergisinde imzasız ele alınan Öz Dil İçin adlı yazıda Türk Dil Kurumunun gazetelere ve dergilere mektup yollayarak Osmanlıca sözlerin o tarihten sonra yazılarda kullanılmamasını, böyle kelimeler geçerse değiştirilmesini rica ettiği bilgisi aktarılmaktadır. Yazıda bu karardan sonra *Varlık* dergisin sergilediği tavır açıkça şu şekilde ifade edilmektedir : *“Biz, dil kurumunun, Türk dilinin özleşmesi için yaptığı bu içten dileği bütün yazı arkadaşlarımıza bildirirken, kendilerinden, çıkan listeleri gözden geçirmelerini ve bundan böyle o kelimelerin osmanlıcalarını yazılarında kumlanmamalarını dileriz”* (İmzasız, 1 Haziran 1935, 3).

Ancak *Varlık*, baştan başa imzalı yazılarla çıktığı ve bir san'at dergisinde neşredilen eserlerin, hatta bir virgülüne bile dokunmamayı en esaslı ödev saydığı için, Osmanlıca kelimeleri değiştirmek hakkını kendilerinde görmediklerini belirtmektedir. Kelimelerin değiştirilmesinin çevrilmecilik adına kötü ve sanat adına hoş olmayacağını belirtmektedir. Aynı zamanda tüm yazıların gözden geçirilmesinin de zor olacağından bahsedilerek konuyla ilgili şöyle biraçıklama yapılmıştır:

“Elimizde beş sayı sonra çıkacak yazılar vardır, bu yüzden, listeleri günüü günüüne takip etmek bilim için imkânsız olacaktır. VARLIK öz türkçe savaşında en önde yer almayı kendisi için bir ödev sayar. Ancak, söylediğimiz noktalar göz önünde tutularak, bu işi günüü günüüne yapamazsak bağışlanacağımızı umuyoruz. Öz dil işini başarmak için bütün güvenimiz yazı arkadaşlarımızın yardımındadır” (İmzasız, 1 Haziran 1935, 3).

Türk Dil Kurumu tarafından çıkarılan ve dilbilim (linguistique) alanındaki değerli yayın ile tanınmış olan Belleten'in ikinci serisinin 5. ve 6. sayıları bir arada olarak yayılmakta olduğu belirtilmektedir. Sekiz formalık dolgun bir cilt teşkil eden bu birleşik sayı sekizinci dil bayramı sebebiyle Kurum tarafından Millî Şefimize ve büyüklerimize gönderilen telgraflarla bunlara gelen cevaplar ve gene bu dil bayramı dolayısıyla Kurum genel Sekreteri B. İbrahim Necmi Dilmen'in radyo ile verdiği söylevi ile başlamaktadır. B. Necmi Dilmen'in bu söylevi kurumun şimdiye kadar yapılmış olan çalışmaları ile şimdi üzerinde çalışmakta olduğu işler hakkında halkı aydınlatması bakımından çok dikkate değer mahiyette olduğu belirtilmektedir. Yapılan çalışmaların en önemlisinin Genel Sekreterin hazırlamakta olduğu yaşayan dilin bütün kelimelerini barındıran “Türk Sözlüğü” olduğunu vurgulamaktadır. Bu konunun önemini belirten sözler şunlardır:

“Gerçekten bugün dil alanında çalışanları bir yana bırakınız, hattâ orta okul talebelerinin bile eline tereddütsüz verebileceğimiz güvenilir bir lughatimiz mevcut değildir. Böyle bir lughate ait çalışmaların kısa zamanda ortaya güzel bir eser koyacağından şüphe etmiyoruz” (İmzasız, 1 Ocak 1940, 287).

Bunun dışında Kurumca yapılmış ve yapılmakta olan işler özet geçilerek şöyle ifade edilmektedir:

“Birinci cildi çıkmış olan *Söz Derleme Dergisi* 4,5 ciltlik ve içinde 35-40 bin halk sözü bulunacak bir eser teşkil edecektir. Öte yandan Kurum Halk ağzında dolaşan atasözleri, masallar, bilmece, maniler ve türküleri de toplatmış ve bu suretle 15 bine yakın folklor fişi elde etmiştir. Radlofun dört büyük cilt tutan *Türk Lehçeleri Lugatı Denemesi*’nin terciimesi tamamlanmış, Pekarski’nin *Yahut Dili Sözlüğü* basılmaya başlanmıştır. Dilimizin *Orhun* harfleri ile en eski yazısının menşei hakkında Ahmet Cevat Emre’nin çok değerli bir araştırması *Türkçe ve Fransızca* olarak basılmış, Hüseyin Namık *Orhun’un Eski Türk Yazıtları* adlı üç ciltlik eseri de neşredilmiştir.” (İmzasız, 1 Ocak 1940, 287).

Son olarak ise yayımlanan yazı şöyle sonlanmaktadır:

“Bunun ardından, son zamanlarda dil sahasında vukua gelen hâdiselerle dil konusu üzerinde yapılmış olan neşriyatın bir bibliyografyası Kurum uzmanlarından B. Dilaçar tarafından dikkatle tesbit edilmiş bulunmaktadır. Bu yazı da dil üzerinde durmayı ve düşünmeyi sevenleri yakından ilgililecek bir mahiyet arz ediyor.

Dil kurumun, bu kadar değerli, vesikalı etütleri ve malûmatı bir araya toplayan belleteni, yalnız dil bilgilerinin değil, dille ilgili bütün aydınların istifade ile okuyacakları, kendi alanlarında tam bir başarı ile çalışan, en iyi neşir organlarımızdan biri olarak ve tebrike değer.” (İmzasız, 1 Ocak 1940, 288).

TDK’nin başardığı işler yazıda dikkatlere sunulmuştur. Çalışmaların devam ettiği ve her geçen gün bir yenisinin eklendiği de görülmektedir. TDK’nin yaptığı çalışmalardan yararlanarak yazı ele alan Mahmut Ragıp yazmış olduğu yazının girişine şu sözlerle başlamıştır:

“Son günlerde birkaç mecmuaya verdiğim yazılar hep bibliyografya notlarına benzedi; âdetamesleğimin ve haddimin sınırlarını aşmış gibiyim. Buna biraz zaruret vardı: hem birer nüshası namuna imzalanmak lûtfunda bulunulmuş olan bazı eserleri birden okuyup teşekkür ve intibâlarımı yazmaya kalben mecburdum, hem de candan takdir duygularımın sebeplerini anlatmadan edemezdim. *Türk Dil Kurumu*’nun bir yayının ele alıyorum.” (Gazimihal, 15 Haziran 1940, 574).

Yazar Gagauz Türk'lerine ait olan bir kitap vasıtasıyla *Varlık*'ta bundan önce çıkan iki yazısında ele aldığını belirtmiştir. Bazı düşüncelerine belli başlı olmakla 14 üncü asır başında San Saltuk Dobricasından Karesi Beyliğine göçen Türkler meselesine paralel olarak birkaç karşılamayı daha göstermiş olmak üzere T.D.K. Söz Derleme Dergisi'nden "Ece" kelimesini ele almaktadır (Gazimihal, 15 Haziran 1940, 574).

Yazar "E" harfinin ve sözlükte Aca, Ace, Âcı, Aco, Apca, Ece, Aça, Ade gibi kelimelerin manalarının karşılaştırıldığını belirtmektedir. Kendisinin Ece kelimesine değineceğini belirtmektedir. "*Ben, Ece ve Eçe kelimesinin eski Karesi Beyliğinde bir nevi lâkap, bir kabile ismi mâhiyetleriyle görmüş olduğu revaca dikkati celbetmekle iktifa edeceğim.*" sözleriyle de belirtmektedir. Ece Bâlî (Elde Bâlî), Ece Yakup ve Ece, Rumeli'ye kati olarak geçen Karesili beylerden olarak Evliye Çelebi'nin olduğunu ifade etmektedir. Kösemihal, Gelibolu halkı arasında en çok kullanılan isimler arasında Ece Oğlu adını da gösteren Evliya Çelebi, Ece sözünün Germiyanlılarca "kardeş" anlamında kullanıldığını aktarmaktadır. Yazar "*Diğer yandan Camiüddüvel isimli kıymetli eserin dediğine göre Dobrica'dan Karesi' ye göçen Batınî Türklerin reisi de bir Ece Halil idi: Sonradan Osmanlı ümerası silkne giren Ece Bey işte bu zatmış. Ece Ovası ona mensupmuş.*" diyerek eklemektedir. Bu yazdıklarını desteklemek amacıyla bir tabloya yer vermiştir. Verilen tabloya göre: "*Ece Bey, kardeşi Hacı İl Bey (Ece II Bey olacak?) ve Şeyh Bedriiddin Simavi hep akraba idiler, nesepleri Selçuk oğullarına çıkıyordu. Evrenos'un şeceresi de aynı asla çıkıyor. Demek ki hepti Ece kavmindendi.*" şeklinde ifade etmektedir.

Mahmut Ragıp son olarak ise şu sözlerle yazısını bitirmektedir:

"Böyle dil (ve ilâveten folklor) malzemesinden faydalanmak imkanları doğdukça tarihimizin nice meçhullerini aydınlatmaya imkân hâsıl olabileceğine şu mütevazı yazım ayrıca misal olabilir" (Gazimihal, 15 Haziran 1940, 576).

Yazılar incelendiğinde TDK'nin çalışmalara takdir edildiğini görmekteyiz. Aynı zamanda kurumun çeşitli çalışmaları ve ortaya konulacak eserleri desteklediğini *Varlık*'ta karşılaştığımız duyuru yazısından da anlamaktayız. Dil Kurumununverdiği ödülün duyurusunda okuyuculara şu sözlerle seslenilmiştir:

“Bu sayınızı makineye verirken sevinerek öğrendiğimize göre Cahit KÜLEBİ'nin Yeşeren Otlar kitabı Türk Dil Kurumu'nun koyduğu sanat eserlerine ait 3500 liralık ödülü kazanmıştır. Okuyucularımıza bildirirken aziz şairimizi de kutlarız.” (Duyuru, 1 Ekim 1955, 15).

1957 Temmuzunda toplanan sekizinci Türk dil kurultayında varılan kararlarla yeni bir döneme girildiğine dikkat çeken Orhan Hançeroğlu bu kararlara uygun olarak kurumun bundan sonra yapılacaklarının İstanbul Üniversitesi Profesörler evinde toplanan yönetim kurulunda görüşüldüğü ve tartışmalar sonucunda dokuzuncu dil kurultayı toplantısına kadar geçecek üç yılda yapılacakların, bilimsel araştırmaların, derlemelerin, yayınlanacak kitapların kararlaştırıldığını bildirmektedir (Hançeroğlu, 15 Ekim 1957, 5).

Türk Dil kurumunun beş dil alanına uzattığı beş kolla çalıştığını belirtmiş ve bu kollar ile ilgili bilgileri kolların başkanlarıyla birlikte sıralayarak vermiştir. Aşağıda bu kollar sırasıyla Hançeroğlu'nun kendi cümleleriyle vermiştir:

“Bu kolların birincisi Derleme-Tarama koludur. Başkanlığına değerli bir dilci, Ömer Asım Aksoy, getirilmiştir. Bu kol bugüne kadar altı cilt söz derleme dergisi, iki cilt tarama dergisi, beş cilt tanıklarıyla tarama sözlüğü hazırlanmış, yayınlamıştır. Bu ciltler eski metinlerimizdeki dil cevherlerinin çoğunu bir araya toplamış bulunuyor. Önümüzdeki üç yılda, uzun yılların yorucu çalışmalarıyla derlenip toplanan bu yapıtlar süzülecek, düzeltilecek, tamamlanacak, olgunlaştırılacaktır. Söz derlenmesi 1959 Mayısında bitmiş olacaktır. Bu yeni derlemeler eski derlemelerle birleştirilerek daha olgun bir derleme sözlüğü yayınlanacaktır. Tanıklarıyla tarama sözlüğünün beş cildine yeni fişler katılarak tek kitap yapılacak, bir yandan da kitap taramalarına hız verilecektir. Bundan başka masal, mâni, türkü gibi sözlü halk edebiyatının da derlenmesine başlanacaktır.

İkinci çalışma kolu, sözlük koludur. Bu kolun başında Dr. Mehmet Ali Ağakay vardır, önümüzdeki üç yılda Türkçe sözlüğün genişletilmiş üçüncü baskısı yapılacak, yabancı dil sözlükleri hazırlanacak, sade Türkçe kılavuzunun genişletilmiş ikinci baskısı yapılacak, Etimoloji sözlüğüyle resimli okul sözlüğü yayınlanacaktır.

Kurumun üçüncü çalışma alanında Terim kolu uğraşmaktadır. Bu kolun başkanlığını Yunus Kazım Koni üstüne almıştır. Sayın Koni üç yıllık programını orta öğretim terim cep kılavuzları, bilim sözlükleri, teknik terimler kılavuzu çalışmalarına yönelmiştir. Dil kurumunca hazırlanan orta öğretim terim cep kılavuzunun birinci cildi 1943 yılında Milli Eğitim Bakanlığınca bastırılmıştı. İçinde Astronomi, biyoloji, botanik, zeoloji, jeoloji, kimya, fizik, matematik, coğrafya terimleri vardı. Tükenen yeniden basılması gereken bu ciltle birlikte bastırılacak ikinci ciltte tinsel bilimlerle sanat, becerik terimleri yer alacaktır. Birinci cilt 1958 yılında, ikinci cilt 1959 yılı sonunda basılmış olacaktır. Bilim sözlükleri henüz olgunlaşmamıştır, üç yıl içinde bir kaçının bitirileceği umulmaktadır. Teknik terimler konusunda 1949 yılında bir broşür bastırılmış, bu broşürde 1400 sözün iki dilde dizini yapılmıştı. Teknik terimleri cep kılavuzu 1959 yılı sonunda hazırlanmış olacaktır.

Dördüncü çalışma alanı çok önemli bir alandır, gramer alanı... Gramer kolunun başkanı Doçent Dr. Samim Sinanoğlu'dur. Önümüzdeki üç yılda Ana Gramerin hazırlanması için gerekli çalışmaları sağlayacak, bu büyük iş hazırlanadursun, en kısa zamanda bir Kılavuz gramer yayınlanacak, bir imlâ soruşturması düzenlenecektir. Değerli Doçentin omuzlarına aldığı yük, görüldüğü gibi, en ağır yüklerden biridir. Gene görüldüğü gibi bu alanda kesin sonuçlara varmak da kolay olmayacaktır. Gramer kolu, Ana gramer çalışmaları için, aralarında bir çok Üniversite üyesi bulunan uzmanların vermiş buldukları dokuz rapordan faydalanarak bir plân hazırlamıştır. İmlâ klavuzunun da altıncı baskısı yayınlanacaktır. Yeni gelişmeleri, tamamlamaları kapsayan bütün bu yeni baskılar yeni çalışmaları gerektirmektedir. İmlâ kılavuzunun altıncı baskısı 1957 yılı sonunda elimize geçmiş olacaktır.

Beşinci kol, yayın koludur. Genç ve çalışkan Doçent Dr. Gündüz Akıncının başkanlığında çalışacaktır, önümüzdeki üç yılda. Türk dili dergisinin aranan bir dergi olmasını sağlayacak, Belleteni geliştirecek, Türk dili üstünde çeşitli kentlerde konferanslar tertipliyecek, armağanları yönetecektir. Baskıya verilmiş bulunan Türk dilinin imlâsı üstünde soruşturma, sözlük, Türk dili araştırmaları, Belleten, Sekizinci dil kurultayı bildirimlerini 1958 yılı içinde yayınlamış olacaktır” (Hançeroğlu, 15 Ekim 1957, 5).

Bu yapılacakların yanı sıra Türk Dil Kurultayı bilim ve sanat armağanlarının şiir, hikaye, roman, tiyatro, derleme-eleştirme-gezi, çeviri, bilim olmak üzere yedi alanda verilmesinin kararlaştırıldığını söyleyen Haçeroğlu bütçe olarak her alana bin beşer yüz lira verileceğini bildirmiştir (Haçeroğlu, 15 Ekim 1957, 5).

Yayın kolunun, yayın komisyonu ve sekizinci Türk Dil Kurultayı kararlarına uygun olarak gerçekleştirmesi gereken iki büyük işi daha olduğunu belirtmiştir. Bunlardan birinin Atatürk'ün Nutkunu özleştirmek ve en genç kuşaklarca anlaşılabilirliğini sağlamak, diğerinin ise Nurullah Ataç'ın dil konusundaki yazılarını bir araya getirip bastırmak olduğunu ifade etmiştir (Haçeroğlu, 15 Ekim 1957, 5).

Türk Dil Kurumunun büyük işler başardığını şu cümlelerle ifade etmiştir:

“Görüldüğü gibi, Türk dili çalışmaları, büyük bilim metodları içinde, bir an önce dilimizin Atatürkten aldığı tuzla, en yetkili ellerde ve bilim metodları içinde özleşmesini sağlamaya yöneltilmiştir. İlgisizler söylene dursun, amaca giden yol çoktan yarılanmıştır.” (Haçeroğlu, 15 Ekim 1957, 5).

TDK ile ilgili bilgilerin, yapılan işlerin, toplantıların ve alınan kararların, yapılan değişikliklerin dergide paylaşıldığı görülmektedir.

Derginin Ayın olayları başlıklı imzasız yazısında *“Türk Dil Kurumunun genel kurul toplantısı niteliğinde olan Dil Kurultayı, 7 temmuzda, Ankara'da Dil, Tarih- Coğrafya Fakültesi binasında Milli Eğitim Bakanımız Mustafa Üstündağ'ın konuşmasıyla açılmış, 4 günlük arastır bir çalışmadan sonra 10 temmuzda T.D.K. nin yeni Yönetim Kurulunu seçerek görevini tamamlamıştır.”* bilgisi yer almaktadır. 35 üyeli kurulun kadroyu koruduğu belirtilmektedir. Yeni yönetim kurulunun iş bölümüne devam ederek Prof. Sena Meray'ı başkan Prof. Macit Gökberk'in genel sekreter olarak, Tarama ve Derleme ve Tarama Kolu Başkanı olarak ise Ömer Asım Aksoy getirilmiştir. Öteki kol başkanlarının isimleri de: Kemal Demiray, Terim kolu: Emin Özdemir, Yayın ve Tanıtma Kolu: Cahit Külebi, Sayman Üye: Mehmet Salihoğlu olduğu belirtilmektedir (İmzasız, 1 Ağustos 1974, 2).

TDK'nin yaptığı işlerle ilgili Ahmet Köklügiller'in yazısından bilgi edinmek mümkündür. Ahmet Köklügillerinyazısında tırnak içerisinde bastırarak belirttiği "*Türk Dil Kurumu kamu yararına çalışır devrimci bir bilim derneğidir.*" sözününtüzüğüün beşinci maddesinde bulunduğunu ifade etmektedir. Köklügiller aktardığı maddeleri belirtmek gerekirse bunlar şöyledir:

- a) Yazılı ve sözlü kaynaklardan Türkçe ile ilgili derleme ve taramalar yapılacak,
- b) Türkçe'nin gelişme ve özleşmesine yarayacak sözlükler hazırlanacak,
- c) Türkçe dilbilgisi üzerinde incelemelerde bulunulacak, tarihsel ve karşılaştırılmalı dilbilgileri hazırlanacak,
- d) Türlü bilim, sanat ve teknik kollarında kullanılan terimlere Türkçe karşılıklar ve bulunacak,
- e) Yeni kuşaklarda anadili bilinci kökleştirilecek, dil sevgisi geliştirilecek, bu amaçla resmi ve özel kuruluşlarla işbirliği yapılacak yayınlar yapılacak, ödüller düzenlenecek,
- f) Türkçe ile ilgili temel yapıtlar yayınlanacak çevirtilecek, dergiler çıkarılacak,
- g) Başka kurumların dille ilgili olumlu çabaları desteklenecek.

1972'den bu yana düzenlenen üç kurultaya katıldığını belirten Köklügiller kurultay çalışmalarının genellikle sakin geçtiğini yönetim kurulu raporunun okunduğunu, üyelerin bunu eleştirdiğini, sonunda yeni dönemin çalışmalarını gerçekleştirmek için önerilen genel merkez listesi seçildiğini aktarmıştır. Katıldığı kurultayda da bu şekilde geçtiğini belirtmiştir. İki kişinin, Halim Yağcıoğlu ve Mehmet Önder'in üyelikten atılması dışında, önemli bir tartışma ya da çatışma olmadığı belirtilmektedir (Köklügiller, Eylül 1976, 15).

14. ve 15. Kurultayların çalışmalarının, geleneksel havanın dışında olduğu bununla beraber yeni ve genç üyelerin, kurumun durgun çalışma düzeninden kurtarılıp, toplumumuzun gelişme çizgisine paralel canlılığa kavuşması için çaba harcanıldığı ifade edilmektedir. Yapılan önerme, girişim ve fikirler can sıkıcı

tartışmalara yol açmış olsa da aslında yararlı oldukları ve bir canlılık getirdikleri kanısında bulunmaktadır (Köklügiller, Eylül 1976, 15).

Son olarak Köklügillerin şu sözlerini vermek yerinde olacaktır:

“Yazımı bitirirken. Kurultayda bazı arkadaşlarla imzalayıp, yeni yönetim kuruluma dilek olarak sunduğumuz bir duruma da değinmek istiyorum. Bazı üyeler var. Kurum çalışmalarını sırasında, yani kurultayda başka, dışarıda başka tutum içindeler hatta Kurultay çalışmalarını sırasında bile usul, vakit, mutab, tadil, müzakere, istirham, kâfi, irşad, binaenaleyh, bilhassa, maksat, musallat, intiba, tasvip buyurmak, isabet, tetkik etmek, emrivaki, batıl olmak, tanzim etmek, dendeniz, iptal, safha... vb. gibi sözcüklerle konuşan bu üyeler, zaman zaman kurumun amaçlarına ters düşen yazılar yazıyorlar; Kurumun düşmanlarıyla birlik oluyorlar. Bunlar, yönetim kurulunca izlenmeli, onur kuruluna verilmelidir. Olumsuz davranıştan belgelendirilmeli üyelikten atılmalıdır. Böylece, yararsız kişiler ayıplanıp, yerleri kuruma daha yararlı olacak kişilerle doldurulabilir0 bundan önceki yıllarda savsaklanan bu tutum artık bırakılmalı; yönetim ve onur kurulları daha titiz bir tutum içine girmelidirler.” (Köklügiller, Eylül 1976, 15).

Köklügillerin bu cümleleri dil kurulunun da içinde sıkıntılar olabileceğini göstermektedir. Kurulun üyelerinin özellikle dil hassasiyetine uygun davranışları beklenmektedir.

Bir başka ayın olayları *“T.D.K. ÖDÜLLERİ VERİLDİ.”* başlıklı yazısında 26 Eylül dil bayramını her zamanki gibi Türk Dil Kurumunda törenle kutlanıldığı aktarılmaktadır. Bu vesile ile dil kurulunca her yıl verilmekte olan T.D.K. ödüllerini 1973 yılında çıkmış eserleriyle şu sanatçıların kazandığı açıklanmıştır:

“Tutuklunun Günlüğü” adlı kitabı ile Attila İlhan şiir,

“İçe Dönük ve Atak” adlı kitabı ile Mehmet Seyda roman,

“Koca Denizde İki Nokta” adlı kitabı ile Zeyyat Selimoğlu hikâye,

“Üç Oyun” adlı kitabıyla Adalet Ağaoğlu tiyatro,

“Tekrarın Tekrarı” adlı kitabıyla Mehmet Doğan eleştiri,

“Eflatun’dan Devlet” adlı çevirisi ile Hüseyin Demirhan,

1974 yılı Bilim Ödülü ise “Orta Oyunu” adlı yapıtla Cevdet Kudret’e verilmiştir (İmzasız, 1 Ekim 1974, 2).

Yine bir Ahmet Köklügiller yazısında 12 Temmuz 1932’de Atatürk tarafından kurulan, devlet yardımı almaksızın onun bıraktığı kalıtla (mirasla) yaşayan Türk Dil Kurumu’nun 16. kurultayının 8-11 Temmuz 1978 tarihleri arasında toplandığını belirtmektedir. Ankara’nın yaz sıcağına rağmen büyük ilgi gösterildiği belirtilmektedir. İlk günden aksamadan yürütülen bir program olduğu ifade edilmektedir. Kurultay çalışmalarının, gelenekselleşmiş programa göre komisyonlar aracılığıyla yürütüldüğü hususu da ifade edilmektedir (Köklügiller, Eylül 1978, 10).

Köklügiller, 160 kurul çalışmaları derleme ve tarama, dilbilgisi, terim, yayın ve tanıtma, bütçe, plan, türe(hukuk) ve tüzük yarkurulları oluşturulduğu bununla beraber en yoğun çalışmaların yayın ve tanıtma ile bütçe-plan yarkurullarında yapıldığının ifade etmektedir. Yayın ve tanıtma çabalarının yeterli görülmediği ancak düzenli olarak Türk Dili Dergisinin çıkarılmasının beğenildiğini belirtmektedir. Genel değerlendirmeleri ve istekleri şu cümlelerde görmekteyiz:

“Terim kolunun çalışmalarının, öteki kollara göre daha başarılıydı. Geçen dönemde hekimlik, uygulam (teknik), fiziksel kimya... vb. gibi bilim dallarında oldukça önemli terim sözlükleri yayınlanmıştır...Derleme ve tarama kolunun yayınladığı Derleme Sözlüğü ve Tarama Sözlüğü çalışmaları övgüye değer görüldü. Derleme Sözlüğü’nün de kısa zamanda, tarama Sözlüğü gibi tamamlanması istendi. Ayrıca yeni derlemeler yapılması, örneğin halk yazınından seçilmiş bir seçkinin (antolojisinin) yayımlanması genel istekler arasındaydı.” (Köklügiller, Eylül 1978, 10).

Köklügiller daha önceki Dil ve öz Türkçe yazılarında olduğu gibi bu yazısında da öz Türkçeye olan yaklaşımını açıkça şu sözleriyle ifade etmektedir:

“Türkçe’yi özleştirme ve özelleştirerek geliştirme akımı, artık önüne geçilmez bir süreç olmuştur. Çoğu yeni sözcüklerin karşısına ilkin alaycı gülüşlerle ve sözlerle çıkanlar bile bir yıl geçmeden kolaylıkla ve ister istemez kullanır duruma,

hatta çoğu kez “severek kullanır” duruma gelmektedirler.” (Köklügiller, Eylül 1978, 10).

Son olarak ise Köklügiller şu yaklaşımı ile yazısını sonlandırmaktadır:

“Kuruma giren yeni üyeler, yönetimi almak istediklerini daha açıkça ortaya koydular. Yönetime neden istekli oldukları bir bildiriyle açıklandı. Sonuçta seçilemediler kaybettiler ama, bunların Türk Dil Kurumu'na “taze kan” getirdiklerinde herkes birleşti.” (Köklügiller, Eylül 1978, 10).

TDK dil hareketinde çok önemli bir misyonun olduğu ele alınan yazılardan da anlaşıldığı üzere ortadadır. Önemli işlere imza attığı belirtilirken yapılacak daha çok şeyin olduğu ilk günkü disiplinle devam etmek gerektiği de vurgulanmıştır. Kurum içinde bazı aksaklıklarla karşılaşılrsa da hiçbir zaman işlevini kaybetmemiş hep daha iyi işlere imza atmak için çaba sarf edilmiştir.

1.15. Türkçedeki Ek ve Heceler ile İlgili Yazılar

Yeni yetişen gençlerde dil bilgisi eksikliğinin okullarda verilen gramer derslerinin eksikliğinden kaynaklandığına dair bir algı olduğunu fakat aslında bunun gerçek sebebinin bu olmadığını belirten Yaşar Nabi bunun yeni bir hadise olmadığını geçmişten süregelen bir problem olduğunu belirterek bu problemin derslerdeki yetersizlikler dolayı değil başka sebeplerde aranması gerektiğini savunmaktadır (Nayır, 15 Mayıs 1941, 502).

Özellikle verilen dil bilgisi derslerinin sayıca yeterli olduğunu fakat sadece şekil olarak verildiği için yüzeysel olduğundan çok üzerinde durulmadığından bahsetmektedir (Nayır, 15 Mayıs 1941, 502).

Konum ve mevki olarak kendini yetiştirmiş bilim adamlarının ve kendi alanında uzman bilginlerin dahi bu dersleri ihmal ettiğini, bunun tek sebebinin bu kişilerin edebiyatı hafife almaları ve lüzumsuz görmeleri olduğunu dile getirmiştir (Nayır, 15 Mayıs 1941, 502).

Gençlerin okuma alışkanlıklarının olmadığını belirtirken çoğu edebi esere karşı sevgi ve alakalarının bulunmadığını daha çok gazete gibi gündelik yazıları

takip ettiklerini bu yüzden de Türkçelerinin bozulduğunu ifade etmektedir (Nayır, 15 Mayıs 1941, 502).

Sadece ilim ve fen alanında çalışan bilim adamlarının değil edebiyatla uğraşan ilim adamlarının dahi bu konuda üzerine düşenleri yapmadıklarını vurgulayarak fikir kavramını daha ön plana çıkarıp ifadeyi önemsemediklerine dikkat çekmektedir. İşte asıl mücadele edilmesi gereken konunun bu olduğunu bu zihniyeti yıkmaları gerektiğini vurgulamaktadır (Nayır, 15 Mayıs 1941, 502).

Dil inkılabıyla Arapça, Farsça yapılar, sözcükler ve ekler terk edilerek öz Türkçe için çaba sarf edilmeye başlanılmıştır. Beraberinde gelen sorunlar için çözüm yolları üretmek şüphesiz en gerekli ihtiyaçlardan biri olmuştur. Tam da bu açmazlardan birine yazısında değinen Yaşar Nabi sıfat eki ile ilgili ortaya çıkan sorunları açıklayarak konuyla ilgili sunulan yeni fikirleri de değerlendirmiştir (Nayır, 15 Mayıs 1941, 502).

Eski dönemde sıfat yapma usulünün basit olduğunu bir isim veya fiilden sıfat yapmak istendiğinde önce isim veya fiilin menşesine bakıldığını Arapça veya Farsça olan isimlerin sonuna bir nisbet «ye»si getirerek (istisnaî, kamerî vb) sıfatlar elde edildiğini söylemiştir. Fakat Türkçe isimlerden sıfat yapmakta bu ekin kullanılmayacağını sadece halk ağzının yaptığı “gümüşi, kurşunî” gibi sıfatların istisna teşkil ettiğini belirtmiştir (Nayır, 15 Mayıs 1941 502).

Türkçe isimlerden bazı Türk ekleriyle sıfatlar yapılabileceğine (kışlık, yazlık, sabahlık vb) fakat bunun da her nisbet «î»sinin yerini tutamayacağına dikkat çekmiştir. Meselenin Türkçeye yabancı dillerden yeni kelimeler girmeye başladıktan sonra daha da karmaşık hala geldiğini ifade eden Yaşar Nabi yabancı dillerden alınan her kelime için o dilin sıfat ekinin de alınması mecburiyetinin doğduğunu söylemiştir. Bu duruma örnek olarak da Fransızcadan dilimize girmiş olan “kültür-el” kelimesini örnek göstermiştir. Fransızcadan dilimize giren kelimelerin sayısının birkaç taneden fazla olması ve bu dilde sıfat ekinin tek kurala bağlı olmayışının ortaya yeni bir sorun daha çıkardığını söylemiş. Fransızcada isim ve fiillerin birbirinden ayrı sıfat ekleri aldığını ve bunların da erkeklik ve dişiliğe göre değiştiğini belirtmiş ve bu durumu örnekleyici şu cümleleri kurmuştur:

“Dilimizde sembol kelimesinin kabul edince andan sıfat yapmak için «ique» ekini kullanarak «sembolik» diyeceğiz. Kültür kelimesi kültürel olacak; tiroidden sıfat tiroidal, kavernden kavernö veya kavernöz v.s. Bu kelimeler için de ayrıca, iki ayrı usulden birini tercih etmek mecburiyetindeyiz” (Nayır, 15 Mayıs 1941, 502).

Bu durumda seçilebilecek yollardan birinin Fransızca isimlerle onlardan yapılmış sıfatları ayrı birer kelime gibi kabul edip Türk çocuklarına öğretmek diğerinin ise garp dillerine ait kelimelerden sıfat yapan eklerin kurallarını yani Fransız gramerini öğretmek olacağını söylemiştir. Fakat bu iki yolun da uygun olmayacağını ilkinin zihin israfı olacağını ikincisinin ise gramerimizi yabancı unsurlardan temizleme çabası içindeyken böyle bir hareketin akla uygun olmayacağını dile getirmiştir (Nayır, 15 Mayıs 1941, 502).

Bu duruma en uygun çözüm yolunun dilimize girmiş olan bütün kelimeler için tek ve ortak bir sıfat ekini kabul etmek olacağını belirten Nabi dil inkılâbı sırasında –sal\sel ekinin ortaya atılmasının böyle bir amaca hizmet ettiğini ifade etmiştir. Bu ekin önce beğenildiğini sonra ise yadırgandığını hala kullanımda olmasına rağmen tam olarak da benimsenmediğini sözlerine eklemiştir. Bu ek ve benzerlerinin kullanılabilirliğini belirten ve konuyla ilgili çözüm niteliğindeki sözleri şöyledir:

“Ancak duygumuzla değil de mantığımızla düşündüğümüz zaman elimizde mevcut sıfat ekleri, dilimizin bütün kelimelerine şamil bir mahiyet arzetmedikleri için bu mahiyeti kendisine izafe edebileceğimiz yeni bir ekin lüzumu meydana çıkmaktadır; Artık çocuklarımıza lügatimizin kelimelerini aslı Arapçadır, farsçadır diye öğretip tâbi olacakları kaideleri ayrı ayrı göstermiye inkân ve lüzum yok. Onlar, Türk dilindeki kelimelerin hepsini türkçe olarak belleyip aynı kaidelere tâbi tutacaklardır. İşte bize bu kaide iştirakini temin edecek bir sıfat eki lâzımdır. Sel-sal eki bu vazifeyi görebilir. Meselâ denizsel, tarihsel, ve kültürel şekilleri bize denizi, tarihî, ve kültürlî şekillerinden daha menus geliyor.” (Nayır, 15 Mayıs 1941, 502).

Bir başka bakış açısıyla düşündüren *Varlık*'ta yer alan yazılardan biri de Türkçe'de şeddenin var olup olmadığının tartışıldığı Fuat Köserarif'in yazdığı “*Türkçemizde Şedde Var Mı*” başlıklı yazıdır. Yazıda karşılıklı konuşma şeklinde

konu tartışılmıştır (Köserarif, 15 Haziran 1943, 466).

Karşılıklı diyaloglarla şeddeli sayılabilecek örnekler verilmiştir. Yalnız bu örneklerin tartışılmasından önce şeddenin “*bir fonemin arka arkaya iki kez söylenişinden başka bir şey değildir*” şeklinde tanımı yapılmıştır (Köserarif, 15 Haziran 1943, 466).

Arapçadan alınan “kassap, kerre” gibi bazı şeddeli kelimelerde şeddenin kullanılmayıp “kasap, kere” şeklinde kullanılması ise şu sözlerle ifade edilmektedir:

“...Her dil aldığı yabancı kelimeyi az çok bozar; değiştirir. Bununla ona kendi damgasını vurmuş olur. Yalnız şedde bahsinde dikkatinizi şuna yönelteyim: Arapçadan veya başka dillerden edindiğimiz her kelime şeddesini yitirmiş değildir. Pek âlâ zenne deriz, kuvvet bakkal, diikkân deriz. Böyle daha nice niceleri var. Şeddeyi dilimize yabancı saymak yanlıştır...” (Köserarif, 15 Haziran 1943, 467).

Halk ağzından şeddeli sözcüklere verilen örneklerin birkaçı şöyledir: “akın, az meyilli. Alaççık (Bergama ağzı), çadır. Azzacık, birazcık. Billa, abla (Söz Derleme dergisi). Belleme, eğer altına konulan keçe...(Köserarif, 15 Haziran 1943, 467).

Bu örneklerin yanı sıra halk dilinde kısaltma veya harf benzeşmesi yolunda sözün aslında bulunmayan şeddeler oluşturulduğunu söylenerek bunlara şu örnekler verilmiştir: Onnan geldük, yemenne goruz (yemeğine koruz/ Edremit), aâbe (ağabey)...(Köserarif, 15 Haziran 1943, 467).

Türkçede şeddenin var olduğu iddiası şu sözlerle de desteklenmektedir:

“...Şedde Türkçemizde ötedenberi vardı ve vardır. Divan-ii Lûgat-it-Türk yazanı Kaşgarlı Mahmut, Türkçede şeddenin o abartma (mübalâğa) için kullanıldığını söyler, Tinsel durumun bunda büyücek etkisi olduğuna inananlardanım. Ailemiz içinde böyle bir şeddenin bayağı doğuşunu görüyor gibiyim. İplik isterken: Çocuk şu çileyi oradan versene, deriz. Lâkin: ah bilerseniz, o zavallı kız onların elinden ne çille çekti, diye hayıflanırken (l) fenomini şeddeliyoruz. Bu ikinci çille, somut (müšahhas) çile'den ayrılarak yeni ve soyut (mücerret) bir

hüviyet giyiyor. Azer Türkçesinde şeddeler hele pek çoktur. Sekkel (sakal), Çekkirge. Tokuz min sekkiz yüz elli yeddi, gibi. Demek oluyor ki, Türkçemizde şedde yoktur savı (iddiası) temelsizdir. Onu yadırgamayız. Bununla beraber şeddeleri çoğaltmaktan ziyade azaltmaya eyginiz (meyyaliz). Bu böyledir, azizim.” (Köserarif, 15 Haziran 1943, 467).

Dilimizde kullanılan iki heceli Arapça kelimelerden bir takımı e ve i eklerinden birini aldıklarında son hecedeki sessiz harfle birlikte bir gecesini kaybetmesinden bahseden dil yazarı ufuk kelimesinin ufka, sabır kelimesi sabra dönüştüğünü söylemektedir (Dilci, 1 Ocak 1955, 19).

Bunların Arapça kökeninden gelen ve aslında tek heceli olan fakat bizim dilimizde iki heceye dönüşen kelimeler olduğunu fakat iki heceli oldukları halde sulâsI(üçlü) olmadıkları için bu kuralın dışında “esir, eser, kerim, amel, hatır, kesif” gibi kelimelerin de bulunduğunu belirtmektedir (Dilci, 1 Ocak 1955, 19).

Arap yazısında bu kelimelerin yazılış tarzından ayırt edilebildiğini ancak Latin alfabesinde bu ayrıma varılamayacağını ifade ederek bu kuralın yavaş yavaş ortadan kalkma yolunda olduğunu söylemektedir. O dönemde üniversite mezunlarının dahi bu kuralı ihmal ettiklerini “nesir, asır” gibi kelimelerin yanı sıra “omuz, ağız” gibi Türkçe olan kelimelerde de kuralın ihmal edildiğini ifade etmektedir (Dilci, 1 Ocak 1955, 19).

Yazısının sonunda bu durumu dile getirme amacının kimseyi ayıplamak olmadığını sadece oluşan durumu ifade ettiğini ve dil kurallarının da zamanla değişebileceğini şu sözleriyle ifade etmiştir:

“Biz burada, sadece, gözümüzün önünde olagelen bir değişmeye işaret etmek istedik. Kimseyi ayıplamak aklımızdan geçmiyor. Grameri yapan kullanıştır. Hayatta her şey gibi dil kurallın da zamanla değişikliklere uğrar” (Dilci,1 Ocak 1955, 19).

Klasik kitapların ve ansiklopedilerin heceyi genel tanımlara göre yaptığını söyleyen Erçin Melih bu tanımlara örnek sayılabilecek bir tanım olarak da Prof. Dr. Vecihe Hatipoğlu'nun Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü'nde rastlanıldığını söylemektedir.

Bu tanıma şu sözleri ile vermiştir:

“Bir solukta çıkarılan ses veya ses birliği: Ah, oh, bak, üst, alt, kalk, dört, oda (o-da), araba (a-ra-ba), kelebek (ke-le-bek), kanatlarını (ka-nat-la-rı-nı) vb. «tümcesi de bu çerçeve içinde yorumlanabilir” (Erçin, Eylül 1978, 11).

Hecenin zaman zaman yukarıda örnekteki gibi sözcük sınırı içinde kaldığını kimi zaman ise o sınırı aşarak daha bağımsız şekle büründüğünü kimi zaman öksürmek için dahi olsa duraklamanın heceler üzerinde oynadığını ifade etmektedir (Erçin, Eylül 1978, 11).

Erçin Melih,“Türkçe hece” ile ilgili şu tanıma benimsemiştir:

“TÜRKÇE HECE, bir duraktan öbürüne dek uzayan SESLEM(1) (fonem) DİZİSİ içinde, her ÜNLÜ'nün, varsa kendinden önce gelen ÜNSÜZ'le birleşerek yoksa tek başına kurduğu ve varsa kendinden sonra gelen ünlü ile birleşmeyen ÜNSÜZ'leri (sayısı en çok ikidir) içinde aldığı SES BİRİMİ'dir” (Erçin, Eylül 1978, 11).

Daha sonra bu tanıma bağlı olarak değerlendirmelerini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Bu tanım dikkat edilirse, Türkçe hecenin türü olduğuna değgin gözleme dayanan olguyu da vurgulamaktadır. Türkçe hece, tanımdaki sıraya göre, (1) ve (2), (ünsüz+ünlü) ve (ünlü), (33 ve (4), (ünsüz+ünlü) ve (ünlü)ye birer ünsüz katılması, (5) ve (6), (ünsüz+ünlü) ve (ünlü)ye ikişer ünsüz katılması, olanaklarıyla sınırlıdır. Öte yandan, bu sınırlı ve dizgeye gelir tutarlı niteliğidir ki Türkçe hece'yi, SÖZCÜK, anlam vb. DİLBİLGİSİ (gramer) kavramlarına baş vurmaksızın, SESLEMBİLİM (fonoloji) öğelerine dayanarak tanımlayabilmemizi sağlamıştır” (Erçin, Eylül 1978, 11).

Türkçenin hece kuruluşu bakımından birçok dilin karmaşasına ışık tutacak bir yapıya sahip olduğunu özellikle Arap, Fars ve Batı sözcük ve kurallarından arınmasıyla ‘arı Türkçe’nin yalın ve bilinçli yapısının dünya dil bilginlerinin ilgisini çektiğini vurgulamıştır(Erçin, Eylül 1978, 11).

Türkçe hece tanımını Ahmet Haşim'in şiirlerinden mısralarla örneklendirerek bir duraktan öbürüne dek uzayan seslem dizisi ya da dizileri olarak nitelendirmiştir:

“Ahmet HAŞİM'in «Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden» ünlü dizesi bizim tanımın gözünde ne güzeldir, ne anlamlı; «bir duraktan öbürüne dek uzayan seslem dizisi» yada dizileridir sadece. Bütün dize bir çırpıda çıkarsa ağızdan / ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden (durak) / tek seslem dizisi olarak, (tanıma göre ve gerçekte) heceleri (a-ğ-ı-ra-ğ-ır-çı-ka-cak-sın-bu-mer-di-ven-ler-den) olur” (Erçin, Eylül 1978, 11).

Erçin Melih hecenin seslem bilimce tanımını dilcilerin ilgi ve eleştirilerine sunmuştur. Düşüncelerini çeşitli örneklerle destekleyerek konuya açıklık getirmiştir (Erçin, Eylül 1978, 11).

Erçin Melih derginin ekim sayısında “Türk ünlüsünün Çaldıran utkusu” başlıklı yazısında sekiz ünlümüzün, a-e-ı-i-o-ö-u-ü-, dünyadaki binlerce dilin ünlüleri arasında ‘temel ünlü’ olma yolundaki başarısının Alparlan’ın Çaldıran utkusuyla kıyaslanabileceğini düşünmesidir (Erçin, Ekim 1978, 12).

Fransızcanın diplomatik dili İngilizceye kaptırmadan önce batı dilbilgisi kitaplarının metropollerde, sömürgelerde ve üçüncü dünyada bilimsel gerçek adına temel niteliği tanıdığını bu ünlülerin “a-e-ı-i-o-ü (Fransızcada u yazıldığını belirtir.) ifade etmektedir. Bu durumu hayretle karşıladığını şu sözlerle belirtir:

“Hep sormuşumdur kendi kendime; hadi ı ünlüsü temel değil Fransızcada yok diye; ö ile u bol bol var, bu ünlülerin kusuru nedir? Bir de şöyle düşünmüşümdür, 2'ye bölünmez ki 5 temel ünlü; oysa çift olmalı toplam rakam; çünkü her ünlünün bir karşıtı var (bir dil; kullanmasa öbürü kullanıyor) düzin yuvarlak, kapalı'nın açık ve de önün art. Yanıt alamadan sorularına merakım söndü...” (Erçin, Ekim 1978, 12).

Zamanla dilsel ve siyasal üstünlüğün Fransızcadan İngilizceye geçmesiyle bu kez temelli temsilcilerin sekiz İngiliz cardinali olduğunu söylemiştir. Fransızcadaki 5 ünlünün kurayla saptanmışa benzer gelişigüzelliği

değişiklik gerektiren bilimsel sebep olduğunu belirtmiştir. Daniel Jones'ın temel ünlü ile ilgili varsayımını şu cümlelerinde açıklamış ve değerlendirmiştir:

“Birincisi: i. ikincisi: e (az açık), Üçüncüsü: e. Dördüncüsü: e (çok açık). Beşincisi: u. Altıncısı: ö (çok açık). İlk dördünün ÖN-DÜZ ünlü, son dördünün ART-YUVARLAK ünlü olduğuna dikkatinizi çekerim. Peki nerde karşıları, dört ÖN-YUVARLAK ünlüyle dört ART-DÜZ ünlü? Düpedüz yok. Ey dilciler, bunca mı ola dünyanın 8 temel ünlüsü!” (Erçin, Ekim 1978, 12).

D. Jones'un bu tezinin devamlılığını sürdürüyor olmasını bilimsel erdeminden değil, İngilizcenin üstünlüğünü sürdürme yolundaki bilinçli siyasal çabalarına bağlamaktadır. Kabul edilen bu temel ünlülerin de Fransızcada belirlenen temel ünlülerden daha az garip olmadığını belirterek Daniel Jones adıyla birlikte 8 İngiliz ünlüsünün başı tuttuğu bunlara ek 8 ünlünün de yer aldığı temel ünlü sayısını veren bir tablo paylaşmıştır:

	ÖN DÜZ	ART YUVARLAK	ÖN YUVARLAK	ART DÜZ
KAPALI	1 – i	8 – u	9 – ti	16 – x
AZ AÇIK	2 – e (a)	7 – 6	10 – o	15- â
AÇIK	3 – e (i)	6 – o	11 – ö	14 – a
ÇOK AÇIK	4 – e (a)	5 -©	12 – o	13 – a

Bu 16 temel ünlülü karmaşaya 8 ünlünün çıkarılarak son buldurulabileceğini belirtmiş geriye kalacak olan 8 ünlünün ise tabloda da apaçık görüldüğünü ifade etmiştir. Dünya temel ünlülerinin /i-u-ü-ı/ ile /e-o-ö-a/ olduklarını dile getirmiş, bu ünlülerin de ne eksik ne fazla Türkçe ünlüleri olduğunu dünya ünlüleri önerisinin siyasal ve ulusal niyeti olsa dahi bilimsel gerçekliliğinin ve nesnellüğünün bulunduğunu vurgulamıştır (Erçin, Ekim 1978, 12).

Bu sekiz ünlümüzün dünya dillerinin temel ünlüleri olduğunu ve ‘Altay’ kökenli ‘anadilimizle’ övünmemiz gerektiğini söyleyerek bunun yanı sıra tabloda 16 ünlü için kullanılan imlerin memleketimizde hatta her yerde benimsenmesinden yana olduğunu da cümlelerine eklemiştir. Kullandığımız 8 ünlümüzün dünyada şimdiye

kadar kullanılan türlü imlerden ilkede ve pratikte üstün olduğunu belirtmiştir. Basım ve daktilo yazısında da kolaylık sağladığına dikkat çekerek belirli bir dizgeye de bağlı olduğunu şu cümlelerle 2 madde halinde açıklamıştır:

“Abecemizin yedi ünlüsü /a-e-i-o-ö-u-ü/ yabancı dil kitaplarında da genellikle kullanılmaktadır. Sekizinci ünlümüze gelince, /ı/, yabancı yapıtlarda kullanılagelen iki noktalı i, ortası çizik i yada tersine m harfinden hiç kuşkusuz daha elverişlidir erek için. Benimsenmesi biraz uğraşımıza bakmaktadır. Zira dünyada, ünlü fonemleri, art (kalın) /a-t-o-u/ vb. ve ön (ince) /e(â)-i-ö-ü/ vb., NOKTASIZ ve NOKTALI, aynı harflerle göstermeye aklı yatacak birçok dilci olsa gerektir.

Tablo'nun geriye kalan sekiz ünlüsünden, /e(a)-o-ö-a/ nun (az açık) olanım göstermek için üzerine (') imi, (çok açık) olanım göstermek için üzerine (') imi koymamız ise, bu iki imin Fransızcada aynı amaçla (e için) aldığını hep bildiğimiz görevi genelleştirmekten ibaret olup herhalde ne içerde ne dışarıda yadırganacaktır” (Erçin, Ekim 1978, 12).

Sabahat Emir yazısını ‘küçük a’ harfini konuşurarak oluşturmuştur. Yazıya ‘küçük a’nın sitem dolu sözleriyle başlamaktadır:

“Ben büyük (a), hepimizin önünde itiraf ediyorum; haksızlıklardan bezdim. Ben, yani on punto, sekiz punto, altı punto olan bütün o’lar...”(Emir, Mayıs 1979, 19).

Büyük ' A ' harfi ile genel algı olarak küçük ' a ' harfinden daha işlevsel kullanıldığına dair bir algı olduğunu fakat bu ayrımın olmaması gerektiğini ve eşitlik davası başlattığını belirtmektedir. Büyük A harfinin cümle ya da metinlerde kullanım amacı olarak çok abartıldığını fakat bunun tam aksine bazı bilimsel gösterimlerde örnek olarak matematik ve geometride küçük 'a' harfinin daha çok kullanıldığına dikkat çekmektedir (Emir, Mayıs 1979, 19).

Küçük a harfinin duygusal anlamda ise alçakgönüllülüğün ‘mütevazılığın timsali olduğunu’ büyük A harfinin bunun tam aksine kibir, gurur gibi duyguların simgesi olduğunu ve gereksiz yere şişirildiğini bundan dolayı büyük A harfinin gereksiz biçimde daha değerli görüldüğünden bahsetmekte şu sözlerle ifade

etmektedir:

“Ben, alçak gönüllülüğü, temkini, iktisadın ve düşüncenin ağırlığım üzerimde taşıyorum.

Oysa, Büyük (A), göz alıcı bir farfara; kof düşüncelerin, her an değişebilen köşelerin simgesi; oynak kaypak?.. Bir o kadar da heyecanlı, çapkın, avare...

Fonetik özelliğimiz ayındır. Ama o küçük kafalar, büyük ağızlar ister. Oysa ben, solukta bile tasavvufu gözler, demokrasinin gerçek sınırlarını aşmamaya dikkat ederim. Görmesini bilen gözlerle görünecek köşelere çekilirim. Kafiyen fırsat kollamak, onurlarla oynamak, başkalarının yerini almak aklımdan geçmez.” (Emir, Mayıs 1979, 19).

Gazetelerde büyük 'A' ile yapılan haberlerin daha dikkat çektiğinden küçük 'a'ların okunmadığından ve ilgi görmediğinden yakınılan bir hikaye de anlatılmıştır (Emir, Mayıs 1979, 19).

1.16. Türkçedeki İmla Hataları ile İlgili Yazılar

Dergide “dilci” adıyla konuyu ele alan yazar verilen yazıda Türkçenin diğer dillerden başka bir fark unsurunun fiiller olduğunu söylemiştir bunu ‘geldi, aldı’ gibi mazi çekimleri ‘gelerek, alarak’ gibi bağlantılı şekillere bürünmesini örnek vermiştir. Sebepini ise eski Türkçede ‘ve’nin kullanımında karşılığının bulunmamasına dayandırmaktadır. “yavaş yavaş”, “çabuk çabuk” gibi çift söylendikleri halde tek anlamlı ikilemelerin arasına virgül koymanın okuyanları yoracağını gereksiz duraklatacağını belirtmiş Türkçenin yapısına aykırı olduğunu dile getirmiştir (Dilci, 1954, 16).

Bay Ali Rıza Önderin şikâyetini belirten yazar şikâyeti şöyle anlatıyor; Arapça camii kelimesinin sonunda bir ayın harfinin olduğu fakat yeni yetişen gençlerin bunu camisi olarak telaffuz ettiklerini belirtiyor doğru olanın ise camii olduğunu öğretmenlerin gençleri uyarak söylediğini anlatıyor (Varlık, 1955, 11).

Cahit Öztelli ülkede imla sorunun olduğunu hatta kendilerine zor geldiği için imla kurallarına uymayan aydınların bulunduğunu iletmektedir. Türkçenin diğer

yabancı dillere nazaran daha basit olduğu, okunduğu gibi yazıldığı, bu şekilde basitleştirildiğini belirterek basitlikten çekingenlikten sıyrılıp imla kitabına bakıp doğrusunu öğrenmek, yazmak gerek olduğunu ancak bu şekilde düzen sağlanacağını belirtmektedir. İmla kılavuzuna bakarak yazmanın, öğrenmenin en kolay yolu olduğunu ve imla yazımının Atatürk tarafından TDK' ya yaptırıldığını sözlerine eklemektedir (Öztelli, 1956, 433).

Yeni harf devrimi ile eski imla kurallarının oluşturduğu karmaşanın geçtiği düşüncesine kapılmanın hata olduğunu imla sorununun devam ettiğini söyleyen Yaşar Nabi herkes düzene uyarsa sıkıntıların ortadan kalkacağını istikrarın sağlanacağını söylemektedir. Sorunun sebebini ise dikkatsizlik ve istikrarsızlığa bağlamaktadır (Nayır, 1941, 305).

İmlada düşüncelerin ortaya atılmasında tartışılmasında bir sorun olmadığını fakat herkesin istediği şeyin imlada olamayacağını belirtirken TDK'nin yeni çıkartacağı imla kılavuzunun her şeyi düzeltereğini umduğunu sözlerine eklemektedir (Nayır, 1941, 305).

Yaşar Nabi bir diğer yazında TDK'nin yeni imla kılavuzunu hazırlandığını bu kılavuzun ön basımı yapılarak dağıtıldığını söylemiştir. Eski imla kılavuzuna göre keskin değişikliklerin olmadığını da ayrıca belirtmiştir (Nayır, 1941, 529).

Türkçe herkesin telaffuz ettiği gibi değil İstanbul ağzı ile olması gereklidir. Eskiden beri telaffuz edilen sözcüklerin değişerek geldiğini bunun için imla kurallarına gerek olduğunu söylemekte ve dayanak olarak da aynı yerde bir şeyi söylerken farklı telaffuzların kullanmasını göstermektedir. Bu karmaşayı son vermek ve tek düzeliğe indirmek için imlanın şart olduğunun altını çizmektedir. İmla kurallarının esaslarının dil devrimi ile beraber başladığını bu yüzden rehber olarak gösterilmiştir (Nayır, 1941,530).

Cevdet Kudret, çocukluk yıllarına ait bir anısından bahsederek yabancı dillerdeki tamlamalarda çözüm yollarının zor olduğunu eski dilin bilim diline karşı olduğunu anladığını ve içine kuşku düştüğünü belirtmektedir. Uzun tamlamaların dersleri daha da anlaşılmasız hale getirdiğini sınıf atladıkça daha da farklı tamlamalar

çapraşık sözlerle karşılaştığını bildirmiştir (Solok, 1974, 4).

Yabancı dil ile yazılmış eski kitapların anlaşılmasının zorluğundan bahsederken Türkçede ise insanın mantığına uygun çözümlenmesi kolay olan sözcükler olduğu için anlaşılmasının kolay olduğunu da ifade etmiştir (Solok, 1974, 4).

Yazar kendi okul zamanlarındaki ders kitaplarını ve yazımlarını örnek göstererek eski dille görülen eğitimin zorluklarını anlatmış ve dil devrimini destekleyici çalışmalarının devam edeceğini bildirmiştir (Solok, 1974, 4).

1.17. Vezin ve Aruz ile İlgili Yazılar

Dil devriminden sonra tartışmaların çoğaldığı konulardan biri de aruz ve hece vezinlerinden hangisinin kullanılması gerektiğidir. Cenap Şehabettin gibi bir kısım şairler aruz vezninin kullanılmasını ve aruza dönüşü savunurken bir kısım da hece vezninin kullanılması gerektiğini güçlü bir şekilde savunmuştur. Cumhuriyetçi bir dergi olan *Vartık*'ta hece vezninin savunucularının yazdıkları yazılar yer almıştır. Aruz ve hece veznini karşılaştırarak değerlendirmelerde bulunulmuş aruzu savunanlara sert tepkiler verilmiştir.

Cumhuriyetle birlikte dil hassasiyeti gelişmiş ve dilin yabancı kelimelerden arındırılması için çalışmalar sürdürülmüştür. Bu çalışmaları destekleyici konulardan biri de aruz yerine hece vezninin kullanılmasıdır. Türkçeleşme girişimlerine ek olarak da hece vezninin tercih edilmesi daha uygun görülmüştür. Çünkü aruz ölçüsü Arapça ve Farsça kelime yapısına daha uygundur ve kullanılması yabancı sözcüklerin dilden uzaklaştırılmasına engel teşkil etmektedir.

Aynı zamanda ahengin sadece aruzla sağlanamayacağı, ahengi oluşturanın kalıplar değil şairin kendisi olduğu ve aruz vezninin şairi kısıtladığı vurgulanmıştır. Hece vezniyle Türkçe, aruzla Osmanlıca yazıldığı için altını çizerek bu düşünceler farklı açıdan da desteklenmiştir.

Derginin kurucusu olan Yaşar Nabi bu konu hakkında düşüncelerini dile getirmiş ve hece vezninin tercih edilmesinin iki ayrı duruma bağlamıştır. Birincisi Türkçenin aruza aykırı bir yapısı olmasıdır. Yabancı kelimelerin dilimizden

çıkarılması sonucunda aruz vezninin artık Türkçeye uygun düşmeyeceğini belirtmiştir. İkinci durum ise sanatkarların estetik kıymetin suni ahenk oyunlarından değil şairin kendi içsel ahengini mısralara dökebilmesinde olduğunu anlamalarıdır. Aruz ve hece vezinleri arasındaki farkı şu teşbihle dile getirmiştir: “*Hece bir piyano, aruzsa bir piyanola, yeni otomatik piyanodur. Gramofon çalgıcısı vaziyetine düşmek istemeyen sanatkâr, kendi iç ahengini duyurmak isteyen şair, hiç şüphesizdir ki buna en müsait olan hece veznini kendi vezni yapacak ve muttarit bir ahenk makinesi olan aruzla yüz çevirecektir*” (Nayır, 1933, 82).

Hece veznini savunan Cevdet Kudret de şu sözlerle ahengin oluşmasındaki etkenin aruz olmadığını vurgulamıştır: “*Türkçede hece ile yazılan şiirlerde eğer hakikaten ahenk yoksa, bu kabahat vezinde değil belki şiiri yazanda, daha doğrusu yazamuyandadır. Nasıl ki, garp lisanlarından herhangi birinin şiirindeki muvaffakiyette hece veznine değil, yalnız şaire aittir.*”

Aruz vezni, iddia edildiği gibi, başlı başına ahenkli ise o zaman ayrıca şiir yazmaya ne lüzum var. Bunu iddia edenler sabahtan akşama kadar (Failâtün, failâtün, failün) diye yazıp yazıp okusunlar” (Solok, 1933, 82).

Cenap Şehabettin’in “Tekrar aruzla dönmek zamanı geldi” cümlesine yanıt olarak Halit Fahri şu cevabı vermiştir: “*Çölden kurtulan yolcuya niçin ormanların, suların gölgeliğini ve serinliğini seviyorsun diye sorulur mu?*”

Asıl Cenap Beye sormalı: millî ülkiünün şifa veren rüzgârları yurdun bir ucundan öbür ucuna eserken aruzun o yegâne ahenk dediği kum kasırgası hâlâ kulaklarını sağırlaştırmadı mı?...” (Ozansoy, 1933, 82).

Heceyi inkılâp şiirinin bir cazibesi olarak nitelendiren Behçet Kemal Cumhuriyet rejiminin Cumhuriyet üzerinde münakaşayı kabul etmediği gibi inkılâp şiiri ve rejiminin de öyle olduğunu belirtmiştir. Hece veznini millî bünyesinde tamam olan her dilin şiirinde yegane vezin olarak görmüş ve inkılabı destekleyici cümleler kurmuştur (Çağlar, 1933, 82).

Aruz vezni kullanan şairlerin başkaları tarafından kurulup seçilmiş kalıplardan birini seçmeye ve o çerçeve içinde bocalamaya mahkum bırakıldıklarını

söyleyen Necmettin Halil Türkçe kelimelerin bu kalıplara uydurulmasının güçlüğü üzerinde durmuş ve arap ve acem sözlerinin milli bir felaket gibi dilimizi istila ettiğini vurgulamıştır. Genç şairlerin hecede ozanların ve aşıkların bulduğu temiz ve samimi musikiyi bulduklarını, hece vezninin tamamıyla tabii ve ahenkli bir ölçü olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca bir manzumede bütün mısraların aynı kalıptan çıkmasının ahenge usandırıcı bir tekdüzelik verdiğini öne sürmüştür (Onan, 1933, 83).

Enis Behiç *Varlık* dergisinin isteği üzerine aruz ve hece vezinleri ile ilgili düşüncelerini *Varlık*'ta yazıya dökmüştür. Aruz vezninin Osmanlıcaya da tamamıyla uymadığını bu suretle Türkçeye uygun olması beklenemeyeceğini belirtmiştir. Bazı şairlerin aruz veznini kullanmaya o kadar ki alıştığını, aruz kalıbına uymak için kelimelerin kulak ve kuyruklarını çekerek okuduklarını, bunu öz Türkçe kelimelere de uyguladıklarını vurgulamıştır. En tabii sözlerin bile sırf aruz veznine uymadığı için kullanılmadığının altını çizen Enis Behiç böyle bir veznin Türkçeye uygunluğunu tartışmanın da yersiz olduğunu altını çizmiştir. Yeni yetişen gençlerin aruz veznini kullanmadan heceyle başlamış olduğunu fakat kendi neslinden arkadaşlarının ve bilhassa kendisinin aruz veznini ustaca kullandığını fakat bunların sadece ifade cambazlığından ibaret olduğunu şu sözlerle beyan etmiştir:

“Ben kendi hesabıma aruzu bir balmumu gibi ezer,- oynar, istediğim şekle sokardım. Fakat bütün bunlar ifade cambazlıklarıdır ki beş para etmez. Bir duyguyu, bir düşünceyi “spontanement” Türkçenin öz musikisile söyleyemiyerek, sağ kolunu kaldırıp enseden dolaştırmak suretile sağ eli sol kulağa götürmek kabilinden, çapraşık sözlerdir ki kalbe doğrudan doğruya tesir edemez” (Koryürek, 1933, 85).

Bu düşünceyle aruz vezni yerine hece veznini kullanmaya başlamış ve hece vezninde aruz veznindeki kadar ahenk olmadığını söyleyenlere tam zıddını iddia etmiştir. Aruz vezninde kalıplardan kaynaklanan bir monotonluk bulunduğunu bir davulun çıkardığı ses gibi hep aynı tempoda olmasının şiiri sıkıcı hale getirdiğini dile getirmiştir. Şiirdeki ahengin ise monotonluk demek olmadığını, ahengin kelimelerin daima değişen tempolarla birbirine eklenmesinden başka, asıl mısraların içinden gelen, sözlerin altında gizlenen ruh musikisi olduğu üzerinde durmuştur. Kendisinin

de aruzdaki bu monotonluktan sıkılarak yeni vezinler aradığını birçok yöntem denediğini fakat bir türlü istediği sonucu alamadığını ve hece veznine bu durumlardan sonra daha sıkı sarıldığını belirtmiştir (Koryürek, 1933, 85).

Ömer Bedrettin aruz ve hece vezni tartışmalarına uzun süre sonra katılmıştır. Yazısında Kemalettin Kâmi, Yaşar Nabi, Behçet Kemal gibi kıymetli genç yazarların Cenap Şehabettin'e gerekli cevabı vermeleri ve konuyla ilgili söyleyeceklerinin aynı oluşu sebebiyle o dönemde yazma ihtiyacı duymadığını belirtmiştir. Ancak Cenap Şehabettin'in konu hakkında 'Anayurt' gazetesinin ikinci sayısında yazdığı "*Nazmımız ve vezin mes'elesi*" başlıklı yazısından sonra yazma ihtiyacı duyduğunu dile getirmiştir (Uşaklı, Kânunusani 1934, 200).

Ömer Bedri de hece veznini savunan diğer yazarların düşünceleriyle paralel görüşlere sahiptir. Aruzdan evvel hece vezninin ahengi mükemmel şiirleri, tekke edebiyatı ve türküleri içinde zaten yaşadığını bu nedenle nazımda yapılan inkılâbın körü körüne yapılmadığını bir ihtiyaçtan doğduğunu belirtmiştir. Şiirdeki ahengi sağlayan unsur aruz kalıpları değil şairin duyma inceliğinden ve ahenk zevkinden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda ister aruz ister hece vezniyle yazılmış olsun ahenksiz mısraların mevcudiyeti de bunun bir ispatıdır. Yine Cenap Şehabettin'in hece vezninde değişikliğe gitme önerisine de karşı çıkan Ömer Bedri bu görüşünü şu sözlerle ifade etmiştir:

"Binaenaleyh; Cenap Şehabettin beyefendinin tavsiye etmek istedikleri gibi Türkçenin sakın ve hareketli hecelerini derleyip dağıtarak bunların aralarında mazbut bir münavebe gözetmek suretiyle hece vezninde sun'i ve yeknasak bir ahenk teminine çalışmak, öz Türkçenin asırlardanberi güzel ve ahenktar şiirlerinin ölçüsü olan bir vezni, yeni kurtulduğumuz aruz veznine çevirmekten başka neyi ifade edebilir? Hem hece vezninde kaba taslak ve lüzumsuz bazı kaideler kabul edilse bile, bu kaideler, namını aruzun hazır kalıplarına bile uyduramıyan ve şiirin istediği derunî ahenk zevkinden nasibi olmıyan nâzımlar için ne faide temin edecektir." (Uşaklı, 15 Ocak 1934, 202).

1.18.Yabancı Dillerile İlgili Yazılar

Dil devrimiyle birlikte yazı dilinde yapılan köklü değişim birçok meseleyi de beraberinde getirmiştir. Eski dilden uzaklaşmak bir süre sonra yeni nesil ile eski kaynak, kitap ve yazılar arasında uçurum oluşturmuştur. Bugünkü Türkçede hala Arapça ve Farsça asıllı kelimelerin bulunmasına rağmen, o zamanki değişim çok daha kapsamlı olmuştur. Bu durumun olumsuz sayılabilecek etkilerini en aza indirmek için de birtakım öneriler sunulmuştur.

Konuyla ilgili düşüncelerini *Varlık* dergisinde dile getiren Abdülhak Şinasi yabancı dillerin okutulmasından ziyade ana dilin iyice idrak edilip ona göre eğitim sisteminin şekillenmesi gerektiği hususunda durmuştur. Daha yetmişli yıllarda, yani bir iki jenerasyon sonra, hiç kimsenin özel eğitim almadan 1930'lu yıllara ait kitap veya yazıları okuyamadığını dile getiren Şinasi erken Cumhuriyet döneminden kitapların yakın dönemde yeniden basılmak istendiğinde yeni Türkçeye tercüme edilerek basıldığını belirtmiştir. Uygulamada bu, Türkiye'deki insanların kendi tarihlerinden koparılması anlamına geliyordu. Yakın geçmişe ait belgeleri, örneğin gazeteleri, 70 ya da 80 yıl öncesine ait kitapları, büyük anne-babaların mektuplarının birçoğu okunamıyordu. Hem yazı hem de kelimeler tamamen değiştirilmişti. Eğitimde bunun yeri ve önemi yazıda açıkça belirtilmiş ve bu durumdan yakınılmıştır. Şinasi bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir:

“Evvelleri bizde Arabî ve Farisi öğretilirdi. Nasıl ki birçok Avrupa memleketlerinde Yunanca ve Latince okutulur da. Şimdi bu dersler lüzumsuz görülrerek kaldırılmış olduğundan on iki sene kadar süren bir lise tahsilinden beynelmilel bir garp lisanını öğretmesini istemek açık bir hakkımızdır.” (Hisar, 1 Mart 1934, 243).

Tıpkı Galatasaray Lisesi'nde olduğu gibi lise eğitimi süresince uluslar arası olmuş diller gibi Arabî ve Farisi dillerin öğretilmesi ve bireyin eğitimini tamamladıktan sonra bu dillerde yazılan kitap kaynak gibi materyalleri kullanmakta zorluk çekmemesi gerektiğini belirtmiştir (Hisar, 1 Mart 1934, 243).

Nahid Sırrı orta mekteplerden (liseden önceki dönem) lisan derslerinin kaldırılması ve yerine ecnebi dillerinin yani yabancı dillerin getirilmesi hususunda

durmuştur. Öğrencilerin kendilerine faydalı olacağını düşündükleri derslerle meşguliyeti kendi dillerine olan ilgisizliklerinden dem vurmıştır. Nahid Sırrı “*Bizim davamız bakımından, yani ecnebi dili tedrisatının semereli bir hale getirilmesi bakımından hasıl olacak faideler de şunlardır*” diyerek faydalarını beş maddede sıralamıştır. Genel olarak beş maddede yer alan içerik rahat meslek bulmaları, öğrencilerin daha verimli olması, işsizliğin önüne geçebilme, ekonomik ve kültürel bağlamda ne gibi faydalarının olduğunu belirtmiştir (Örik, 15 1. Teşrin 1935, 98).

Daha sonra “*Bir resim galerisi için*” adlı yazısında iyi bir resim sanatçısı olduğunu dile getirdiği Namık İsmail’in vefatından bahsederek unutulup gittiğinin altını çizmiştir. Kendisinin ne yakın dostu olduğunu ne de sanattan anladığını ifade ederek ancak unutturmamak ve sanatçının eserlerinin sergilenmesi gerektiğini düşünmüştür. Nahid sanata olan ilgi ve alakasızlığı şöyle dile getirmiştir:

“*Medeni dünyanın bütün büyük ve orta şehirlerinde hiç değilse bir resim galerisi vardır. Paris, Roma, Londra ve Berlin gibi muhteşem sanat hazinelerine malik beldelerde ise bu resim müzeleri nevilere göre ayrılıp çoğalır*” (Örik, 15, 1. Teşren 1935, 98)

“*Biz medeniyet ve sanat hayatına hazineler taksim edildikten sonra girmiş bulunuyoruz*” şeklinde devam edip olması gerekenin sanata ve sanatçıya önem verilmesi olduğunu belirtmiştir (Örik, 15, 1. Teşrin 1935, 98).

Nahid Sırrı 56. sayıda da bu söylediklerini ve yakınmalarını ve bununla beraber yabancı dillerin yani ecnebi dillerin önemli ama kendi dillerin daha ehemmiyetli olduğunu vurgulamıştır. Her iki sayı da birbirini tamamlar niteliktedir. (Örik, 15, 1. Teşrin 1935,114).

Cevdet Kudret Türkiye’de bir Türk Dili Cemiyeti var ancak ileriki zamanda ortada bir Türk Dili bulamayacağından cemiyete de pek gerek kalmayacak düşüncesindedir. Şu sözlerle düşüncesini desteklemektedir:

“*Türkiye’de bir Türk Dili Cemiyeti var. Fakat bana öyle geliyor ki, bu cemiyet, bir kaç sene sonra, ortada tetkik edilecek bir Türk Dili bulamayacaktır.*” (Solok, 1 Şubat 1939, 69).

Türk dilinin giderek yabancılaştığını, bunun bir nevi körelme olduğunu bir milletin toplumun dilini kaybetmesi kadar mühim bir sıkıntının üzerinde durulması gerektiğini anlatmaya çalışmıştır. Yabancı kelimelerin aslında Türkçede olan kelimelerle aynı karşılığa geldiğine ve Türkçe kullanmak yerine yabancı kelime kullanılmasının doğru olmadığına dikkat çekmiştir. Bu konunun sadece dergide yazdığı yazıyla ibaret olmadığını farklı ve üzücü sonuçlar doğuracağına fazlasıyla değinmiştir. Dert yakınıp muzdaripliğini kaleme almıştır. Bu şekilde düşündüğünü “*Dilini kaybeden bir millet, söyleyecek ne bir söz, ne de bir fikri olmayan millet demektir.*” şeklinde satırlarda anlatmaya çalışmıştır. Bu tehlike arz eden sorunun ne yazık ki yabancı dil bilmeyen kesimin de arasına sızdığı bununla beraber halk arasına girip bu kelimeleri derlemiştir yazarımız (Solok, 1 Şubat 1939, 69).

Değınmek istediğı eğer yabancı dile bu kadar ihtiyaç varsa bunların Arapça veya acemce olanlarını tercih etmenin olası tehlikeyi en aza indireceğini belirtmiştir. Yazısının da sonunu şu şekilde getirmiştir: “*Evet, Türkiye’de şimdilik, Türk Dilini Tecavüzden Koruma Cemiyeti’ne ihtiyaç vardır.*” (Solok, 1 Şubat 1939,70).

Dilâçar yazısında dilin yabancı dillerden arınması ve özgün kalması hususunda ve dil hazinesini teşkil eden kelimelerle dil kurallarının mümkün olduğu kadar milli söz kaynaklarından alınması gerektiğini belirtmiştir. A. Dilâçar bu düşüncesini “*Yabancı kelimelere karşı müsamahakâr davranan İngilizcede bile Lâtin ve Fransız asıllı kelimelere karşı bir aksülâmel görülmektedir.*” şeklinde ifade etmiştir. İngiliz dilinde- Fransızcada olduğu gibi Kelt, İslav, Asya, Afrika ve Amerika dillerinden takma bir takım kelimeler varsa da, bunların az miktarda olduğuna dikkat çekmektedir. Dilâçar Almanya’nın dil konusunda çok müsamahakâr davrandığını ve Hıristiyanlık yoluyla birçok kelimenin literatürde yer edindiğini belirtmiştir (Dilaçar, 1 Nisan 1941, 418).

Alman dilinin kıvraklığından ve söz cezirlerinin kısalığından istifade ederek birçok Latin asıllı kelimenin Almanca karşılıklarının bulunup, konuşma ve yazma dili söz hazinesine mal edildiğini belirtmiştir. “*Bu misallerden de görülüyor ki, Almanlar greko – Latin söz kalıpları üzerine millî unsurları pek zorlamış değiller. Almanlar bu esası göz ününde bulundurarak Alman Terbiyeci ve dilcileri,*

kullanılması zarurî olan yabancı asıllı uluslar arası kelime ve terimleri yüksek öğrenime bırakarak orta öğretimlerde mümkün olduğu kadar halk dilinde kullanılan öz Almanca unsuları terimleri türetmeye çalışmışlardır” diyerek Almanların dil bağlamında durumunu aktarmıştır. Macarların da aynı yolda ilerlediğini belirtmiştir. Macarlar dahi Dilin Özleşmesi mevzusu hakkında uzun münakaşalar yapmış, hatta birbirleriyle savaşmışlardır (Dilaçar, 1 Nisan 1941, 419).

Yunanlılara gelince, Yunanlıların dilinin klasikliği ve temizliği ile övündüklerini ve yabancı kelimelere hiç tahammüllerin olmadığını dile getirmiştir. Finler de aynı yolu takip ettiğini hemen hemen çoğu milletin bu yolu izlediğini belirtmiştir. Kendi dillerini özgün halde bırakıp başka milletlerin etkisi altına girmemeye çalıştıklarının bunu yaparken zorlansalar da vazgeçemediklerinin açıkça görüldüğünü ifade etmiştir (Dilaçar, 1 Nisan 1941, 423).

Kâzım Nami Duru yazısında Türk Diline giren “J” harfi ve harfle beraber lügata giren kelime ve sözcüklerden bahsetmektedir. Bu konuya değinmeden geçmek istemediğini açıkça belirtmiştir. Ziya Gökalp’ın: *“Bir dil, başka dillerden kelime alabilir, kaide alamaz yani lisan davasının esas prensiplerinden biri idi”* cümlesinden alıntı yapmaktadır. Her dil başka dilden kelimeler alabilir, fakat o kelimeleri alındıkları dildeki telâffuzu gibi kullanmaz, kendi fonetiğine uydurur düşüncesini taşımaktadır. Diğer yazılarda ve konu içeriklerinde olduğu gibi yazıda da dilin kendini koruyamaması muhafaza edememesi sorununu didiklemektedir (Duru, 1 Aralık 1941, 218).

Kâzım Nami *“Yabancı dilinden almak ihtiyacında olduğumuz kelimeler varsa, hele terim oldukça, onları Lâtince asıllı gibi almama daha doğrudur”* şeklinde bir söylemde bulunmuştur. Arapçadan medreseye ve daha birçok sıkıntıyı dile getirmiştir. Bu hale gelmesini toplumun engelleyebileceği kanısını sık sık ileri sürmektedir. Terimlerde esaslı bir imla kabul etmediklerini herkesin aklına estiği gibi yazdığını ifade etmektedir. Yani diğer yazarlarımız gibi yine bir yakınma söz konusudur (Duru, 1 Aralık 1941, 221).

Bir Yaşar NABİ yazısında daha bir önceki yazılarında olduğu gibi yabancı dil ve milli dil savunması yer almaktadır. Avrupa dili korkakları tabiri ve bununla

beraber garabetin yazının başında başladığını iddia etmektedir. *“Asil medeniyet kelimelerini bütün medeniyet âlemi gibi kullanmaktan korkma. Korkma değil bu vazifemizdir.”* diyerek milli dilin önemini vurgulamıştır (Nayır, 1 Şubat 1941, 357).

Bazı sözcük ve kelimelerin gazete ve muhabirleri tarafından ısrarla Türkçe karşılığı olmasına rağmen dile sokulan yabancı kelimeler için *“dile sokulmaya çalışılması milli haysiyete karşı iğrenç bir tecavüzden başka bir şey sayılabilir mi?”* gibi bir tabir kullanılmıştır. Yazar hem muhabirlere, gazetecilere, topluma hem de bunu yapan bilinçli insanlara da sitemini dile getirmiştir. Yazısını son olarak şu sözlerle bitirmiştir: *“En yanlış en çirkin, en çirkin, en sakat bir cereyanın müdafaasını yapmak isterken yurdunu ve dilini seven gerçek aydınlara savrulan bu kaba hakaret karşısında ne düşünülmesi gerektiğinin takdirini okuyucularımıza bırakıyoruz”* (Nayır, 1 Şubat 1941,357).

Yaşar Nabi bu yazısında Ankara Dil, Tarih, Coğrafya, Fakültesinin bir profesörü ile bir doçenti arasında bir münakaşa geçer bu münakaşa, yayımlanan bir broşür vasıtası ile duyulmasından bahsetmektedir. Nabi' ye göre bu konu tam olarak kelime teşkili olarak adlandırılır (Nayır, 15 Ocak 1941, 304).

Nabi yazısında ölmüş ve artık kelime teşkiliyetini kaybetmiş kelimelerden bahsetmektedir. Haliyle Nabi bu itibarla yeni kelimelerin yapılması doğru değildir. Münakaşa sonunda bazı yorum ve çıkarımlarda bulunulmuş. Yapılanlardan ötürü *“Kelime teşkilindeki kabiliyetsizlikleri yüzünden mi ölmüşler?Yoksa onları, kültürlerine temessül ettiği Arap ve Fars'ın bütün gramer kaidelerini benimseyen Osmanlı aydınının büyük bir suç olan ihmali mi öldürmüştür”* diyerek kafasındaki soru işaretlerini dile getirmiştir (Nayır, 15 Ocak 1941, 304).

“Dilimizin inkişafı bakımından son derece ehemmiyetli olan bu münakaşanın aydınlarımız arasında lâyük olduğu alâkayla karşılanmasını ve bu mevzu üzerinde kanaatlerin belirtilmesini temenni edelim.” sözleri ile temennilerini dile getirmiştir. Keyfi imlalar ve ilmi alakamızın hududu kavramlarını açıklarken genel olarak dili koruyup milli bilinçle sahip çıkmamız gerektiğini açıkça belirtilmiştir (Nayır, 15 Ocak 1941, 304).

Yine bir Yaşar Nabi yazısı ve yine bir kelime istilasının habercisi Nabi yabancı kelimelerin kültürümüzde yer edinmesine bizim izin verdiğimiz bazı kelimelerin dilimizde karşılığı olmadığından değil alışkanlık haline geldiğinden bu halde olduğunu söylemiştir. Nabi kapılarımızın yabancı sözcüklere geniş bir şekilde açık olmasının hiç de doğru olmadığını aktararak karşılığı olmadığı düşünülen sözcüklerin aslında var olduklarını, sadece üşengeçlik ve kolayca kaçmaktan ötürü bunların ihmal edildiğini belirtmiştir. Nabi garp dillerinin başköşeye oturtulmasının doğru olmadığını ve aslında büyük tehlikelerin Yabancı Kelimeler Meselesi. beraberinde baş gösterdiğini vurgulamıştır. Dili yabancı kelimelerden kurtarmanın Nabi'ye göre iki yolu vardı bunları şöyle sıralayıp açıklamaktadır:

1. Dile yeni yeni girmek istidadını gösteren yabancı kelimeleri tespit ederek henüz bunlara alışılmadan önce Türkçe karşılıklarını bulup yaymak ve dilde karşılığı olmayan fakat lüzumlu yabancı kelimelere karşılıklar aramak (Nayır, 1 Mart 1941, 383).

2. Şimdiye kadar dile girmiş olan yabancı kelimeleri bir tasfiyeye uğratarak, bunlar içinde en lüzumlularını kök halinde alı koyup kelime ailelerini Türk ekleri ile vücuda getirmek ve pek az kullanıldığı için henüz dilde itiyat haline gelmemiş olan yabancı kelimeleri doğrudan doğruya karşılıklar bularak çözüm oluşturulabilir (Nayır, 1 Mart 1941, 383).

Batı medeniyetinin ve kültürünün memleketimize geniş bir akınına şahit olduğumuzu Türk diline ve dolayısı ile Türk zevkini korumak için gerekli tedbirleri hemen almadığımız takdirde bu sahada tehlikeli bir surette gecikmiş olacağımızdan korktuğunu dile getirerek endişelerini dile getirmiştir (Nayır, 1 Mart 1941, 383).

Toplumlar birbirinden etkilenirler doğaları gereği etkilenmek zorundadırlar. Bu etkileşim gerek kültür gerek dil gerekse ritüeller olarak bilinmektedir. Yaşar Nabi ise “Birbirleri ile münasebetlerde bulunan ayrı milletlere mensup insanların birbirlerinin dilleri üzerindeki tesirleri yalnız kelime mübadelesine inhisar etmez” diyerek kelimelerin sıralanışı kaidesi de değişikliğe uğrayabilir demek istemiştir. Dilbilimi terimi olan sentaks Nabi'nin bu yazısında sıkça karşımıza çıkmakta ve

konuya fazlasıyla değinilmektedir. Cümle kurma ilkesi olarak da diyebileceğimiz söz dizimi anlamına gelen dil bilimidir (Nayır, 15 Nisan 1941, 444-445).

Çeviriler ve tercümelemlerin dillere çevrildikleri zaman sentaks ve ana dilinden kopma hususuna değinmiştir. “*Kelime kelime değil cümle cümle geçirmek demek dillerin sentaks bakımından birbirlerine benzemelerine pek ziyade hizmet eder*”. Yazıda tanzimattan evvelki Türkçe ile bu günkü Türkçeyi kıyaslayanlar arada geçen zaman zarfında, dilimizin cümle teşkili bakımından batının ne derece tesiri altında kaldığını kolayca görebileceğimizi belirtmiştir. Tesirler arasında sentaks farkı ve bununla beraber çeşitli tesirler arasında da fark vardır (Nayır, 15 Nisan 1941, 444-445).

Yazar çeşitli örnekler vererek konuyu pekiştirmek istemiş bazılarının üzerinden yürüyerek sentaks hakkında bilgileri aktarmıştır. En son olarak da şu satırlarla bitirmiştir: “*Mecmuamızın diğer bir sayfasında okuyacağınız bir etüt, Ermenicenin sentaksı üzerinde Türkçenin tesirlerini göstermesi ve bu kısa mütaleamıza muvazi bir görüş ileri sürmesi bakımından dikkate şayandır*” (Nayır, 15 Nisan 1941, 444 - 445).

Ahmet Köklügiller Nabi gibi Ataç gibi diğer yazarlarımız gibi dilin özgünlük ve korunması açısından fikir ve görüşlerini belirtmektedir. Köklügiller dil devriminin 40. yılına ulaştığını kırk yıl önce saptanan amaçların önemli ölçüde gerçekleştiğini yüzyıllarca yabancı dillerin boyunduruğunda kalan anadilimizin özdenliğine kavuştuğunu edebiyat, bilim, basın ve konuşma dilimizdeki açılımlarla, dünya dilleri arasındaki gerçek yerini bulmaya başladığını belirtmiştir. Bütün olumsuz çabalara ve direnmelere rağmen, anadil sevgisi ve bilinci toplum katlarına iyice yayıldığını ifade etmiştir (Köklügiller, Temmuz 1973, 17).

Yazıda bir karşılaştırma söz konusudur. Türkçenin anadilin baskı altında kalma oranlarından Arapça ve Farsçaya kadar elde edilen verileri belirtmiştir. Kavramların ve düşüncelerin yabancı asıllı sözcüklerle anlatıldığını ve bu durumun “aydın-halk” ikiliği yarattığını belirtmektedir. Halkın kültür dilinin dışında kaldığını savunmuştur. Aynı zamanda aydınlar arasında Türkçe düşünme ve yazmanın unutulduğu iddiasını ortaya koymaktadır. Dil devriminden önce konuşma dilinin

%45'inin Arapça %15'inin Farsça, geriye kalan %30'luk kısmın Türkçe olduğunu belirterek kırk yıl sonra yani yazının kaleme alındığı yıllarda yazı ve konuşma dilindeki Türkçe sözcük oranının % 85'e ulaşmıştı ve Arapça, Farsça kelime oranının düştüğünü ifade etmiştir. Birçok terime Türkçe karşılıklar bulunduğunu, Kültür dilinin arınıp aydınlık bir düzeye vardığını, aydın-halk ayrımı ve kopukluğunun azaldığını, Türkçenin ortak bir anlatım aracı haline geldiğini belirtmektedir.

Köklügiller kırk yıl sonra başka bir saldırı olarak ifade ettiği yabancı dil istilasından şiddetle bahsetmektedir. Yazarbu durumu “*Doğu dillerinden gelen sözcükler, her gün birer-ikişer çekip giderken, onların yerini batıdan gelen sözcükler almaktadır. Nitelik yönünden bu saldırının öncekilerden ayrımı yoktur. Bu da dilimizi yozlaştırıcı, kısırlaştırıcı bir durumdur. Hemen önlenmesi gerekir*” şeklinde ifade etmiştir (Köklügiller, Temmuz 1973, 17).

Türk Dil Kurumunun bu yeni tehlikeyi önlemek için, birkaç yıl önce batıdan gelen sözcüklere Türkçe karşılıklar bulmak amacıyla bir yarkurul (komisyon) kurduğunu bu kurulun bulduğu karşılıkların Türk Dil dergisinde yayınlandığını belirterek ayrıca bir bülten aracılığı ile basma ve çeşitli kuruluşlara da duyurulduğu hususunu belirtmektedir. Bu sözcükler “*Batı Kaynaklı Sözcüklere Karşılık Bulma Deneme*” adlı kitapta toplandığını söylemiş ve yazar kelimelere yazısında örnek olarak çokça yer vermiştir. Bu kelimelerden birkaçı şöyledir:

“Afiş: ası; afişe etmek: açığa vurmak, açıklamak; alafranga: batılıca; alaturka: doğuluca; alfabe: abece; alternatif: seçenek; amatör: özengen; ambargo: engelleyim; amblem: belirge; anarşi: kargaşa; anarşizm: kargaşacık; angarya: yükleni; bibliyografya: kaynakça; blöf: ürkütüm; deşarj: boşalım, boşalma; diktatör: buyurgan; estetik: güzel duyusal; fatura: satımca; nötr: yansız; panel: açık oturum; pasaport: geçişlik; provokasyon: kışkırtma, kışkırtı; reform: düzeltim seminer: toplu çalışma; skandal: utanca; turist: gezmen; turizm: gezim vb.” (Köklügiller, Temmuz 1973, 17).

Son olarak ise Türk Dil Kurumunun bu konuda gösterdiği duyarlılığın daha etkin ve yaygın olabilmesinin öğretim üyelerimizin, düşünürlerimizin,

sanatçılarımızın, yazarlarımızın el birliği ile aynı çabayı göstermelerine bağlı olduğunu ekleyerek yazısını sonlandırmıştır (Köklügiller, Temmuz 1973, 17).

Andrzej Bursa bir şiir ile ifade etmiştir kendini. Andrzej 21 Mart 1932'de Krakov'da doğmuştur. 15 Kasım 1957' de yine bu kentte vefat etmiştir. Üç yıl yazmıştır yazılarını bunlar, şiir, düz yazı bunun yanı sıra gazetecilik ve dramaturgi ile de ilgilenmiştir. Bursa her Polonya'da düzenlenen YENİ POLONYA ŞAİRLERİ FESTİVALİ' nde 1957 yılında ŞİİRLER adlı kitabı ile en ilginç şair olarak ödül almıştır. Bütün yapıtlarında alaycı, kızgın, toplum sorunlarını açıkça ortaya koyucu, savaştı, aynı zamanda bir aydın ve ahlakçı olarak gerçekten duygulu bir insan olduğu belirtilmektedir. Örnek şiiri ise Teresa Ciecierska – CHLAPOWA Oben GÜNEY çevirisi ile:

“YABANCI DİLLER

Pipo içer mi baban

Evet, babam pipo içer.

Yes my father smokes the pipe

Tekrar ettikçe bu cümle

Açacak sana dostum

Dün-

Yaya bir pencere.

Şeytanın gözlerinden daha güzel mi güzel

Bir barda oturduğun zaman Broadway'de

Şüphesiz soracaklar sana o an

Pipo içer mi baban

İşte o zaman yapıştır cevabını dudağında gülümsemen

Yes my father smokes the pipe

Görüyor musun bak

Ne harika olacak...” (Bursa, 1 Ağustos 1974, 23).

1.19.Yazım Kuralları ve Dilbilgisi ile İlgili Yazılar

Yaşar Nabi Dil Yanlıları adlı yazısında Lejyoner hareketini örnek vererek dil yanlılarına dikkat çekmektedir. 24 Aralık tarihinde Anadolu Ajansı'nın

yayımladığı haberde Bükreş'te 23 a.a. Romen alay kumandanı olan Horia Sima, Buzua'da söz ettiği bir söylevde şunu söylemiştir: *“Lejyoner hareketi disiplin ve sevgi üzerine dayandırılmaktadır. Bunların biri diğerini tamamlar niteliktedir. Önemsiz yanlış anlaşılmalara düzeltilmelidir. Muhtaç olunan şeyin teşkilat dahilinde demirden bir disiplin göstermektir. Kezalik hükümetle münasebetimizde de disiplinle hareket etmememiz gerekir.”* (Nayır, 1 Ocak 1940, 276).

Nabi'nin bu haberi ele almasının sebebi, cevabı beklenen sözcük kelime ile aktarılan sorunun bambaşka oluşunun; yani söyleme, anlatma şekli ile soru-cevabın farklı oluşunun dil yanlışlığına sebep olduğunu göstermektir. Nabi bu durumu şu sözleriyle de pekiştirmektedir:

“Cümleye küçük bir < de > edatının ilâvesi manayı tamamen değiştirmiş, deha doğrusu cümleyi manasız hale getirmiştir. «Muhtaç olduğumuz şey, teşkilâtımız dahilinde demirden bir disiplin göstermektir» dememiz lâzımdır” (Nayır, 1 Ocak 1940, 276).

Mehmet Fuat yazısında dilin yanlışlıklarını dile getirirken yapılan sanatı ve sanatçının aşağılanmaması gerektiğini açıkça şu sözlerle dile getirmektedir. *“Dille ilgisi olmayan tartışmalarda, karşısındaki yazarın dil yanlışları üzerinde durmak, böylece onu küçültmeye, susturmaya çalışmak, bence, çok kötü bir tutumdur.”* Fuat yazısında Ataç'ın da bu tutumda olduğunu belirtmektedir. Dil üzerinde durulmasının doğru olduğunu ama bu işin düşüncelerle, sanatla karıştırılmaması gerektiğini ifade etmektedir. *“...yazarken, konuşuyorken birtakım dil yanlışları yapıyor diye, bir kimsenin düşüncelerini küçümsemek de ölçüyü kaçırmaktır, aşırılıktır.”* diyerek eleştiride aşırılıktan kaçınılması gerektiğini bildirmiştir. Mehmet Fuat yazısında bunu yani yanlışsız yazmanın önemini belirtmektedir (Mehmet Fuat, 1 Şubat 1959, 6).

Mehmet Fuat “A” dergisinin Ocak 1959 sayısında yazan Konur adındaki bir yazarın yazısından alıntı yaparak yazarın düşüncelerini paylaşmış ve değerlendirmelerde bulunarak yanlışsız yazma konusu üzerinde durmaktadır. Yazarın düşüncesi ile kendi düşüncelerini ortak bir dille anlatmaya çalışmaktadır. Konur'un yazı dilindeki sözdizimi aksaklıklarını dilbilgisi öğreniminin yetersizliğine, üslûp yoksunluğuna, genç kuşakların eskiyle kültür ilintisinin

kesilmesine dolayısıyla kendinden önceki edebiyat ürünlerinin okunmamasına bağladığını ifade etmektedir. Bu düşünceyle ilgili Mehmet Fuat şöyle cümleler kurmuştur:

“Konur yazı dili derken, görüldüğü gibi, hem dil bilgisi hem de üslûbu düşünüyor. Böylece de üslûbun değerini belirtmiş oluyor. Ama dediği üslûbun gelişmeleri yılların işi, büyük sanatçıların gelmesi, çağını yaşayıp uzaklaşması, örnek eserler bırakmasıyla gerçekleşebilecek bir iş.” diyerek dilbilgisinin böyle olmadığını genç yazarların biraz emek, biraz özenle “yanlışsız yazma” ülküsünün gerçekleştiricileri olabileceklerini belirtmektedir (Mehmet Fuat, 1 Şubat1959, 6).

Mehmet Fuat, dil eleştirisi yapılmasının bir sakıncasının olmadığını, yapılması gerektiğini, bunun kimseyi küçültmeyip aynı şekilde yükseltmeyeceğini anlatmaktadır. Dil eleştirisini herkesin yapabileceğini kimsenin bu konuda mükemmel olmadığını şu sözlerle ifade etmiştir:

“Sonra, dil eleştirmesi yapmak için uzman olmak da gerekmez. Benim bilmediğimi sen bilebilirsin senin bilmediğini o bilir, onun bilmediğini bir başkası... Diyeceğim, yazarlar birbirlerini eserlerinde gördükleri yanlışları, hiç çekinmeden, ortaya vurmali, dil tartışmalarına yol açmalıdırlar.” Yazarımız ardından Sait Faik’i örnek vererek düşüncesini desteklemiş ve şu sözleri de ekleyerek kendisinin de bunun içinde olduğunu belirtmiştir : *“Gelin, bir de şu yoldan gidelim: Ben bir takım yazarların eserlerinde dil yanlışları buluyor, sonra da o yanlışları dergilerde yazıyorum. Bunu yapmakla o yazarlara üstünlük mü taslamış oluyorum? Kendimi onlardan üstün mü görüyorum? Ama ben iyi bir örnek değilim bu konuda. Yanlışlarını bulduğum yazarlar da oturup benim yazılarımı inceleseler, kim bilir, ne yanlışlar bulurlar. Ben bile buluyorum bilgim arttıkça.”* (Mehmet Fuat, 1 Şubat1959, 6).

Mehmet Fuat’ın yazısında kendisi de dahil olmak üzere dilbilgisi yanlışlıklarının her zaman yapılabildiğinin fakat önemli olanın bunların uygun bir dille düzeltilmesi gerektiğinin vurgulandığını görmekteyiz. Ayrıca üslubun ancak “dilbilgisi” ile el ele verince eksizliğe ulaşabileceğini de belirtmiş ve gençlerin yanlışsız yazma çabalarının başta Türk Dili olmak üzere bütün dergiler tarafından

desteklenmesi ve yardım etmesi gerektiğini de dikkat çekmiştir (Mehmet Fuat, 1 Şubat1959, 6).

Yazım kurallarıyla ilgili Türk Dil Kurumunun çalışmaları büyük önem arz etmektedir. Kurumun çalışmalarına ilişkin gelişmeleri yine dergideki yazılarda takip edebilmekteyiz. Yazım kuralları ile ilgili Melih Erçin'in bir yazısına rastlamaktayız.

Melih Erçin'in incelemesi Türk Dil Kurumunun yapmış olduğu değişiklikler ve yazım kurallarından bazılarına getirdiği çözümlerin konu alınmasından oluşmuştur. İle edatını ve kaş imi sorunlarının açığa kavuştuğunu belirterek getirilen çözümleri paylaşmıştır. İle çözümü alt başlığı altında şunlar söylenmiştir:

“(İLE) bağlacını ek olarak kullanış kurallarını incelerken göze batan tek tutarsızlık, bu bağlaç sonunda, 3. kişi iyelik eki bulunan bir sözcükle birleştirildiği zaman BÜYÜK ÜNLÜ UYUMU ‘na uymamızın yasaklanmasıydı. Bu yasak elli yıl sürdü. Örneğin ordusuyla yazımızı ve dolayısıyla ağzımızı (telaffuzu) yanlış oluyordu. 1964’e kadar “ordusuyle” ve o yıldan bu yana “ ordusuyle” yazmak ve ağzannmak zorundaydık. Çok şükür, bundan böyle, “ordusuyla” yazmamızı gerektiren kuralın dayanağını Kılavuz, önsözünde, açıklıyor: örneğin ile bağlacının 3, kişi iyelik eki almış biçiminin yazımı konusunda, soruşturmaya katılanların % 79,72’si ünlü uyumuna uyan biçimini (kapısıyla, ordusuyla) yeğlemiştir.” (Erçin, Haziran 1978, 11).

Bugün adına düzeltme işareti (şapka işareti) değişimiz ‘^’ işarete verilen ad olan ‘kaş imi’ için özet olarak şunlar söylenmiştir:

“Kılavuz, KAŞ İMÎ’ne verilen biri /k/, /g/, // ünsüzlerini ince okutmak, öbürü /a/, /u/, /i/ ünlülerim uzun okutmak olan iki görevi yemden saptarken, birinci görevde // ünsüzünü aradan çıkartarak, ikinci görevde ünlü uzatmayı (saydım) 20 kadar sözcükle sınırlayarak, övgüye değer eden bir yalınlama atılımı gerçekleştirmiştir.” (Erçin, Ağustos 1978, 11).

Varılan bu kararları kurallaştıran maddenin (63.) üç fıkrasının (a,b,c) açık olmadığını çelişkili görüldüğünü dile getirmiş bu fıkraların düzeltilmesi ile ilgili

görüşlerini öneriler ve açıklama alt başlıklarıyla sunulmuştur (Erçin, Ağustos 1978, 11).

Erçin'in bu yazısı herhangi bir değişiklik yapılmadan derginin Ağustos 1978 tarihli 851. Sayısında tekrar yayımlanmıştır (Erçin, Ağustos 1978, 7).

La linguistique (Larousse, J. 1997) eserin G. Chauveau, J. Dubois ve M. Kail tarafından yazılan birinci bölümünden çevrilmiş olan yazıda tanımlar ve örneklerin yanı sıra birçok konuya da değinilmektedir. Yazar yapısalcılık teriminin 20.yüzyılın başlarında gelişerek dilbilimin, dil ve diller bilimi olmasını sağlayan aynı doğrultudaki birçok araştırmayı belirttiğini ifade etmektedir. Bununla beraber tabi ki 19.yüzyılın sonlarında tarihsel dilbilimi eleştirmeyi amaçlayan düşüncelerin doğurduğu yapısalcılık akımı kuramsal açıdan olduğu kadar yöntemsel açıdan da değişik eğilimlerin içerdiğinin de altını çizmektedir. Yazar 30.yüzyılın sonlarında dilbilim araştırmalarının düşüncelerin doğurduğu yapısalcılık akımının kuramsal açıdan olduğu kadar yöntemsel açıdan da değişik eğilimleri içerip bu eğilimlerin dil işlevinin bir sistem olarak incelenmesi konusunda birleştiğini ve göz önünde bulundurmadan, dilde tarihsel bir sürecin varlığını kabul ettiğini ifade etmektedir (Chauveau G.Dubois, Ocak 1978, 22).

İncelemeye bakılacak olursa yazar ilk olarak yapısalcılığın ve bunun ilk evresinden bahsetmektedir. *"Yapısalcılığın ilk evresi olarak XX.yy.ın başlangıcından önemli dilbilim okullarının doğduğu 1925-1930 yıllarına dek uzanan dönem gösterilebilir. Yapısalcılığın kurucusu İsviçreli dilbilimci F. de Saussure'dür. Saussure, ilkin Paris'te on yıl süreyle verdiği karşılaştırmalı dilbilgisi derslerini izleyenleri (sözgelimi A. Meillet) daha sonra da Cenevre'de verdiği dersler, öğrencileri Charles Bally (1865-1947) ve Charles Albert Sechechaye (1870-1946) tarafından getirilerek ölümünden üç yıl sonra Cours de linguistique generale (Genel Dilbilim Dersleri) (1) adıyla yayımlandı."* şeklinde aktarılmaktadır (Chauveau G.Dubois, Ocak 1978, 22).

Yazar o dönemlerde dilbilimin olguculuktan gelen bilimsel bir çerçeve içindeki özel bir araştırma alanı olarak tanımlandığını ve olguculuğun gerçekten de ruhbilim, toplumbilim ve dilbilim gibi hepsinin de felsefe kaynaklı insanbilimlerini

oluşturacak disiplinleri kesinlikle birbirinden ayırmaya çalışmakta olduğunu öne sürmüştür. Çeviriyi yazar şu sözlerle sonlandırmaktadır: “*Biçim düzeyi ile tümce düzeyi arasında dilbilimsel betimlemede göz önünde tutulması gereken ara çözümlene düzeyleri vardır.*” (Chauveau G.Dubois, Ocak 1978, 22).

Dizdaroğlu yazmış olduğu sohbette ilk olarak yazma eylemini tanımlamaktadır. Yazar yazma eyleminin, bir yaratı olduğunu ve başkalarına dönük olduğunu, kimsenin kendisi için yazmadığını ifade etmektedir. Yazar yazmanın da konuşma gibi bir iletişim aracı olduğunu, ne denli ustalıkla kullanabilirsek o denli etkin olacağını belirtmektedir. Konuşmanın da yazmanın da amacının etkin olmak, sözle veya yazıyla dinleyenleri, okuyanları etkilemek olduğu kanısındadır. Dizdaroğlu yazmanın iki işlevi olduğunu bunların birinin aktarım diğersinin ise örneğe olduğunu belirtmektedir. Yani bir iki yönlülüğün söz konusu olduğunu ifade etmektedir (Dizdaroğlu, Ocak 1978, 13).

Okullarda yazma hususunun önemi çok yönlü oluşundan kaynaklandığını ifade etmektedir. Yazma kurallarını öğretme ve doğru yazmaya önem verilmesinin sebebinin de bu olduğunu belirtmiştir. Yazar eserlerin ne kadar kurallara ve ilkelere uygun yazılırsa o kadar doğru ve etkili olacağına ve ne kadar bu ilkelere, kurallara uygun yapıtlar ortaya konursa o kadar sağlam yapıtlar olacağını belirtmektedir. Bu ilke ve yöntemlerin bir uydurma olmadığını, sanatçıların yapıtlarının incelenmesi sonucu belirlendiğini, bir deneyimin ürünlerinden çıktığını söylemektedir (Dizdaroğlu, Ocak 1978, 13).

Okullar için yazılan kitaplarda yazma konusunun genellikle yanlış anlaşıldığını, yazma ilkeleri ve kurallarının tür bilgileriyle harman edildiğini asıl olanın ise türler değil yazma ilkeleri olduğunu ifade etmektedir. Yazar çeşitli örnekler verip bunların önemine değinmektedir. Bu örneklerden biri gününün önde gelen öykü ve romancısından aldığı bir cümledir:

“*Mühendisliğin önü şimdi açıldılar, herkes mühendis olmak istiyordular.*” (Dizdaroğlu, Ocak 1978, 13).

Bu cümleyi kuran yazarın özne-yüklem uygunluğu kuralını bilmiş olsa yüklemeleri tekil kullanarak hataya düşmeyeceğini söylemiştir. Bir sonraki verdiği örnek ise üniversitede dilbilgisi okutan bir profesöre aittir:

“Seslerin çıkarılmasında dişler rol oynarlar” (Dizdaroğlu, Ocak 1978, 13).

Bu kullanımı yapan profesörün organ adları özne iken yüklem tekil olması gerektiği kuralını görmezden geldiğini belirtmiştir. Buna bağlı olarak da doğru yazma eyleminin bilgi ve yetenekten kaynaklanmadığını bunların gerektiğini yalnız bunlarla birlikte dile ve anlatıma özen gösterme, dili benimseme ve sevmenin daha önemli olduğunu vurgulamıştır (Dizdaroğlu, Ocak 1978, 13).

Sözlü ve yazılı anlatım kurallarını öğreten kitapların önemli olduğunu doğru kullanıma yönlereceğini, tek başına kurallar yeterli olmasa da kuralları önemsememenin doğru bir davranış olmadığını ifade etmektedir (Dizdaroğlu, Ocak 1978, 13).

Anlatım bozukluğu oluşturan bir diğer kullanımın ise eş anlamlı sözcüklerin aynı cümlede kullanılması olduğunu bildirmekte, bazı sözcüklerin kullanım yerlerinin yanlış olmasından kaynaklı hataların yapıldığını belirtmektedir. Yine görüşlerini örneklerle vererek anlatmaktadır (Dizdaroğlu, Ocak 1978, 13).

Dizdaroğlu son olarak şu sözleriyle sohbetini tamamlamaktadır. *“Doğruyu arayan ve düşünen de, daha önce verilen bilgilerin de yardımıyla, elbette olumlu sonuca oluşacaktır, yanlışlığa düşmeyecektir”* (Dizdaroğlu, Ocak 1978, 13).

---

2. BÖLÜM: *VARLIK* DERGİSİNDEKİ DİL YAZILARININ AÇIKLAMALI DİZİNİ

2.1. Konularına Göre

2.1.1. Dil Devrimi ile İlgili Yazılar

Ahmet Köklügiller, “Atatürk Ve Yazı Devrimi”, (Makale), (Yazı devriminin önemi hk.), *Varlık*, S 854-855, (Kasım 1978), s.9.

Ceyhun Atuf Kansu, “Türk Dili”, (Dil devrimi hk.), *Varlık*, S 778,(1 Temmuz 1972), s. 3.

Konur, “Yeni Değil”, (Dil Devrimi Hakkında), *Varlık*, S459, (01.08.1957), s.8.

Sami Nabi, “Yazı Devrimi- Türkçe Gazete”, (İnceleme), (Latin harflerinin kabul edilmesi, Latin harfleriyle Türkçe gazete yazılması hk.), *Varlık*, S 866, (Kasım 1979), s. 22.

Samim Nabi, “Yazı Devrimi: “Türkçe Gazete”, (Deneme), (Türkçe gazetenin çıkışı ve yazı devrimi hk.), *Varlık*, S 854, (Kasım 1978), s.4.

Yaşar Nabi Nayır, “Dil Özleşmesi İçin”,(Dilde devrim amacıyla bazı yazarların dilimize aykırı kelimeleri bolca kullanması sonucu güç ve anlaşılmaz bir dilin ortaya çıkması hakkında), *Varlık*, C.3,S58,(1 İlkânun 1935),s.145-146.

Yaşar Nabi Nayır,“Dil Bahsinde Hakikat”(Dil inkılabının emin eller elinde geliştirilmesi gerektiği konusunda yazılmış yazı), *Varlık*, S341, (1 Aralık 1948),s.3.

2.1.2. Dil ve Kültür ile İlgili Yazılar

Hikmet Münir, “Radyo ve Televizyon–Türk Dili ve Kültürünü Yayma”, (Türk kültürünü yayma adına radyolarda yapılan yayınlar hakkında), *Varlık*, S 393, (1 Nisan 1953), s. 13.

Muhsin Ertunç, “Dil ve Kültür”, (Dil ve kültürün etkileri hakkında), *Varlık*, C. 5, S 102, (1 Ekim 1937), s.465.

Muhsin Ertunç, “Dil ve Kültür”, (Dil ve kültürün etkileri hakkında), *Varlık*, C. 5, S 103, (1 Ekim 1937), s.481.

Yaşar Nabi Nayır, “Türk Kültürü ve Türkçe”, (Türk dili ve kültürü hakkında), *Varlık*, C. 6, S 127, (15 B.Teşrin 1938), s. 97-98.

2.1.3. Yabancı Dil Eğitimi ile İlgili Yazılar

Albert Malche, “Lisan Tedrisatı Hakkında Bazı Mülahazalar”, (Dil eğitimi hakkında), (Çev. Ahmet Necdet), *Varlık*, C. 1, S 18 (1 Nisan 1934), s. 274-275.

Hikmet Münir, “Radyoda Yabancı Dil Öğretimi”, (Radyoda verilen yabancı dil dersleri hakkında), *Varlık*, S392, (1 Mart 1953), s. 13.

İhsan Akay, “Dil Sevgisi”,(Dil Hakkında), *Varlık*,nr.497,(1Mart 1959),s.7

Mehmet Süleymanpaşacı, "Türk Liselerinde Latin Dili", (Avrupa medeniyetini öğrenmede Latin dilinin önemi ve genç nesillere bu dilin öğretilmesi gerektiği hakkında), *Varlık*, C. 11, S 185, (15 Mart 1941), s. 400-401.

2.1.4. Eskiye Karşı Yeni Dil ile İlgili Yazılar

Nurullah Ataç, "Dil Üzerine", (Dil Hakkında), *Varlık*, S470, (15.01.1958), s.4.

Cevdet Kudret Solok, "Bu Da Dil Üzerine", (Dil üzerine düşünceler hakkında), *Varlık*, S452, (15.04.1957), s.6-7.

Cevdet Kudret Solok, "Bu Da Dil Üzerine", (Dil hakkında), *Varlık*, S451, (01.04.1957), s.7-9.

Cevdet Kudret Solok, "Bu Dil", (Dil üzerine yazılan yazılar hakkında), *Varlık*, S 482, (15 Temmuz 1958), s.4-6.

Hikmet Dizdaroğlu, "Dil Tartışmaları", (Dil konusundaki tartışmalar hakkında), *Varlık*, S 378, (1 Ocak 1952), s. 9.

Orhan Hançeroğlu, "Dil Çalışmaları", (Dil hakkında), *Varlık*, S466, (15.11.1957), s.5.

Tevfik Besim, "Dil Meselesi", (Türkiye'de dil meselesi hakkında), *Varlık*, C. 8, S 147, (15. 08. 1939), s. 78-79.

Yaşar Nabi Nayır, "Dil Bahsinde Ölçü" (Makale, dilin gelişimi hakkında), *Varlık*, S 312, (15 Temmuz 1946), s.8.

Yaşar Nabi Nayır, "Dil Üzerine İki Tez", (Dil Üzerine), *Varlık*, S376, (1 Kasım 1951), s.6.

2.1.5. Dil Özleşmesi İle İlgili Yazılar

Ahmet Köklügiller, "Türkçeyi Özleştirme Çabaları", (İnceleme), (Türkçe'nin kendine özgü yapısını korumak için yapılanlar hk.), *Varlık*, S 864- 865, (Eylül

1979), s. 12.

Necati Cumalı, “Nurullah Ataçla Dil Üzerine Konuşma” (Dilimize yerleşmiş yabancı kelimeleri kullanmak yerine öz Türkçe kelimeleri kullanmak ve onlarla eserler vermek daha güzel olur ve okurlarında anlaması kolaylaşır bu konu üzerine yazılmış yazı) *Varlık*, S337, (1 Ağustos 1948), s.4-5.

Yaşar Nabi Nayır, “Dil özleşmesi için düşünceler”,(Dilin yabancı sözlerden nasıl kurtulacağı hakkında fikirleri), *Varlık*, C.2,S35,(15,1 Kanun 1934),s.162.

2.1.6.Dil Toplum İlişkisi ile İlgili Yazılar

Berke Vardar, “Toplumsal Yönden Dil”, (Deneme), (Dil Üzerine), *Varlık*, S 603, (1 Ağustos 1963), s.11.

2.1.7.Dil İçerik Konusu ile İlgili Yazılar

Emin Özdemir, “Dil ve İçerik”, (Makale), (Dilin metinle ilişkisi hk.), *Varlık*, S 853-854, (Ekim 1978), s. 6.

2.1.8. Dil Aileleri ile İlgili Yazılar

Ahmet Cevat, “Türkçe Hint Avrupa Dilleriyle Akraba Mıdır?”, (Türkçe'nin Hint Avrupa dilleriyle olan alakası hakkında), *Varlık*, C. 7, S 137, (15. 03. 1939), s. 162-165.

Melih Ercin, “Üç Saptama Bildirisi”, (Makale), (Köktürk, Sekel, Fenike yazıtları hk.), *Varlık*, S 845-846, (Şubat 1978), s. 5.

2.1.9.Dilin Diğer Sanatlarla İlgisi ile İlgili Yazılar

Mahmut Ragıp Gazimihal, “Dilimiz ve Müzik”, (Türk dili ve müzik hakkında), C. 5, S 111, (15 Şubat 1938), s. 611.

Mahmut Ragıp Gazimihal, “Dil ve Musikiye Dair”, (Dil ve musiki hakkında), *Varlık*, C.5, S 114, (1 Nisan 1938), s. 660.

2.1.10.Dönemin Dil Alanındaki Sorunları ile ilgili Yazılar

FuatKöserarif, “Türkçemizde Şedde Var Mı?”, (Dil üzerine yapılmış karşılıklı bir tartışma anlatılmıştır.), *Varlık*, nr. 239, (15 Hz 1943), s. 466-467.

İbrahim Necmi, “Karşılık Ararken İki Yoldan Hangisine Gitmeli?”, (Kelimelere karşılık ararken hangi yolların daha elverişli olduğu konusunda), *Varlık*, C.1, S1 (15 Temmuz 1933), s.9.

RüştüŞardağ, “Edebi Darlık”, (Edebiyatımızda konu ve lisan darlığı olduğu hususunda), *Varlık*, C. 11, S 181, (15 Ocak 1941), s. 296-297.

Şerif Hulusi,“Edebiyat ve Dil Bilgisi”,(Dönem eserlerinin yazıldığı dönemin dil özelliklerini göre değerlendirilmesi gerektiği hususunda), *Varlık*, C.11,S189,(15 Mayıs 1941),s.486-487.

Yaşar Nabi Nayır, “Dil Bilgisi”,(Gençlerde bulunan dil bilgisi eksikliği ve bunun nedenleri hakkında), *Varlık*, C.11,S189, (15 Mayıs 1941),s.481-482.

Yaşar Nabi Nayır, “Dil Kavgası”, (Eleştiri), (Dil bilgisi eğitimi almayanların almış gibi ders vermeye çalışmaları ve yanlışları hk.), *Varlık*, S 847-848, (Nisan 1978), s. 18.

Yaşar Nabi Nayır, “Dil Konusu”, (Eleştiri), (Burhan Felek’in Dil Konusu Üzerine), *Varlık*, S 592, (15 Şubat 1963), s. 2.

Yaşar Nabi Nayır, “Dil Üzerine Çalışmalar”,(Eski ilim terminolojisinin yetersizliği ve bunun üzerine yapılması gerekenler hakkında), *Varlık*, C.12,S193, (15 Temmuz 1941),s.23.

Yaşar Nabi Nayır, “Kongre Tiryakiliği”,(Dil konusundaki kongrelerin verimsizliği hakkında), *Varlık*, C.12, S 195,(15 Ağustos 1941),s.71.

Yaşar Nabi Nayır, “Öz Dil Alakasını Yeniden Uyandırmalıyız”,(Türkçenin saf haliyle kullanılması gerektiği hakkında), *Varlık*, C.11,S185, (15 Mart

1941),s.385-386.

2.1.11.Gün veya Ayın Olayları ile İlgili Yazılar

İmzasız, “15 Günün Olayları”, (1962'nin Kitapları, T.E.B'nin Kongresi, Açık oturum, Tiyatro, Yeni Bir Armağan, Sergiler, Matineler, Kahvede Konferans, Müzik, Amerika'da Türk Hikâyesi, Türk Dili İçin), *Varlık*, S 593, (1 Mart 1963), s. 2.

İmzasız, “15 Günün Olayları”, (Basın Şeref Divanı Tebliği, Ataç'ı Anış, Türk Hikâyeleri Özel Bayisi, Tiyatro, Dil Bayramı, Basın Toplantısı, Güney Şiirleri Gecesi, Açık Oturum, Konferans, Sergiler, Müzik), *Varlık*, S 599, (1 Haziran 1963), s. 2.

İmzasız, “15 Günün Olayları”, (Sergiler, Dil, Pilim Gösterisi, Şiir Günleri, Tiyatro, Kitap), *Varlık*, S 592, (15 Şubat 1963), s. 2.

İmzasız, “15 Günün Olayları”, (Türk Dil Kurumu Ödülleri, Devlet Sanat Örnek Bir Genelge, Tiyatro, Şehir Tiyatrosunda İkinci Tur Armağanı, Münir Özkul ve Arkadaşları, Sergiler, Halkevi Çalışmaları, Piyesler), *Varlık*, S 608, (15 Ekim 1963), s. 2.

İmzasız, “15 Günün Olayları”, (VIII. Uluslararası Kültür Festivali, T.E.B 3.Kitap Sergisi, Ödüllü Şiir Yarışması, Leyla Gencer'in Başarısı, T.D.K Yönetim Kurulu, Türk Devrim Ocakları, Bu Ay Çıkan Kitaplarımız), *Varlık*, S 605, (1 Eylül 1963), s. 2.

İmzasız, “15 Günün Olayları”, (X. Türk Dili Kurultayı, Erdek Sanat Şenliği, Tiyatro, Yabancı Ülkelerdeki Başarılı Sanatçılarımız, Doğan Kardeş Çocuk Romanı Armağanı), *Varlık*, S 602, (15 Temmuz 1963), s. 2.

Varlık, “Ayın Olayları” (Gerçek Barış, Hele Şükür, Dil Davası, Göçmenler, Halka Beğendirme, Şiirimiz, Yeni Kitaplarımız), *VARLIK*, S364, (1 Ekim 1950), s.2.

Varlık, "Ayın Olayları", (Anketimiz, Yeni Şeklimiz, Dilimizin Gidişi), *Varlık*, S368,

(1 Mart 1951), s.2.

2.1.12.Konuşma ve Yazı Dili ile İlgili Yazılar

Yaşar Nabi Nayır, “Şifahi ve Tahriri Nezaket”,(nezaket sözcüklerinde konuşma dili ile yazı dili arasındaki fark hakkında), *Varlık*, C.11,S191, (15 Haziran 1941),s.551.

Behçet Necatigil-Necip Aslan, “Konuşma Dili Yazı Dili”, (Konuşma dili ve yazı dili hakkında), *Varlık*, S412, (01.11.1954), s.11.

İhsan Akay, “Yazı Dili-Konuşma Dili”, (Yazı dili ve konuşma dili arasında ki farklar hakkında), *Varlık*, S417, (01.04.1955), s.7.

Diyorlar ki, “Konuşma Dili”, (Anket), *Varlık*, S411,(01.10.1954), s.5.

2.1.13.Sözlük ve Kılavuzlar ile İlgili Yazılar

Ragıp Rıfki Özgürel, “Fransızca-Türkçe Resimli Büyük Dil Kılavuzu” (Adı geçen eserin eleştirisi hakkında) *Varlık*, C. 4, S 64, (1 Mart 1936), s. 248-250.

Yaşar Nabi Nayır, “İnönü Ansiklopedisi”, (İnönü ansiklopedisinin Türk dili için önemi hakkında), *Varlık*, C.11, S181, (15 Ocak 1941), s.289-290.

2.1.14.TDK ile İlgili Yazılar

AhmetKöklügiller, “15 T. D. K. Kurultayı”, (İnceleme), *Varlık*, S 828-829, (Eylül 1976), s.15.

AhmetKöklügiller, “16. Türk Dil Kurultayı”, (Anı), (16. Türk Dil Kurultayı'nın kuruluş safhaları ve amacı hk.), *Varlık*, S 852-853, (Eylül 1978), s. 10.

Duyuru, “Dil Kurumu Ödülü”, (Türk Dil Kurumu Ödülü üzerine), *Varlık*, S423, S423, (01.10.1955), s.15.

İmzasız , “Türk Dili”, (Dil Kurumu’nun çalışmaları hakkında), *Varlık*, C. 11, S 180, (01.01.1941), s. 287-288.

İmzasız, “Aydın Olayları”, (T.D.K Ödülleri,İstanbul Festivali,Yeni Bir Sergi Binası,Akdeniz Festivali,Tiyatro,Üsküdar Tiyatrosu,Sinematek Açıldı,Ankara Devlet Operası,C.B. Senfoni Orkestrası,Celal Sılay’ı Kaybettik,Devlet Tiyatroları), *Varlık*, S 805, (1 Ekim 1974), s. 2.

İmzasız, “Aydın Olayları”, (Türk Dil Kurultayı, Türkiye’de Gazete ve Dergiler, Devlet Operası Çalışmaları, Folklor Araştırmaları,Folklor Kongresi, Çocukların Resim Yarışması,Sergiler), *Varlık*, S 803, (1 Ağustos 1974), s. 2.

İmzasız, “ÖZ DİL İÇİN”,(Türk dili araştırma kurulunun dergilerden istediği kelimelerin Osmanlıcasını kullanmamaları ve Öztürkçe kelimeler kullanmaları), *Varlık*, C.2,S46,(1 Haziran 1935),s.337.

Mahmut Ragıp Gazimihal, “Dil Kurumu’nun Çalışmaları”, (“ece” sözüntün kökeni üzerine), *Varlık*, C. 10, S 167, (15.06.1940), s. 574-576.

2.1.15.Türkçedeki Ek ve Heceler ile İlgili Yazılar

Dilci, “Değişen Kural”, (Türkçede ki sesli harf düşmesi kuralı hakkında), *Varlık*, S414, (01.01.1955), s.19.

Emir Sabahat, “A ile A”, (İnceleme), (Büyük “a” harfi ile küçük “a” harfi üzerine inceleme), S 860- 861, (Mayıs 1979), s. 19.

Ercin Melih, “Türk Ülküsünün Çaldıran Utkusu”, (Makale), (Türkçedeki 8 ünlü harfin Türklerin göçü ile birlikte geliş h.), *Varlık*, S 853-854, (Ekim 1978), s. 12.

Ercin Melih, “Türkçe Hece Seslem bilmece”, (Makale), (Hecenin tanımı ve Türkçedeki hece şekilleri), *Varlık*, S 852-853, (Eylül 1978), s. 11.

Yaşar Nabi Nayır, “Sıfat Eki Meselesi”, (Sıfat eki meselesi hususunda), *Varlık*, C.11, S189, (15 Mayıs 1941), s.502.

2.1.16.Türkçedeki İmla Hataları ile İlgili Yazılar

CahitÖztelle, “İmla Meselemiz”, (Dilimizdeki imlâ kuralları meselesi hakkında), *Varlık*, S 433, (1 Temmuz 1956), s. 8.

Cevdet Kudret Solok, “Bilim Dili Üzerine”, (Dil ve imla hk.), *Varlık*, S 807, (1 Aralık 1974), s. 4.

Dilci,“Dil Köşesi”,(Türkçe’deki imla hataları hakkında), *Varlık*,S413, (01.12.1954), s.16.

Varlık, “Dil Köşesi”, (İmla hataları hakkında), *Varlık*, S416, (01.03.1955), s.11.

Yaşar Nabi Nayır, “İmlamız Tespit Edilirken”, (İmlamız tespit edilirken uyulması gereken hususlar hakkında), *Varlık*, C.11,S191, (15 Haziran 1941),s.529-530.

Yaşar Nabi Nayır, “Keyfi İmlalar”, (Dilimizde devam eden imla sorunları hakkında), *Varlık*, C. 11, S 181, (15 Ocak 1941), s. 305.

2.1.17.Vezin ve Aruz ile İlgili Yazılar

Enis Behiç Koryürek, “Bir Eski Bahis: Aruz- Hece!”, (Hece ölçüsünün aruz ölçüsüne üstünlüğü hakkında), *Varlık*, C.1, S6(Teşrinievvel 1933), s.84-85.

Kemalettin Kâmi, “Milli Vezin Her Bakımdan Aruza Faiktir”, (Hece ölçüsünün aruza üstünlüğü anlatılıyor.), *Varlık*, C.1, S6, (Teşrinievvel 1933), s.83-84.

Ömer Bedrettin Uşaklı, “Gene Vezin Meselesi”, (Vezinler hakkında), *Varlık*, C.1, S13, (15 Kânunusani 1934), s.200-202.

Yaşar Nabi Nayır, Cevdet Kudret Solok, Halit Fahri Ozansoy, Behçet Kemal Çağlar, Necmettin Halil Onan, “Aruz, Hece Meselesi”, (Aruz, hece meselesi hakkında), *Varlık*, C.1, S6, (Teşrinievvel 1933), s.82-83.

2.1.18.Yabancı Diller ile İlgili Yazılar

A.Dilaçar, “Dilin Özleşmesi”,(Milletin kendi dillerin millileştirilmesi ve bu hususta izledikleri yol hakkında), *Varlık*, C.11,S186, (1 Nisan 1941),s.418-423.

Abdülhak Şinasi Hisar, “Liselerimizde Bir Garp Dili”, (Liselerimizde verilen yabancı dil eğitimi hakkında), *Varlık*, C.1, S16 (1 Mart 1934), s.243.

Ahmet Köklügiller, “Batıdan Gelen Sözcükler”, (Batıdan Türk Dil Kurumu’na gelen sözcükler hk.), *Varlık*, S790-791, (Temmuz 1973), s. 17.

Andrzej Bursa, “Yabancı Diller”, (Şiir), (Çev. Teresa Ciccierska-Chlapowa Oben Güney), *Varlık*, S 803, (1 Ağustos 1974), s. 23.

Cevdet Kudret Solok, “Türk Dilini Tecavüzden Koruma Cemiyeti”, (Türk dilinin dış etkilerden korunması hakkında), *Varlık*, C. 7, S 134, (01. 02. 1939), s. 69-70.

Kazım Nami Duru, “Logi mi Loji mi?”,(Yabancı terimlerin nasıl kullanılması gerektiği hususunda), *Varlık*, C.12, S202, (1 Aralık 1941), s.218-221.

Nahid Sırrı Örik, “Orta Tedrisatta Ecnebi Dili”,(Eğitimde öğretilen İngilizce, Fransızca ve Almanca hakkında), *Varlık*, C.3,S56,(1 Sontesrin 1935),s.114.

Nahid SırrıÖrik,“Orta Tedrisatta Ecnebi Dili”,(Okullarda İngilizce ve Fransızca, Almanca okutulması hakkında), *Varlık*, C.3,S55,(15,1 Teşrin 1935),s.98.

Yaşar Nabi Nayır, “Çirkin ve Kaba Bir Tecavüz”,(Türkçede karşılığı olan yabancı kelimelerin Türkçeye sokulmasının gereksiz oluşu hakkında), *Varlık*, C.11,S183, (01 Şubat 1941),s.357.

Yaşar Nabi Nayır, “Türkçemizde Yeni Kelime Teşkil Meselesi”, (Yabancı dillerin etkisi altında kalmadan Türkçenin kelime üretmesi gerektiği hakkında), *Varlık*, C. 11, S 181, (15 Ocak 1941), s. 304.

Yaşar Nabi Nayır, “Yabancı Kelimeler Meselesi”,(Dilimizde karşılığı olan kelimelerin alınmaması ve bu hususta yapılması gerekenler hakkında), *Varlık*,

C.11,S184, (01 Mart 1941),s.383.

Yaşar Nabi Nayır, “Yabancılarla Temasın Sentaks Üzerindeki Tesirleri”,(Dilimizin yabancı dillerle temasında dilimizde meydana gelen ses değişimleri hakkında), *Varlık*, C.11,S 187,(15 Nisan 1941),s.444-445.

2.1.19.Yazım Kuralları ve Dilbilgisi ile İlgili Yazılar

Chauveau G.,Dubois, Kail M. “Yapısal Dilbilim”, (İnceleme), (Dil kuralları hk.), (Çev.Mehmet Rifat, Sema Rifat), *Varlık*, S 844-845, (Ocak 1978), s. 22.

Ercin Melih, “Türkçe Yazım Kuralları III”, (İnceleme), (yazım kuralları hk.), *Varlık*, S 849, (Haziran 1978), s. 11.

Ercin Melih, “Türkçe Yazım Kuralları”, (İnceleme), (Yazım kuralları hk.), *Varlık*, S 851, (Ağustos 1978), s. 7.

Hikmet Dizdaroğlu, “Yazma İlkeleri”, (Sohbet), (Yazım kuralları hk.), *Varlık*, S 844,(Ocak 1978), s. 13.

Mehmet Fuat, “Yanlızsız Yazmak”, (Yazarın dil yanlışları hakkında), *Varlık*, S 495, (1 Şubat 1959), s.5.

Yaşar Nabi, “Dil Yanlışları”, (Dil Yanlışları hakkında), *Varlık*, C. 11, S 180, (01.01.1941), s. 276.

2.2. YAZAR ADINA GÖRE

A.Dilaçar, “*Dilin Özleşmesi*”, (Milletin kendi dillerin millileştirilmesi ve bu hususta izledikleri yol hakkında), *Varlık*, C 11,S186, (1 Nisan 1941),s.418-423.

A.Ventura., “*Olmaz Olmaz Dememeli*”, (Türk dilinde bilim-kurgu hk.), (Çev. M.Z. Gülsoy), *Varlık*, S 795-796, (Aralık 1973), s. 23-24.

Abdülhak Şinasi Hisar, “*Liselerimizde Bir Garp Dili*”, (Liselerimizde verilen yabancı dil eğitimi hakkında), *Varlık*, C 1, S 16 (1 Mart 1934), s.243.

- Ahmet Cevat, “*Türkçe Hint Avrupa Dilleriyle Akraba Mıdır?*”, (Türkçe'nin Hint Avrupa dilleriyle olan alakası hakkında), *Varlık*, C 7, S 137, (15. 03. 1939), s. 162-165.
- Ahmet Köklügiller, “*15 T. D. K. Kurultayı*”, (İnceleme), *Varlık*, S 828-829, (Eylül 1976), s.15.
- Ahmet Köklügiller, “*16. Türk Dil Kurultayı*”, (Anı), (16. Türk Dil Kurultayı'nın kuruluş safhaları ve amacı hk.), *Varlık*, S 852-853, (Eylül 1978), s. 10.
- Ahmet Köklügiller, “*Atatürk Ve Yazı Devrimi*”, (Makale), (Yazı devriminin önemi hk.), *Varlık*, S 854-855, (Kasım 1978), s.9.
- Ahmet Köklügiller, “*Batıdan Gelen Sözcükler*”, (Batıdan Türk Dil Kurumu'na gelen sözcükler hk.), *Varlık*, S 790-791, (Temmuz 1973), s. 17.
- Ahmet Köklügiller, “*Türkçeyi Özleştirme Çabaları*”, (İnceleme), (Türkçe'nin kendine özgü yapısını korumak için yapılanlar hk.), *Varlık*, S 864- 865, (Eylül 1979), s. 12.
-
- Albert Malche, “*Lisan Tedrisatı Hakkında Bazı Mülahazalar*”, (Dil eğitimi hakkında), (Çev. Ahmet Necdet), *Varlık*, C 1, S 18 (1 Nisan 1934), s. 273-274.
- Andrzej Bursa, “*Yabancı Diller*”, (Şiir), (Çev. Teresa Ciccierska-Chlapowa Oben Güney), *Varlık*, S 803, (1 Ağustos 1974), s. 23.
- Nurullah Ataç, “*Dil Üzerine*”, (Dil Hakkında), *Varlık*, S 470, (15.01.1958), s.4.
- Nurullah Ataç, “*Dilimiz*”,(Dilimiz Hakkında), *Varlık*, S 503,(1Haziran 1959),s. 5.
- Baha Dürder, “*Yeni Bir Tercüme Vesilesiyle*”, (Tercüme edilen hikâyeler üzerinde durulmuştur.), *Varlık*, S 237, (15 My 1943), s. 433-435.
- Bedri Tezgit, “*Almanca Bir Türk Hikâyeleri Antolojisi Müinasebetiyle*”, (Tercüme yapılırken yapılan yanlışlardan bahsedilmiştir.), *Varlık*, S 250, (1-15 Ar 1943), s. 203-205.
- Behçet Necatigil-Necip Aslan, “*Konuşma Dili Yazı Dili*”, (Konuşma dili ve yazı dili

hakkında), *Varlık*, S 412, (01.11.1954), s.11.

Berke Vardar, “*Toplumsal Yönden Dil*”, (Deneme), (Dil Üzerine), *Varlık*, S 603, (1 Ağustos 1963), s.11.

Cahit Öztelle, “*İmla Meselemiz*”, (Dilimizdeki imlâ kuralları meselesi hakkında), *Varlık*, S 433, (1 Temmuz 1956), s. 8.

Cevdet Kudret Solok, “*Bilim Dili Üzerine*”, (Dil ve imla hk.), *Varlık*, S 807, (1 Aralık 1974), s. 4.

Cevdet Kudret Solok, “*Bu Da Dil Üzerine*”, (Dil üzerine düşünceler hakkında), *Varlık*, S 452, (15.04.1957), 6-7.

Cevdet Kudret Solok, “*Bu Da Dil Üzerine*”, (Dil hakkında), *Varlık*, S 451, (01.04.1957), s.7-9.

Cevdet Kudret Solok, “*Bu Dil*”, (Dil üzerine yazılan yazılar hakkında), *Varlık*, S 482, (15 Temmuz 1958), s.4-6.

Cevdet Kudret Solok, “*Türk Dilinde Vurgu Üzerinde Bir Taslak*”, (Türkçe’de vurgu meselesi hakkında), *Varlık*, C 7, S 136, (01. 03. 1939), s. 131-134.

Cevdet Kudret Solok, “*Türk Dilinde Vurgu Üzerinde Bir Taslak*”, (Türkçe’de vurgu meselesi hakkında), *Varlık*, C 7, S 138, (01. 04. 1939), s. 194-197.

Cevdet Kudret Solok, “*Türk Dilini Tecavüzden Koruma Cemiyeti*”, (Türk dilinin dış etkilerden korunması hakkında), *Varlık*, C 7, S 134, (01. 02. 1939), s. 69-70.

Cevdet Kudret Solok, “*Türkçenin Özleşmesinde Ölçü*”, (Cevdet Kudret’in, Türkçenin özleşmesi akımının öncülüğünü yapan Nurullah Ataç’a tam olarak bu konuda katılmadığı hakkında), *Varlık*, S 446, (15 Ocak 1957), s. 6-7.

Ceyhun Atuf Kansu, “*Türk Dil*”, (Dil devrimi hk.), *Varlık*, S 778,(1 Temmuz 1972), s. 3.

Chauveau G.,Dubois, Kail M. “*Yapısal Dilbilim*”, (İnceleme), (Dil kuralları hk.), (Çev. Mehmet Rifat, Sema Rifat), *Varlık*, S 844-845, (Ocak 1978), s. 22.

- DermanBayladı, “*Türkçe Nasıl Küçümsenir*”, (Deneme), *Varlık*, S 826-827, (Temmuz 1976), s. 14.
- Dilci, “*Değişen Kural*”, (Türkçede ki sesli harf düşmesi kuralı hakkında), *Varlık*, S 414, (01.01.1955), s.19.
- Dilci, “*Dil Köşesi*”, (Türkçe’deki imla hataları hakkında), *Varlık*, S 413, (01.12.1954), s.16.
- Diyorlar ki, “*Konuşma Dili*”, (Anket), *Varlık*, S 411,(01.10.1954), s.5.
- Duyuru, “*Dil Kurumu Ödülü*”, (Türk Dil Kurumu Ödülü üzerine), *Varlık*, S 423, S423, (01.10.1955), s.15.
- Emin Özdemir, “*Dil ve İçerik*”, (Makale), (Dilin metinle ilişkisi hk.), *Varlık*, S 853-854, (Ekim 1978), s. 6.
- Emin, “*Öztürkçe’nin Şiiri*”, (Öztürkçe akımı ve sözcükleri hk.), *Varlık*, S 792-793, (Eylül 1973), s. 14.
-
- Emir Sabahat, “*A ile A*”, (İnceleme), (Büyük “a” harfi ile küçük “a” harfi üzerine inceleme), *Varlık*, S 860- 861, (Mayıs 1979), s. 19.
- Enis Behiç Koryürek, “*Bir Eski Bahis: Aruz- Hece!*” (Hece ölçüsünün aruz ölçüsüne üstünlüğü hakkında), *Varlık*, C 1, S6 (Teşrinievvel 1933), s.84-85.
- Ercin Melih, “*Türk Ülküsünün Çaldıran Utukusu*”, (Makale), (Türkçedeki 8 ünlü harfin Türklerin göçü ile birlikte gelişi hk.), *Varlık*, S 853-854, (Ekim 1978), s. 12.
- Ercin Melih, “*Türkçe Yazım Kuralları III*”, (İnceleme), (Türkçe yazım kuralları hk.), *Varlık*, S 849-850, (Haziran 1978), s. 11.
- Ercin Melih, “*Türkçe Yazım Kuralları*”, (İnceleme), (Yazım kuralları hk.), *Varlık*, S 851-852, (Ağustos 1978), s. 7.
- Ercin Melih, “*Türkçe Hece Seslembilmece*”, (Makale), (Hecenin tanımı ve Türkçedeki heceşekilleri), *Varlık*, S 852-853, (Eylül 1978), s. 11.
-

Fuat Köserarif, “*Türkçemizde Şedde Var Mı?*”, (Dil üzerine yapılmış karşılıklı bir tartışma anlatılmıştır.), *Varlık*, S 239, (15 Hz 1943), s. 466-467.

Halil Vedad Uşaklıgil, “*Türkçe ve Edebiyat Dersleri Hakkında Düşünceler*”, (Türkçe ve edebiyat derslerinin nasıl olması gerektiği”, *Varlık*, C 2, S 39,(15 Şubat 1935), s.230.

Hasan Ali Yücel, “*Öz Türkçe Nedir?*”,(Öz Türkçenin ne olduğu hakkında görüşleri), *Varlık*, C 2, S 35,(15,1 Kanun 1934),s.162.

Hikmet Dizdaroğlu, “*Dil Tartışmaları*”, (Dil konusundaki tartışmalar hakkında), *Varlık*, S 378, (1 Ocak 1952), s. 9.

Hikmet Dizdaroğlu, “*Yazma İlkeleri*”, (Sohbet), (Yazım kuralları hk.), *Varlık*, S 844-845,(Ocak 1978), s. 13.

Hikmet Münir, “*Radyo ve Televizyon–Türk Dili ve Kültürünü Yayma*”, (Türk kültürünü yayma adına radyolarda yapılan yayınlar hakkında), *Varlık*, S 393, (1 Nisan 1953), s. 13.

Hikmet Münir, “*Radyoda Yabancı Dil Öğretimi*”, (Radyoda verilen yabancı dil dersleri hakkında), *Varlık*, S 392, (1 Mart 1952), s. 13.

İbrahim Necmi, “*Karşılık Ararken İki Yoldan Hangisine Gitmeli?*”, (Kelimelere karşılık ararken hangi yolların daha elverişli olduğu konusunda), *Varlık*, , C 1, S 1, (15 Temmuz 1933), s.9.

İhsan Akay, “*Yazı Dili-Konuşma Dili*”, (Yazı dili ve konuşma dili arasında ki farklar hakkında), *Varlık*, S 417, (01.04.1955), s.7.

İhsan Akay, “*Dil Sevgisi*”,(Dil Hakkında), *Varlık*, S 497, (1Mart 1959), s.7

İlkay Akay, “*Yabancı Dile Çevrilme*”, (Türkçe eserlerin yabancı dile çevrilmesi ve bu çeviri eserlerin ilgi görmemesi hakkında), *Varlık*, S 431, (1 Haziran 1956), s. 6.

İmzasız , “*Dilimizin Nahvi*”, (Nurullah Ataç'ın dille ilgili bir yazısı hakkında),

Varlık, C 7, S 138, (01. 04. 1939), s. 215.

İmzasız , “*Türk Dili*”, (Dil Kurumu’nun çalışmaları hakkında), *Varlık*, C 11, S 180, (01. 01. 1941), s. 287-288.

İmzasız, “*15 Günün Olayları*”, (1962’nin Kitapları, T.E.B’nin Kongresi, Açık oturum, Tiyatro, Yeni Bir Armağan, Sergiler, Matineler, Kahvede Konferans, Müzik, Amerika’da Türk Hikâyesi, Türk Dili İçin), *Varlık*, S 593, (1 Mart 1963), s. 2.

İmzasız, “*15 Günün Olayları*”, (Basın Şeref Divanı Tebliği, Ataç’ı Anış, Türk Hikâyeleri Özel Bayisi, Tiyatro, Dil Bayramı, Basın Toplantısı, Güney Şiirleri Gecesi, Açık Oturum, Konferans, Sergiler, Müzik), *Varlık*, S 599, (1 Haziran), s. 2.

İmzasız, “*15 Günün Olayları*”, (Sergiler, Dil, Bilim Gösterisi, Şiir Günleri, Tiyatro, Kitap), *Varlık*, S 592, (15 Şubat 1963), s. 2.

İmzasız, “*15 Günün Olayları*”, (Türk Dil Kurumu Ödülleri, Devlet Sanat Örnek Bir Genelge, Tiyatro, Şehir Tiyatrosunda İkinci Tur Armağanı, Münir Özkul ve Arkadaşları, Sergiler, Halkevi Çalışmaları, Piyesler), *Varlık*, S 608, (15 Ekim 1963), s. 2.

İmzasız, “*15 Günün Olayları*”, (Uluslararası Kültür Federasyonu Kongresi, Tiyatro, Konferans, Sanat Gecesi, Sergiler), *Varlık*, S 600, (15 Haziran 1963), s. 2.

İmzasız, “*15 Günün Olayları*”, (VIII. Uluslararası Kültür Festivali, T.E.B 3.Kitap Sergisi, Ödüüllü Şiir Yarışması, Leyla Gencer’in Başarısı, T.D.K Yönetim Kurulu, Türk Devrim Ocakları, Bu Ay Çıkan Kitaplarımız), *Varlık*, S 605, (1 Eylül 1963), s. 2.

İmzasız, “*15 Günün Olayları*”, (X. Türk Dili Kurultayı, Erdek Sanat Şenliği, Tiyatro, Yabancı Ülkelerdeki Başarılı Sanatçılarımız, Doğan Kardeş Çocuk Romanı Armağanı), *Varlık*, S 602, (15 Temmuz 1963), s. 2.

İmzasız, “*Ayın Olayları*”, (T.D.K Ödüülleri,İstanbul Festivali,Yeni Bir Sergi

Binası,Akdeniz Festivali,Tiyatro,Üsküdar Tiyatrosu,Sinematek Açıldı,Ankara Devlet Operası,C B.Senfonî Orkestrası,Celal Sılay'ı Kaybettik,Devlet Tiyatroları), *Varlık*, S 805, (1 Ekim 1974), s. 2.

İmzasız, “*Ayın Olayları*”, (Türk Dil Kurultayı, Türkiye’de Gazete ve Dergiler, Devlet Operası Çalışmaları, Folklor Araştırmaları,Folklor Kongresi, Çocukların Resim Yarışması,Sergiler), *Varlık*, S 803, (1 Ağustos 1974), s. 2.

İmzasız, “*Öz Dil İçin*”,(Türk dili araştırma kurulunun dergilerden istediği kelimelerin Osmanlıcasını kullanmamaları ve Öztürkçe kelimeler kullanmaları), *Varlık*, C 2,S46, (1 Haziran 1935),s.337.

İmzasız, “*Türk Diline İstikrar Verme Meselesi*”, (Türk dilinin sürekliliği hakkında), *Varlık*, C 7, S 34, (01. 02. 1939), s. 76-78.

İmzasız, “*Türkçemiz Hakkında*”, (Falih Rıfkı Atay’ın dille ilgili bir yazısı hakkında), *Varlık*, C 7, S 136, (01. 03. 1939), s. 149-150.

Kazım Nami Duru, “*Türkçemiz Hakkında*”, (Türkçe’nin kullanımı üzerine), *Varlık*, C 10, S 159, (16. 02. 1940), s. 378-379.

Kemalettin Kâmi, “*Millî Vezin Her Bakımdan Aruza Faiktir*”, (Hece ölçüsünün aruza üstünlüğü anlatılıyor.), *Varlık*, C 1, S6, (Teşrinievvel 1933), s.83-84.

Konur, “*Yeni Değil*”, (Dil Devrimi Hakkında), *Varlık*, S459, (01.08.1957), s.8.

LeoSpitzer,“*Türkçeyi Öğrenirken*”,(Türkçenin nasıl öğrenilebileceği hakkında),(Çev. Sabahattin Rahmi), *Varlık*, C 2, S 37, (15, 2 Kanun 1935), s.194-196.

Leo Spitzer, “*Türkçeyi öğrenirken*”,(Türkçenin öğrenilmesi gerektiği ve Türkçe hakkında malumatlar), *Varlık*, C 2,S 35,(15,1 Kanun 1934),s.163-164.

Mahmut Ragıp Gazimihal, “*Dil Kurumu’nun Çalışmaları*”, (“ece” sözünün kökeni üzerine), *Varlık*, C 10, S 167, (15. 06. 1940), s. 574-576.

Mahmut Ragıp Gazimihal, “*Dil ve Musikiye Dair*”, (Dil ve musiki hakkında), *Varlık*, C 5, S 114, (1 Nisan 1938), s. 660.

- Mahmut Ragıp Gazimihal, “*Dilimiz ve Müzik*”, (Türk dili ve müzik hakkında), *Varlık*, C 5, S 111, (15 Şubat 1938), s. 611.
- Mehmet Fuat, “*Yanlıştız Yazmak*”, (Yazarın dil yanıışları hakkında), *Varlık*, S 495, (1 Şubat 1959), s.5.
- Kazım Nami Duru, “*Logi mi Loji mi?*”,(Yabancı terimlerin nasıl kullanılması gerektiğı hususunda), *Varlık*, C 12, S202, (1 Aralık 1941), s.218-221.
- MehmetRıfat, “*Berke Vandar'ın İki Çevirisi*”, (Eleştiri), (Adı geçen yazarın yaptığı çevirilerin dilimize dıcilere katkıları hk.), *Varlık*, S 834-835, (Mart 1977), s.15.
- Mehmet Süleymanpaşıç, “*Türk Liselerinde Latin Dili*”, (Avrupa medeniyetini öğrenmede Latin dilinin önemi ve genç nesillere bu dilin öğretilmesi gerektiğı hakkında), *Varlık*, C 11, S 185, (15 Mart 1941), s. 400-401.
- Melih Ercin, “*Üç Saptama Bildirisi*”, (Makale), (Köktürk, Sekel, Fenike yazıtları hk.), *Varlık*, S 845-846, (Şubat 1978), s. 5.
-
- Muhsin Ertunç, “*Dil ve Kültür*”, (Dil ve kültürün etkileri hakkında), *Varlık*, C 5, S 102, (1 Ekim 1937), s.465.
- Nahid Sırrı Örik, “*Orta Tedrisatta Ecnebi Dili*”,(Eğitimde öğretilen İngilizce, Fransızca ve Almanca hakkında), *Varlık*, C 3,S56,(1 Sontesrin 1935),s.114.
- Necati Cumalı, “*Nurullah Ataçla Dil Üzerine Konuşma*” (Dilimize yerleşmiş yabancı kelimeleri kullanmak yerine öz Türkçe kelimeleri kullanmak ve onlarla eserler vermek daha güzel olur ve okurlarında anlaması kolaylaşır bu konu üzerine yazılmış yazı), *Varlık*, nr.337,(1 Ağustos 1948), s.4-5.
- Nurullah Ataç, “*Ataç'ın Güncesi*”, (Dilimize giren kelimeler hakkında), (Şiir), *Varlık*, S 479, (1 Haziran 1958), s.4.
- Orhan Hançerlioğlu, “*Türk Dili ve Baydur*”, (Türk Dili üzerine), *Varlık*, S 409, (01.08.1954), s.8.
- Orhan Hançerlioğlu, “*Türk Dili*”, (Türk dili hakkında), *Varlık*, S 475, (1 Nisan

1958), s. 4.

Orhan Hançeroğlu, “*Dil Çalışmaları*”, (Dil hakkında), *Varlık*, S466, (15.11.1957), s.5.

Ömer Bedrettin Uşaklı, “*Gene Vezin Meselesi*”, (Vezinler hakkında), *Varlık*, C 1, S13, (15 Kânunusani 1934), s.200-202.

Ragıp Rıfki Özgürel, “*Fransızca-Türkçe Resimli Büyük Dil Kılavuzu*” (Adı geçen eserin eleştirisi hakkında), *Varlık*, C 4, S 64, (1 Mart 1936), s. 248.

Reşit Rahmeti Arat, “*Türk Dilinin Bünyesine Dair*”, (Türkçe'nin kelime yapısı ve ekleri hakkında), *Varlık*, C 7, S 134, (01. 02. 1939), s. 49-53.

Roger Caillois, “*Diller Çıkmazı*”, (Deneme), (Çev. T.Y), (Diller Arasındaki Çıkmaz Üzerine), *Varlık*, S 604, (15 Ağustos 1963), s. 13.

Rüştü Şardağ, “*Edebi Darlık*”, (Edebiyatımızda konu ve lisan darlığı olduğu hususunda), *Varlık*, C 11, S 181, (15 Ocak 1941), s. 296-297.

Sami Nabi, “*Bir Türülü Sevilmeyen Türkçe*” (Türkçe hakkında), *Varlık*, S470, (15.01.1958), s.5.

Sami Nabi, “*Yazı Devrimi- Türkçe Gazete*”, (İnceleme), (Latin harflerinin kabul edilmesi, Latin harfleriyle Türkçe gazete yazılması hk.), *Varlık*, S 866- 867, (Kasım 1979), s. 22.

Sami Nabi, “*Yazı Devrimi: “Türkçe Gazete*”, (Deneme), (Türkçe gazetenin çıkışı ve faydaları hk.), *Varlık*, S 854-855, (Kasım 1978), s.4.

Somerset Maugham, William, “*Dil, Deyiş Üzerine*”, (Halk dilinin önemi ve her yüzyılın dilinin kendine özgü olması hakkında), (Çev. Z. Gülsoy), *Varlık*, S 446, (15 Ocak 1957), s. 19.

Suat Yakup, “*Dilimiz*”, (Alıntı), *VARLIK*, S368, (1 Mart 1951), s.20.

Şerif Hulusi, “*Edebiyat ve Dil Bilgisi*”, (Dönem eserlerinin yazıldığı dönemin dil özelliklerini göre değerlendirilmesi gerektiği hususunda), *Varlık*, C 11, S 189,

(15 Mayıs 1941), s.486-487.

Tevfik Besim, “*Dil Meselesi*”, (Türkiye’de dil meselesi hakkında), *Varlık*, C 8, S 147, (15. 08. 1939), s. 78-79.

Varlık, “*Ayın Olayları*” (Gerçek Barış, Hele Şükür, Dil Davası, Göçmenler, Halka Beğendirme, Şiirimiz, Yeni Kitaplarımız), *Varlık*, S 364, (1 Ekim 1950), s.2.

Varlık, “*Ayın Olayları*”, (Bir Felâket Daha, Türkçeye Ne Oluyor, Basın Hürriyeti, Yabancı Düşmanlığı, Bir Falsolu Ses), *Varlık*, (1 Nisan 1950), s.2.

Varlık, “*Ayın Olayları*”, (Türkçe Düşmanlığı, Mektep Mi, Tiyatro Mu? Kitapçılığımız ve Kâğıt Politikası, Kıbrıs Meselesi, Ahlâk Düşkünlüğü, Yeni Kitaplarımız, Orhan Veli İçin), *Varlık*, S369, (1 Nisan 1951), s.2.

Varlık, “*Baş Belalarımız*”, (Türkçede meydana gelen değişimler hakkında), *Varlık*, S 378, (1 Ocak 1952),s. 2.

Varlık, “*Dil Köşesi*”, (İmla hataları hakkında), *Varlık*, S416, (01.03.1955), s.11.

Varlık, “*Ayın Olayları*”, (Anketimiz, Yeni Şeklimiz, Dilimizin Gidişi), *Varlık*, S 368, (1 Mart 1951), s.2.

Varlık, “*Ayın Olayları*”, (Anketimiz, Yeni Şeklimiz, Dilimizin Gidişi), *Varlık*, S 368, (1 Mart 1951), s.2.

Y. N.,[Yaşar Nabi] “*Dil Yanlışları*”, (Dil Yanlışları hakkında), *Varlık*, C 11, S 180, (01.01.1941), s. 276.

Yaşar Nabi Nayır , “*Dil Bahsinde Ölçü*” (Makale, dilin gelişimi hakkında), *Varlık*, S 312 (15 Temmuz 1946), s.8

Yaşar Nabi Nayır, “*Çirkin ve Kaba Bir Tecavüz*”,(Türkçede karşılığı olan yabancı kelimelerin Türkçeye sokulmasının gereksiz oluşu hakkında), *Varlık*, C 11, S 183, (01 Şubat 1941),s.357.

Yaşar Nabi Nayır, “*Dil Bahsinde Ölçü*” (Makale, dilin gelişimi hakkında), *Varlık*, S 312 (15 Temmuz 1946), s.8.

- Yaşar Nabi Nayır, “*Dil Bilgisi*”, (Gençlerde bulunan dil bilgisi eksikliği ve bunun nedenleri hakkında), *Varlık*, C 11, S 189, (15 Mayıs 1941), s.481-482.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Dil Kavgası*”, (Eleştiri), (Dil bilgisi eğitimi almayanların almış gibi ders vermeye çalışmaları ve yanlışları hk.), *Varlık*, S 847-848, (Nisan 1978), s. 18.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Dil Konusu*”, (Eleştiri), (Burhan Felek’in Dil Konusu Üzerine), *Varlık*, S 592, (15 Şubat 1963), s. 2.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Dil özleşmesi için düşünceler*”,(Dilin yabancı sözlerden nasıl kurtulacağı hakkında fikirleri), *Varlık*, C 2, S 35,(15,1 Kanun 1934),s.162.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Dil Özleşmesi İçin*”,(Dilde devrim amacıyla bazı yazarların dilimize aykırı kelimeleri bolca kullanması sonucu güç ve anlaşılmaz bir dilin ortaya çıkması hakkında), *Varlık*, C 3, S 58,(1 İlkânun 1935),s.145-146.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Dil Üzerine Çalışmalar*”,(Eski ilim terminolojisinin yetersizliği ve bunun üzerine yapılması gerekenler hakkında), *Varlık*, C 12, S 193, (15 Temmuz 1941), s.23.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Dilimiz İçin*”, (Dilimiz konusunda yapmamız gerekenler hususunda), *Varlık*, C 12, S 198, (1 Ekim 1941), s.121.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Dilimiz Meselelerimizin En Aktüelidir*”, (Dilimizde istikrarın önemi hakkında), *Varlık*, C 7, S 135, (15. 02. 1939), s. 89-92.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Dilimiz Uğrundaki Çalışmalar*”,(Dilimiz ve dilimizin uğrunda yapılan çalışmalar hakkında), *Varlık*, C 12, S 206, (1 Şubat 1942), s.323-324.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Dilimizin Bağımsızlığı*”, (Dilimiz hakkında), *Varlık*, S 458, (15.07.1957), s.3.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Dilimizin İnkişaf Veçhesi Hakkında Düşünceler*”, (Dilimizin gelişmesiyle ilgili bazı düşünceler), *Varlık*, C 7, S 143, (15. 06. 1939), s. 355-356.

- Yaşar Nabi Nayır, “*Gene Türkçede Kelime Üretimi Meselesi*”, (Türkçenin kelime üretmedeki yanlış yolu hakkında), *Varlık*, C 11, S 182, (01 Şubat 1941), s. 323-327.
- Yaşar Nabi Nayır, “*İbret Gözüyle*”, (Göç Davası, Türkçe ve Anayasa, İnkılâba Saygı, Fikir Hürriyeti), *Varlık*, S374, (1 Eylül 1951), s.20.
- Yaşar Nabi Nayır, “*İmlamız Tespit Edilirken*”, (İmlamız tespit edilirken uyulması gereken hususlar hakkında), *Varlık*, C 11, S 191, (15 Haziran 1941), s. 529-530.
- Yaşar Nabi Nayır, “*İnönü Ansiklopedisi*”, (İnönü ansiklopedisinin Türk dili için önemi hakkında), *Varlık*, C 11, S 181, (15 Ocak 1941), s.289-290.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Keyfi İmlalar*”, (Dilimizde devam eden imla sorunları hakkında), *Varlık*, C 11, S 181, (15 Ocak 1941), s. 305.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Kongre Tiryakiliği*”,(Dil konusundaki kongrelerin verimsizliği hakkında), *Varlık*, C 12, S 195, (15 Ağustos 1941), s.71.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Öz Dil Alakasını Yeniden Uyandırmalıyız*”,(Türkçenin saf haliyle kullanılması gerektiği hakkında), *Varlık*, C 11, S 185, (15 Mart 1941), s. 385-386.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Şifahi ve Tahriri Nezaket*”, (Yazı dili ve konuşma dilinde nezaket formülleri hakkında), *Varlık*, C 11, S 191, (15 Haziran 1941),s. 551.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Türk Kültürü ve Türkçe*”, (Türk dili ve kültürü hakkında), *Varlık*, C 6, S 127, (15 B.Teşrin 1938), s. 97-98.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Türkçe Hataları*”,(Türkçede yapılan hatalar hakkında), *Varlık*, C 12, S 194, (1 Ağustos 1941), s .45-46.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Türkçemizde Yeni Kelime Teşkili Meselesi*”, (Yabancı dillerin etkisi altında kalmadan Türkçenin kelime üretmesi gerektiği hakkında), *Varlık*, C 11, S 181, (15 Ocak 1941), s. 304.

- Yaşar Nabi Nayır, “*Yabancı Kelimeler Meselesi*”, (Dilimizde karşılığı olan kelimelerin alınmaması ve bu hususta yapılması gerekenler hakkında), *Varlık*, C 11, S 184, (01 Mart 1941), s. 383.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Yabancılarla Temasın Sentaks Üzerindeki Tesirleri*”,(Dilimizin yabancı dillerle temasında dilimizde meydana gelen ses değişimleri hakkında), *Varlık*, C 11,S 187, (15 Nisan 1941), s. 444-445.
- Yaşar Nabi Nayır, Cevdet Kudret Solok, Halit Fahri Ozansoy, Behçet Kemal Çağlar, Necmettin Halil Onan, “*Aruz, Hece Meselesi*”, (Aruz, hece meselesi hakkında), *Varlık*, C 1, S6, (Teşrinievvel 1933), s.82-83.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Dil Üzerine İki Tez*”, (Dil Üzerine), *Varlık*, S376, (1 Kasım 1951), s.6.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Dil Bahsinde Hakikat*” (Dil inkılabının emin eller elinde geliştirilmesi gerektiği konusunda yazılmış yazı) *Varlık* nr.341,(1 Aralık 1948),s.3.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Mıssada Edebiyatı*”, (Türkçede mıssada ekinin çok kullanıldığı hususunda), *Varlık*, C 11,S183,(01 Şubat 1941), s. 359.
- Yaşar Nabi Nayır, “*Sıfat Eki Meselesi*”, (Sıfat eki meselesi hususunda), *Varlık*, C 11, S 189, (15 Mayıs 1941), s. 502.

SONUÇ

Bugünü anlamının ve iyi değerlendirmenin en önemli yolu geçmişi doğru şekilde analiz etmekten geçer. Çünkü geçmişin aydınlatılması gelecek için de bir yol haritası oluşturur. Bu bağlamda önemli kaynaklardan biri olan dergiler yazılı edebiyatımızın mihenk taşlarından biridir. Dergiler sadece haber ve reklam kaynaklı olmayıp tarih, felsefe, bilim, sanat ve edebiyat gibi çok çeşitli konularda halkı aydınlatan ve toplumu şekillendirici niteliğe sahip bir yayın organı olma özelliğini de bünyesinde barındırır.

Edebiyat dergileri toplumun edebi algısını ve zevkini geliştirmesinin yanı sıra daha birçok konuya da kaynaklık edebilecek bir bünyeye sahiptir. Bu anlamda geniş kapsamlı Cumhuriyet dergilerinden biri olan *Varlık* dergisi Türk dili çalışmaları için önemli bir kaynak niteliğindedir.

Bu tezde *Varlık* dergisinin 1-868 sayılarındaki dil yazılarını inceleyerek belirtilen tarihlerde dil alanındaki değişim ve gelişim sürecine ışık tutarak bu dönemdeki dil konularına ilişkin değerlendirmelere yardımcı olabilecek bir çalışma ortaya koymayı hedefledik.

Varlık'taki dil yazılarından hareketle dile dair birçok alt başlık oluşturarak konuları gruplar halinde işlemeye çalıştık. Derginin uzun soluklu olması itibariyle taranması gereken çok sayıda yazı olması, basımdan kaynaklanan eksiklikler, konuların çeşitliliği ve dönem itibariyle dildeki yabancı kelime varlığı çalışmayı güçleştiren sebepler arasındadır.

Dergide çeşitli dil konuları yer almaktadır fakat en çok üzerinde durulan ve derginin de dil politikasını yansıtan konu "Öz Türkçe" yani özleşme hareketidir. Dil devriminin amaçlarına uygun olarak yürütülen bu politika özellikle, derginin kurucusu olan Yaşar Nabi NAYIR tarafından tüm dil yazılarında hissettirilmiştir. Dil sürecini ve bu uğurda yapılanları, sorunları ve çözüm önerilerini inceleme fırsatını sunan *Varlık* dergisi dil anlamında göstermiş olduğu tutumla da özel ve önemli dergilerden bir tanesi olmayı başarmıştır.

Dilimizin dil devriminden sonraki dönemlerde yaşanan gelişim sürecine ışık tutan *Varlık* dergisi incelendiğinde ve konu başlıklarına göre bir sınıflandırmayla birlikte yaklaşık yüzdelerle değerlendirildiğinde: Dil Sorunları ve Eskiye Karşı Yeni Dil konuları ayrı ayrı %10'luk kısmı yani toplamda %20'lik bir alanı, Yabancı Diller ile İlgili Yazılar %12'lik kısmı, TDK yazıları %9'luk kısmı, Gün ve Ayın Olayları başlığı altındaki yazılar ise %9'luk kısmı kapsadığı görülmektedir. Diğer yüzdeler ise konu başlıklarına göre dağılmıştır ve ortalama oran birbirine yakındır.

Genel olarak değerlendirildiğinde ise dil devriminin hemen sonrasında çıkarılmaya başlanan derginin dil konularında daha çok dilin özleşmesi, eski dil ile yeni dil arasındaki çatışmalar bu bağlamlarda ortaya çıkan sorunlar, TDK çalışmaları ile ilgili konuların ağırlıklı olarak işlendiği ve gündemi tuttuğu görülmektedir. *Varlık* dergisinin dil politikası gereği dil hassasiyeti her daim korunmuş ve "öz Türkçe" davasından vazgeçilmemiştir. Yabancı kelimelerin tamamıyla temizlenmesinin mümkün olamayacağı da göz ardı edilmeyerek ulusal alanda kullanılan bazı terimler yazılarda yer almıştır. Bugün *Varlık* dergisine bakıldığında da bu durum gözlenebilmektedir. *Varlık* dergisinin dilin gelişim sürecindeki katkıları ve bu uğurda çabaları yadsınamayacak derecededir. Bu bağlamda önemli bir kaynak oluşturmaktadır.

KAYNAKÇA

- A. VENTURA, “*Olmaz Olmaz Dememeli*”, (Çev. M.Z. Gülsoy), *Varlık*, S 795, Aralık 1973, s. 23-24.
- AHMET CEVAT, “*Türkçe Hint Avrupa Dilleriyle Akraba Mıdır?*”, *Varlık*, C 7, S 137, 15 Mart 1939, s. 162-165.
- AKAY, İhsan, “*Dil Sevgisi*”, *Varlık*, S 497, 1 Mart 1959, s. 7.
- AKAY, İhsan, “*Yabancı Dile Çevrilme*”, *Varlık*, S 431, 1 Haziran 1956, s. 6.
- AKAY, İhsan, “*Yazı Dili-Konuşma Dili*”, *Varlık*, S 417, 1 Nisan 1955, s. 7.
- ALBERT MALCHE, “*Lisan Tedrisatı Hakkında Bazı Mülahazalar*”, (Çev. Ahmet Necdet), *Varlık*, C 1, S 18, 1 Nisan 1934, s. 273-274.
- ANDRZEJ BURSA, “*Yabancı Diller*”, (Çev. Teresa Ciccierska-Chlapowa Oben Güney), *Varlık*, S 803, 1 Ağustos 1974, s. 23.
- ARAT, Reşit Rahmeti, “*Türk Dilinin Bünyesine Dair*”, *Varlık*, C 7, S 134, 1 Şubat 1939), s. 49-53.
- ARISOY, Sadullah, “*Yaşar Nabi'nin Kültürümüze, Edebiyatımıza Katkıları*”, *Milliyet Sanat*, S 21, 1 Nisan 1981.
- ATAÇ, Nurullah, “*Dil Üzerine*”, *Varlık*, S 470, 15 Ocak 1958, s. 4.
- ATAÇ, Nurullah, “*Dilimiz*”, *Varlık*, S 503, 1 Haziran 1959, s. 5.
- BAYLADI, Derman, “*Türkçe Nasıl Küçümsenir*”, *Varlık*, S 826-827, Temmuz 1976, s. 14.
- BESİM, Tevfik, “*Dil Meselesi*”, *Varlık*, C 8, S 147, 15 Ağustos 1939, s. 78-79.
- CHAUVEAU G. - DUBOİS, KAIL M., “*Yapısal Dilbilim*”, (Çev. Mehmet Rifat, Sema Rifat), *Varlık*, S 844-845, Ocak 1978, s. 22.
- CUMALI, Necati, “*Nurullah Ataçla Dil Üzerine Konuşma*”, *Varlık*, S 337, 1 Ağustos 1948, s. 4-5.

- DİLAÇAR, “*Dilin Özleşmesi*”, *Varlık*, C 11, S 186, 1 Nisan 1941, s.418-423.
- DİLCİ, “*Değişen Kural*”, *Varlık*, S 414, 1 Ocak 1955, s. 19.
- DİLCİ, “*Dil Köşesi*”, *Varlık*, S 413, 1 Aralık 1954, s. 16.
- DIYORLAR Kİ, “*Konuşma Dili*”, *Varlık*, S 411, 1 Ekim 1954, s. 5.
- DİZDAROĞLU, Hikmet, “*Dil Tartışmaları*”, *Varlık*, S 378, 1 Ocak 1952, s. 9.
- DİZDAROĞLU, Hikmet, “*Yazma İlkeleri*”, *Varlık*, S 844-845, Ocak 1978, s. 13.
- DURU, Kazım Nami, “*Logi mi Loji mi?*”, *Varlık*, C 12, S 202, 1 Aralık 1941, s.218-221.
- DURU, Kazım Nami, “*Türkçemiz Hakkında*”, *Varlık*, C 10, S 159, 16 Şubat 1940, s. 378-379.
- DUYURU, “*Dil Kurumu Ödülü*”, *Varlık*, S 423, 1 Ekim 1955, s. 15.
- DÜRDER, Baha, “*Yeni Bir Tercüme Vesilesiyle*”, *Varlık*, S 237, 15 Mayıs 1943, s. 433-435.
- EMİR SABAHAT, “*A ile A*”, S 860-861, Mayıs 1979, s. 19.
- ERCİN, Melih, “*Türk Ülküsünün Çaldıran Utkusu*”, *Varlık*, S 853, Ekim 1978, s. 12.
- ERCİN, Melih, “*Türkçe Yazım Kuralları III*”, S 849-850, Haziran 1978, s. 11.
- ERCİN, Melih, “*Türkçe Yazım Kuralları*”, *Varlık*, S 851-852, Ağustos 1978, s. 7.
- ERCİN, Melih, “*Üç Saptama Bildirisi*”, *Varlık*, S 845-846, Şubat 1978, s. 5.
- ERÇİN, Melih, “*Türkçe Hece Seslembilmece*”, *Varlık*, S 852-853, Eylül 1978, s. 11.
- ERTUNÇ, Muhsin, “*Dil ve Kültür*”, *Varlık*, C 5, S 102, 1 Ekim 1937, s.465.
- ERTUNÇ, Muhsin, “*Dil ve Kültür*”, *Varlık*, C 5, S 103, 1 Ekim 1937, s.481.
- GAZİMİHAL, Mahmut Ragıp, “*Dil Kurumu'nun Çalışmaları*”, *Varlık*, C 10, S 167, 15 Haziran 1940, s. 574-576.

- GAZİMİHAL, Mahmut Ragıp, “*Dil ve Musikiye Dair*”, *Varlık*, C 5, S 114, 1 Nisan 1938, s. 660.
- GAZİMİHAL, Mahmut Ragıp, “*Dilimiz ve Müzik*”, C 5, S 111, 15 Şubat 1938, s. 611.
- HANÇERLİOĞLU, Orhan, “*Türk Dili ve Baydur*”, S 409, 1 Ağustos 1954, s. 8.
- HANÇERLİOĞLU, Orhan, “*Türk Dili*”, *Varlık*, S 475, 1 Nisan 1958, s. 4.
- HANÇEROĞLU, Orhan, “*Dil Çalışmaları*”, *Varlık*, S 466, 5 Kasım 1957, s. 5.
- HİSAR, Abdülhak Şinasi, “*Liselerimizde Bir Garp Dili*”, *Varlık*, C 1, S 16, 1 Mart 1934, s.243.
- İBRAHİM NECMİ, “*Karşılık Ararken İki Yoldan Hangisine Gitmeli?*”, *Varlık*, C 1, S 1, 15 Temmuz 1933, s. 9.
- İMZASIZ, “*15 Günün Olayları*” *Varlık*, S 608, 15 Ekim 1963, s. 2.
- İMZASIZ, “*15 Günün Olayları*”, *Varlık*, S 592, 15 Şubat 1963, s. 2.
- İMZASIZ, “*15 Günün Olayları*”, *Varlık*, S 593, 1 Mart 1963, s. 2.
- İMZASIZ, “*15 Günün Olayları*”, *Varlık*, S 599, 1 Haziran, s. 2.
- İMZASIZ, “*15 Günün Olayları*”, *Varlık*, S 600, 15 Haziran 1963, s. 2.
- İMZASIZ, “*15 Günün Olayları*”, *Varlık*, S 602, 15 Temmuz 1963, s. 2.
- İMZASIZ, “*15 Günün Olayları*”, *Varlık*, S 605, 1 Eylül 1963, s. 2.
- İMZASIZ, “*Ayın Olayları*”, *Varlık*, S 803, 1 Ağustos 1974, s. 2.
- İMZASIZ, “*Ayın Olayları*”, *Varlık*, S 805, 1 Ekim 1974, s. 2.
- İMZASIZ, “*Dilimizin Nahvî*”, *Varlık*, C 7, S 138, 1 Nisan 1939, s. 215.
- İMZASIZ, “*Öz Dil İçin*”, *Varlık*, C 2, S 46, 1 Haziran 1935, s. 337.
- İMZASIZ, “*Türk Dili*”, *Varlık*, C 11, S 180, 1 Ocak 1941, s. 287-288.

- İMZASIZ, “*Türk Diline İstikrar Verme Meselesi*”, *Varlık*, C 7, S 34, 1 Şubat 1939, s. 76-78.
- İMZASIZ, “*Türkçemiz Hakkında*”, *Varlık*, C 7, S 136, 1 Mart 1939, s. 149-150.
- İMZASIZ, “*Varlık Ne İçin Çıkıyor?*”, *Varlık*, C 1, S 1, 15 Temmuz 1933, s. 16.
- KÂMÎ, Kemalettin, “*Milli Vezin Her Bakımdan Aruza Faikdir*”, C1, S 6, Teşrinievvel 1933, s. 83-84.
- KANSU, Ceyhun Atuf , “*Türk Dili*”, *Varlık*, S 778, 1 Temmuz 1972, s. 3.
- KIŞLALI, Ahmet Taner, “*Kültür Bakanlığı Büyük Ödüllü Tören Konuşması*”, *Varlık*, S 867, 1 Aralık 1979.
- KONUR, “*Yeni Değil*”, *Varlık*, S 459, 1 Ağustos 1957, s. 8.
- KORYÜREK, Enis Behiç, “*Bir Eski Bahis: Aruz- Hece!*”, *Varlık*, C 1, S 6 Teşrinievvel 1933, s. 84-85.
- KÖKLÜGİLLER, Ahmet, “*15 T. D. K. Kurultayı*”, *Varlık*, S 828-829, Eylül 1976 , s. 15.
- KÖKLÜGİLLER, Ahmet, “*16. Türk Dil Kurultayı*”, *Varlık*, S 852-853, Eylül 1978, s. 10.
- KÖKLÜGİLLER, Ahmet, “*Atatürk Ve Yazı Devrimi*”, *Varlık*, S 854-855, Kasım 1978, s. 9.
- KÖKLÜGİLLER, Ahmet, “*Batıdan Gelen Sözcükler*”, *Varlık*, S 790-791, Temmuz 1973, s. 17.
- KÖKLÜGİLLER, Ahmet, “*Türkçeyi Özleştirme Çabaları*”, *Varlık*, S 864-865, Eylül 1979, s. 12.
- KÖSERARİF, Fuat, “*Türkçemizde Şedde Var mı?*”, *Varlık*, S 239, 15 Haziran 1943, s. 466-467.
- LEO SPİTZER, “*Türkçeyi Öğrenirken*”, (Çev. Sabahattin Rahmi), *Varlık*, C 2, S 37,

15-2 Kanun 1935, s. 194-196.

LEO SPİTZER, “Türkçeyi öğrenirken”, *Varlık*, C 2, S 35, 15-1 Kanun 1934, s. 163-164.

MAKAL, Mahmut, “Yokluk İçinde Varlık”, *Varlık*, S 867, 1 Aralık 1979.

MAUGHAM, Somerset - WILLIAM, “Dil, Değiş Üzerine”, (Çev. Z. Gülsoy), *Varlık*, S 446, 15 Ocak 1957, s. 19.

MEHMET FUAT, “Yanlıştız Yazmak”, *Varlık*, S 495, 1 Şubat 1959, s. 5.

MEHMET RIFAT, “Berke Vandar’ın İki Çevirisi”, *Varlık*, S 834-835, Mart 1977, s. 15.

MÜNİR, Hikmet, “Radyo ve Televizyon–Türk Dili ve Kültürünü Yayma”, *Varlık*, S 393, 1 Nisan 1953, s. 13.

MÜNİR, Hikmet, “Radyoda Yabancı Dil Öğretimi”, *Varlık*, S 392, 1 Mart 1952, s. 13.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Dil Bahsinde Hakikat”, *Varlık* S 341, 1 Aralık 1948, s. 3.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Dil Bahsinde Ölçü”, *Varlık*, S 312, 15 Temmuz 1946, s. 8.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Dil Bahsinde Ölçü”, *Varlık*, S 312, 15 Temmuz 1946, s. 8.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Dil Özleşmesi İçin Düşünceler”, *Varlık*, C 2, S 35, 15-1 Kanun 1934, s. 162.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Dil Özleşmesi İçin”, *Varlık*, C 3, S 58, 1 İlkânun 1935, s. 145-146.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Dil Özleşmesi”, *Varlık*, C 2, S 30, 1 Ekim 1934, s. 81.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Dilimiz Uğrındaki Çalışmalar”, *Varlık*, C 12, S 206, 1 Şubat 1942, s. 323-324.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Dilimiz Uğrındaki Çalışmalar”, *Varlık*, C 12, S 206, 1 Şubat 1942, s. 323-324.

NAYIR, Yaşar Nabi, “*Gene Türkçede Kelime Üretimi Meselesi*”, *Varlık*, C 11, S 182, 1 Şubat 1941, s. 323-327.

NAYIR, Yaşar Nabi, “*İbret Gözüyle*”, *Varlık*, S 374, 1 Eylül 1951, s. 20.

NAYIR, Yaşar Nabi, “*İmlamız Tespit Edilirken*”, *Varlık*, C 11, S 191, 15 Haziran 1941, s. 529-530.

NAYIR, Yaşar Nabi, “*İnönü Ansiklopedisi*”, *Varlık*, C 11, S 181, 15 Ocak 1941, s. 289-290.

NAYIR, Yaşar Nabi, “*Keyfi İmlalar*”, *Varlık*, C 11, S 181, 15 Ocak 1941, s. 305.

NAYIR, Yaşar Nabi, “*Kırkıncı Yılımız*”, *Varlık*, S 790, 1 Temmuz 1973, s. 3.

NAYIR, Yaşar Nabi, “*Kongre Tiryakiliği*”, *Varlık*, C 12, S 195, 15 Ağustos 1941, s. 71.

NAYIR, Yaşar Nabi, “*Mızsada Edebiyatı*”, *Varlık*, C 11, S 183, 1 Şubat 1941, s. 359.

NAYIR, Yaşar Nabi, “*Öz Dil Alakasını Yeniden Uyandırmalıyız*”, *Varlık*, C 11, S 185, 15 Mart 1941, s. 385-386.

NAYIR, Yaşar Nabi, “*Sıfat Eki Meselesi*”, *Varlık*, C 11, S 189, 15 Mayıs 1941, s. 502.

NAYIR, Yaşar Nabi, “*Şifahi ve Tahriri Nezaket*”, *Varlık*, C 11, S 191, 15 Haziran 1941, s. 551.

NAYIR, Yaşar Nabi, “*Türk Kültürü ve Türkçe*”, *Varlık*, C 6, S 127, 15- 1. Teşrin 1938, s. 97-98.

NAYIR, Yaşar Nabi, “*Türkçe Hataları*”, *Varlık*, C 12, S 194, 1 Ağustos 1941, s. 45-46.

NAYIR, Yaşar Nabi, “*Türkçemizde Yeni Kelime Teşkili Meselesi*”, *Varlık*, C 11, S 181, 15 Ocak 1941, s. 304.

NAYIR, Yaşar Nabi, “*Yabancı Kelimeler Meselesi*”, *Varlık*, C 11, S 184, 1 Mart

1941, s. 383.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Yabancılarla Temasın Sentaks Üzerindeki Tesirleri”, *Varlık*, C 11, S 187, 15 Nisan 1941, s. 444-445.

NAYIR, Yaşar Nabi, Cevdet Kudret Solok, Halit Fahri Ozansoy, Behçet Kemal Çağlar, Necmettin Halil Onan, “Aruz. Hece Meselesi”, *Varlık*, C 1, S 6, Teşrinievvel 1933, s. 82-83.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Dil Bilgisi”, *Varlık*, C 11, S 189, 15 Mayıs 1941, s. 481-482.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Dil Üzerine İki Tez”, *Varlık*, S376, 1 Kasım 1951, s. 6.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Dilimiz Meselelerimizin En Aktüelidir”, *Varlık*, C 7, S 135, 15 Ocak 1939, s. 89-92.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Öz Dil Alakasını Yeniden Uyandırmalıyız”, *Varlık*, C 11, S 185, 15 Mart 1941, s. 385-386.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Çirkin ve Kaba Bir Tecaviüz”, *Varlık*, C 11, S 183, 1 Şubat 1941 s. 357.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Dil Kavgası”, *Varlık*, S 847-848, Nisan 1978, s. 18.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Dil Konusu”, *Varlık*, S 592, 15 Şubat 1963, s. 2.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Dil Üzerine Çalışmalar”, *Varlık*, C 12, S 193, 15 Temmuz 1941, s. 23.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Dilimiz İçin”, *Varlık*, C 12, S 198, 1 Ekim 1941, s. 121.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Dilimizin Bağımsızlığı”, *Varlık*, S 458, 15 Temmuz 1957, s. 3.

NAYIR, Yaşar Nabi, “Dilimizin İnkişaf Veçhesi Hakkında Düşünceler”, *Varlık*, C 7, S 143, 15 Haziran 1939, s. 355-356.

NECATİGİL, Behçet - ASLAN, Necip, “Konuşma Dili Yazı Dili”, *Varlık*, S 412, 1 Aralık 1954, s.11.

- O. LEOSPİTZER, “*Türkçeyi Öğrenirken-I*”, *Varlık*, C 1, S 19, 15 Nisan 1934, s. 296-297.
- ÖRİK, Nahid Sırrı, “*Orta Tedrisatta Ecnebi Dili*”, *Varlık*, C 3, S 56, 1 Sontesrin 1935, s. 114.
- ÖRİK, Nahid Sırrı, “*Orta Tedrisatta Ecnebi Dili*”, *Varlık*, C 3, S 55, 15-1 Teşrin 1935, s. 98.
- ÖZDEMİR, Emin, “*Dil ve İçerik*”, *Varlık*, S 853-854, Ekim 1978, s. 6.
- ÖZDEMİR, Emin, “*Öztürkçe'nin Şiiri*”, *Varlık*, S 792-793, Eylül 1973, s. 14.
- ÖZGÜREL, Ragıp Rıfkı, “*Fransızca-Türkçe Resimli Büyük Dil Kılavuzu*”, *Varlık*, C 4, S 64, 1 Mart 1936, s. 248.
- ÖZTELLE, Cahit, “*İmla Meselemiz*”, *Varlık*, S 433, 1 Temmuz 1956, s. 8.
- R. GODEL, “*Eski ve Yeni Ermenice Arasındaki Gramatik Farklar*”, *Varlık*, C 11, S 187, 15 Nisan 1941, s. 441-444.
-
- ROGER CAILLOİS, “*Diller Çıkmazı*”, (Çev. T.Y), *Varlık*, S 604, 15 Ağustos 1963, s. 13.
- SAMİ NABİ, “*Bir Türlü Sevilmeyen Türkçe*”, *Varlık*, S 470, 15 Ocak 1958, s. 5.
- SAMİ NABİ, “*Yazı Devrimi- Türkçe Gazete*”, *Varlık*, S 866- 867, Kasım 1979, s. 22.
- SAMİM NABİ, “*Yazı Devrimi: “Türkçe Gazete”*”, *Varlık*, S 854-855, Kasım 1978, s.4.
- SOLOK, Cevdet Kudret, “*Bilim Dili Üzerine*”, *Varlık*, S 807, 1 Aralık 1974, s. 4.
- SOLOK, Cevdet Kudret, “*Bu Da Dil Üzerine*”, *Varlık*, S 451, 1 Nisan 1957, s. 7-9.
- SOLOK, Cevdet Kudret, “*Bu Da Dil Üzerine*”, *Varlık*, S 452, 15 Nisan 1957, s. 6-7.
- SOLOK, Cevdet Kudret, “*Bu Dil*”, *Varlık*, S 482, 15 Temmuz 1958, s. 4-6.
- SOLOK, Cevdet Kudret, “*Türk Dilinde Vurgu Üzerinde Bir Taslak*”, C 7, S 136, 1

Mart 1939, s. 131-134.

SOLOK, Cevdet Kudret, “*Türk Dilinde Vurgu Üzerinde Bir Taslak*”, *Varlık*, C 7, S 138, 1 Nisan 1939, s. 194-197.

SOLOK, Cevdet Kudret, “*Türk Dilini Tecavüzden Koruma Cemiyeti*”, *Varlık*, C 7, S 134, 1 Şubat 1939, s. 69-70.

SOLOK, Cevdet Kudret, “*Türkçenin Özleşmesinde Ölçü*”, *Varlık*, S 446, 15 Ocak 1957, s. 6-7.

SUAT YAKUP, “*Dilimiz*”, *Varlık*, S 368, 1 Mart 1951, s. 20.

SÜLEYMANPASİÇ, Mehmet, “*Türk Liselerinde Latin Dili*”, *Varlık*, C 11, S 185, 15 Mart 1941, s. 400-401.

ŞARDAĞ, Rüştü, “*Edebi Darlık*”, *Varlık*, C 11, S 181, 15 Ocak 1941, s. 296-297.

ŞERİF HULUSİ, “*Edebiyat ve Dil Bilgisi*”, *Varlık*, C 11, S 189, 15 Mayıs 1941, s. 486-487.

ŞEN, Nurcan, “*Tanzimat Devri Periyodikleri ve Dergicilik*”, *Gazi Türkiyat*, S 5, 2009, s. 381-393.

TEZGİT, Bedri, “*Almanca Bir Türk Hikâyeleri Antolojisi Münasebetiyle*”, *Varlık*, S 250, 1-15 Aralık 1943, s. 203-205.

TÜRK, Hatem, “*Bir Mavi Yolcu Sabahattin Eyuboğlu*”, Serander Yayınları, Trabzon 2017.

TÜRK, Hatem, - YANAL BULUT, Gamze, “*Meşale’den Varlık Dergisine Yedi Meşale Topluluğu*”, *The Journal of Academic Social Science Studies*, 2017, s. 543-550.

UŞAKLI, Ömer Bedrettin, “*Gene Vezin Meselesi*”, *Varlık*, C 1, S 13, 15 Kânunusani 1934, s. 200-202.

UŞAKLIGİL, Halil Vedat, “*Türkçe ve Edebiyat Dersleri Hakkında Düşünceler*”,

Varlık, C 2, S 39, 15 Şubat 1935, s. 230.

ULUSKAN, Seda Bayındır, “Atatürk’ün Sosyal ve Kültürel Politikaları”, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2010.

VARDAR, Berke, “*Toplumsal Yönden Dil*”, *Varlık*, S 603, 1 Ağustos 1963, s. 11.

VARLIK, “*Ayın Olayları*”, *Varlık*, S 369, 1 Nisan 1951, s. 2.

VARLIK, “*Ayın Olayları*”, *Varlık*, S 357, 1 Nisan 1950, s. 2.

VARLIK, “*Ayın Olayları*”, *Varlık*, S 364, 1 Ekim 1950, s.2.

VARLIK, “*Baş Belalarımız*”, *Varlık*, S 378, 1 Ocak 1952, s. 2.

VARLIK, “*Dil Köşesi*”, *Varlık*, S 416, 1 Mart 1955, s. 11.

VARLIK, “*Ayın Olayları*”, *Varlık*, S 368, 1 Mart 1951, s. 2.

NAYIR, Yaşar Nabi, “*Dil Yanlıları*”, *Varlık*, C 11, S 180, 1 Şubat 1941, s. 276.

YAPAR GÖNENÇ, Aslı, “*Türkiye’de Dergiciliğin Tarihsel Gelişimi*”, İletişim Fakültesi Dergisi, s. 63-78.

YÜCEL, Hasan Ali, “*Öz Türkçe Nedir?*”, *Varlık*, C 2, S 35, 15-1 Kanun 1934 , s. 162.

ÖZ GEÇMİŞ

18 Haziran 1989 tarihinde Giresun'da doğdu. Giresun Süper Lisesi'nde 2002-2006 yılları arasında okudu. Atatürk Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden 2011 yılında mezun oldu. Öğrencilik yıllarında özel bir bankada müşteri temsilciliği yaptı. Üniversiteden mezun olur olmaz özel bir kurumda öğretmenlik mesleğini icra etti. Ardından Mental Aritmetik eğitimi alarak çeşitli kurslar verdi. 2014 yılında kendi özel eğitim merkezini açtı. Halen çeşitli alanlarda eğitim çalışmalarına devam etmektedir.